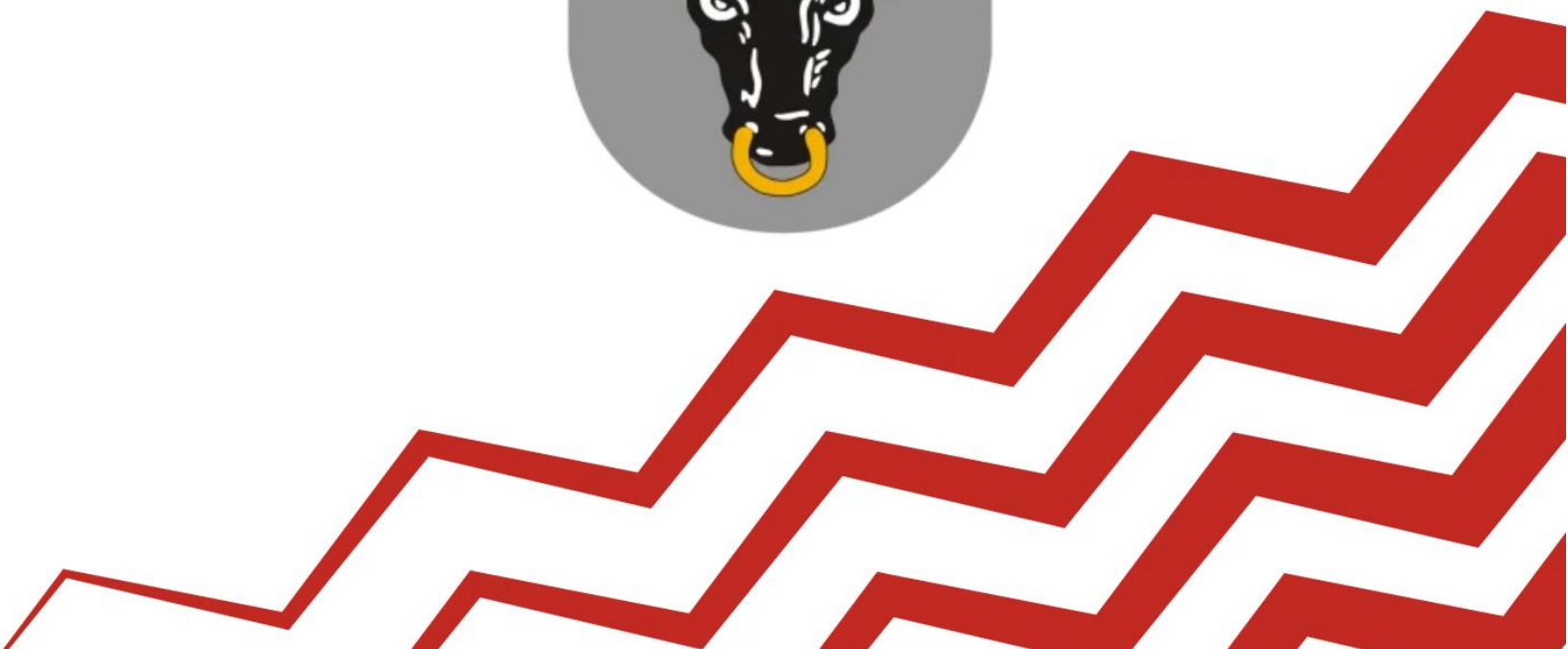


# Działania rewitalizacyjne w mieście Chojnice

Raport z badania ewaluacyjnego



## **Zamawiający:**

### **Gmina Miejska Chojnice**

ul. Stary Rynek 1  
89-600 Chojnice

## **Wykonawca badań:**

### **dr Bartłomiej Kołsut**

email: bartkol@amu.edu.pl  
Zakład Geografii Ekonomicznej  
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej  
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

## Spis treści

|      |                                                                               |    |
|------|-------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.   | Wstęp – o istocie działań rewitalizacyjnych .....                             | 4  |
| 2.   | Cel i zakres badania ewaluacyjnego .....                                      | 7  |
| 3.   | Gminny program rewitalizacji miasta Chojnice do 2023 r.....                   | 8  |
| 4.   | Monitoring i ocena GPR 2023 – przedsięwzięcia rewitalizacyjne .....           | 13 |
| 4.1. | Projekt zintegrowany „Rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej w Chojnicach” .....   | 13 |
| 4.2. | Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w GPR 2023 .....                   | 28 |
| 4.3. | Przedsięwzięcia uzupełniające w GPR 2023 oraz pozostałe projekty .....        | 34 |
| 4.4. | Realizacja przedsięwzięć na obszarze rewitalizacji – ocena społeczna .....    | 43 |
| 5.   | Monitoring i ocena GPR 2023 – zmiany sytuacji kryzysowej .....                | 46 |
| 5.1. | Sytuacja demograficzna, depopulacja i starzenie się społeczeństwa.....        | 47 |
| 5.2. | Sytuacja na rynku pracy i dochody osobiste.....                               | 61 |
| 5.3. | Problemy społeczne, rodzinne i poziom przestępczości .....                    | 65 |
| 5.4. | Poziom aktywności obywatelskiej, rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości..... | 74 |
| 6.   | Podsumowanie i rekomendacje .....                                             | 81 |

# 1. Wstęp – o istocie działań rewitalizacyjnych

Rewitalizacja to aktualnie jedno z najczęściej wymienianych i odmienianych przez wszystkie przypadki określeń nawiązujących do szeroko rozumianego zarządzania miastem. W Polsce stało się ono powszechnie znane głównie dzięki dużej skali środków unijnych przeznaczonych na projekty rewitalizacyjne, jednak działania zmierzające do odnowy miast mają znacznie dłuższą historię, wykraczającą poza ramy członkostwa Polski w UE. Najogólniej mówiąc, rewitalizacja jest „kompleksowym procesem organizacyjnym i inwestycyjnym, prowadzącym do ożywienia zdegradowanych czy zaniedbanych terenów miejskich” (Parysek 2015: 11). Jest to termin o zbliżonym znaczeniu do takich pojęć jak odnowa (*renewal*), regeneracja (*regeneration*), rehabilitacja (*rehabilitation*). Anglojęzyczne pojęcia *renewal* i *regeneration* są nawet w literaturze zagranicznej stosowane częściej niż *revitalisation* (zob. Couch i in. 2003; Couch i in. 2011; Tallon 2010; Mehdipanah i in. 2013; Zheng i in. 2015).

Autorzy najbardziej znanego podręcznika rewitalizacji, Peter Roberts i Hugh Sykes (2000; za: Li i in. 2016) twierdzą, że nowa forma rewitalizacji miast (*urban regeneration*) opiera się na trzech filarach: (1) koncepcji zrównoważonego rozwoju, (2) strategicznej wizji oraz (3) partnerstwa. Każdy z nich ma swoje znaczenie w kompleksowym charakterze procesu rewitalizacji. Każdy z nich musi być także kluczowym elementem opracowywanego gminnego programu rewitalizacji dla miasta Chojnice.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju w rewitalizacji miast (1) jest podstawą integracji trzech kluczowych aspektów rozwoju społeczno-gospodarczego: (a) ekonomicznego, (b) społecznego i (c) przyrodniczego. Równoważenie ich znaczenia jest na ogół dość trudne, jednak współcześnie uznaje się je za konieczne by zachować dobre i równe warunki rozwoju dla przyszłych pokoleń. Powszechnie uznaje się, że rewitalizacja jest wypełnieniem postulatów zrównoważonego rozwoju. Sama w sobie prowadzi ona bowiem do wykorzystywania istniejącego potencjału ekonomicznego, społecznego i przyrodniczego. Niejako sprzeciwia się ona tendencjom indywidualistycznym (np. w kształtowaniu kosztownej społecznie zabudowy jednorodzinnej i „rozlewaniu się” miast oraz rozwoju motoryzacji indywidualnej), odrzucającym niepasujące do współczesności dziedzictwo historyczne (np. stare tereny przemysłowe, historyczne centra miast). Rewitalizacja, czyli ciągle „przywracanie do życia”, zmierza do wykorzystania istniejących zasobów budowlanych, społecznych i przyrodniczych – nawet tych, których naprawa jest często ekonomicznie „nieopłacalna”.

Każdy program odnowy, rewitalizacji określonej przestrzeni miasta musi być zapisem oryginalnej i twórczej wizji (2) jego autorów. Bez niej będzie on programem martwym, dokumentem leżącym w szufladzie, wykorzystywanym wyłącznie przy okazji sięgania po zewnętrzne źródła finansowe. Bez oryginalnej i twórczej wizji, rewitalizacja nie zainspiruje nikogo do działania, do budowania partnerstw i współpracy na rzecz rozwoju swojej przestrzeni. Podręczniki planowania strategicznego definiują wizję jako opis oczekiwanego w przyszłości stanu określonej jednostki przestrzennej. Wizja pełni kilka bardzo ważnych funkcji, do których zaliczamy przede wszystkim: (1) Zobrazowanie stanu docelowego – można powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w programie, (2) Informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję (najczęściej lidera) – dlatego warto dobrze przemyśleć swoją wizję, (3) Jednoczenie wokół idei – powoduje, że ludzie się z nią utożsamiają. Wizja to nie slogan, to realny i inspirujący obraz rzeczywistości, w który wierzą zarówno samorządowcy i urzędnicy jak i mieszkańcy, społecznicy i inwestorzy funkcjonujący na obszarze rewitalizacji.

Współczesna rewitalizacja musi się wreszcie opierać na szeroko zakrojony zintegrowanym partnerstwie na rzecz odnowy (3). Mówi o tym, coraz bardziej znana w Polsce, koncepcja interesariuszy rewitalizacji. Jej istotą jest budowanie kapitału społecznego, czyli wartościowych, pozytywnych relacji pomiędzy różnymi „aktorami” procesu odnowy: mieszkańcami, samorządowcami, przedsiębiorcami, właścicielami nieruchomości, inwestorami zewnętrznymi, urzędnikami i in. Odbyna się to w różnej formie. Po pierwsze w działania na obszarze rewitalizacji muszą być zaangażowani lokalni liderzy oraz organizacje społeczne, którym oni przewodzą. Po drugie, formy interwencji publicznej

muszą być odpowiednio szybko konsultowane z lokalną społecznością. Powinny nawet wpływać bezpośrednio z preferencji i potrzeb jej członków. Tylko tak przeprowadzona interwencja wewnętrzna może spotkać się z pozytywnym odzewem i wywołać efekt mnożnikowy. Idea partnerstwa została bardzo wyraźnie doceniona przez ustawodawcę w Ustawie o rewitalizacji – jej wyrazem są np. dość szeroko zakrojone, obowiązkowe konsultacje społeczne wszelkich ważnych działań rewitalizacyjnych oraz nowa instytucja, tzw. komitetu rewitalizacji, a więc grono zewnętrznych (czyli nie tylko samorządowych) interesariuszy.

Upowszechnienie działań rewitalizacyjnych w Polsce nastąpiło wraz z wejściem do Unii Europejskiej. Wcześniej funkcjonowały w kraju pojedyncze inicjatywy wybranych miast, które nie ujmowały zagadnienia rewitalizacji w sposób kompleksowy. Od 2004 roku uruchomione zostały znaczne środki finansowe w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006, przeznaczone na rewitalizację obszarów miejskich, przemysłowych i powojсковych. Było to innowacyjne podejście do odnowy zdegradowanych obszarów w skali całej Wspólnoty Europejskiej. W Polsce po raz pierwszy rewitalizacja została włączona w główny nurt priorytetów i działań programów funduszy strukturalnych.

W kolejnym okresie programowania na lata 2007-2013 w większości województw jeszcze podniesiono znaczenie odnowy zdegradowanych obszarów, zaliczając ją do jednego z głównych celów rozwoju miast. W rezultacie znacznie wzrósł również poziom finansowania. Pojawiła się także możliwość ubiegania się o zwrotne środki na rewitalizację w ramach Inicjatywy JESSICA. Ubieganie się o dofinansowanie, a następnie realizacja projektów rewitalizacyjnych spowodowały szereg zmian w zakresie organizacji i działania wielu samorządów lokalnych w Polsce (Ciesiółka 2014). Jak zauważa Heczko-Hyłowa (2009) rewitalizacja stała się w krótkim czasie ważnym elementem systemowego programowania rozwoju miast. Działo się tak pomimo braku regulacji ustawowych w zakresie odnowy obszarów zdegradowanych. Jednocześnie często podkreślane było jednak błędne rozumienie pojęcia rewitalizacji, którą utożsamiano przede wszystkim z projektami inwestycyjnymi, związanymi z remontami, modernizacją lub adaptacją obiektów kubaturowych (Siemiński, Topczewska 2009).

W związku z początkiem okresu programowania środków z Unii Europejskiej obejmującego lata 2014-2020, nastąpiła zmiana optyki w zakresie odnowy obszarów zdegradowanych. Zdecydowanie więcej uwagi zaczęto poświęcać zagadnieniom społecznym w rewitalizacji. Towarzyszył temu szereg zmian legislacyjnych porządkujących proces rewitalizacji, związanych przede wszystkim z uchwaleniem ustawy o rewitalizacji. Za sprawą Krajowej Polityki Miejskiej i Narodowego Planu Rewitalizacji odnowa obszarów zdegradowanych stała się filarem rozwoju kraju na kolejne lata. Wsparcie finansowe Unii Europejskiej kierowane było nie tylko na projekty rewitalizacyjne, ale także na działania przygotowawcze, związane z procedurą sporządzania programów rewitalizacji.

Znaczne zmiany w programowaniu działań rewitalizacyjnych wynikały także z wprowadzenia w życie Ustawy z dnia 3 listopada 2015 r. o rewitalizacji. Podniosła ona w istotnym stopniu rangę tego procesu i nadała mu nowy kształt, wprowadzając niespotykane dotąd w Polsce uregulowania – kilka z nich miało kluczowe znaczenie dla programowania rewitalizacji na kolejne lata. Pierwszym ważnym *novum* była instytucja gminnego programu rewitalizacji. Stał się on podstawowym dokumentem organizującym publiczną i niepubliczną interwencję rewitalizacyjną. Jego zakres znacznie wykraczał poza obligatoryjną treść dotychczasowych lokalnych programów rewitalizacji, uwzględniając szereg rozwiązań związanych z budowaniem partnerstwa na rzecz odnowy oraz ze zmianami w lokalnym prawie zagospodarowania przestrzennego. Drugą istotną zmianą w stosunku do dotychczasowych praktyk rewitalizacyjnych była konieczność przeprowadzenia szerszych i bardziej rozbudowanych konsultacji społecznych. Sfera współpracy z zewnętrznymi interesariuszami rewitalizacji została także wzmocniona poprzez wprowadzenie instytucji Komitetu Rewitalizacji, jako platformy wymiany poglądów i podejmowania decyzji dotyczących interwencji w zakresie odnowy zdegradowanych obszarów miejskich. Wszystkie te zmiany zmierzały do zwiększonego zakorzenienia działań rewitalizacyjnych w lokalnej wspólnocie i oparcia ich na lokalnych zasobach, co zbliża specyfikę tego procesu w Polsce do wizji współczesnej rewitalizacji w oczach Roberta i Sykesa (2000).

Rewitalizacja miast to jedno z najważniejszych narzędzi wspierających rozwój lokalny oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Proces ten umożliwia nie tylko odbudowę zdegradowanych przestrzeni miejskich, ale także przyczynia się do wzmocnienia społecznej i ekonomicznej integracji w lokalnych wspólnotach. Rewitalizacja stanowi niepowtarzalną szansę na efektywne wykorzystanie potencjału terytorialnego oraz budowanie nowych perspektyw rozwoju. Współczesne wyzwania, z którymi mierzy się wiele miast, wynikają często z procesów historycznych, zmian gospodarczych czy strukturalnych. Rewitalizacja oferuje możliwość nie tylko poprawy infrastruktury, ale także aktywizacji mieszkańców, stworzenia przestrzeni sprzyjających integracji i kreacji lokalnych inicjatyw. Kluczowym elementem tego procesu jest połączenie historii danego miejsca z nowoczesnymi rozwiązaniami, odpowiadającymi na potrzeby współczesnego świata.

Proces rewitalizacji jest przykładem, jak dzięki współpracy międzysektorowej oraz zaangażowaniu lokalnej społeczności można przeciwdziałać skutkom degradacji przestrzennej i społecznej. Włączenie mieszkańców w proces decyzyjny oraz promowanie partnerstw z organizacjami pozarządowymi, podmiotami prywatnymi i instytucjami publicznymi jest kluczowe dla sukcesu podejmowanych inicjatyw. W rezultacie działania te mogą przyczynić się do trwałej poprawy warunków życia oraz stworzenia atrakcyjnej przestrzeni miejskiej, która służy mieszkańcom i odwiedzającym.

Miasta dysponują unikalnym potencjałem, który można efektywnie wykorzystać w procesie rewitalizacji. Historia, bogactwo dziedzictwa kulturowego oraz walory przyrodnicze stanowią solidne podstawy do budowania nowoczesnej przestrzeni miejskiej. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w obszarach transportu, infrastruktury czy przestrzeni publicznych może przyczynić się do podniesienia konkurencyjności miasta na tle innych miejscowości regionu. Celem rewitalizacji jest także zwrócenie uwagi na pozytywne efekty dotychczasowych działań. Przykłady udanych interwencji mogą stanowić inspirację dla kolejnych inicjatyw oraz motywację dla mieszkańców do zaangażowania się w proces zmian. Rewitalizacja nie jest wyłącznie działaniem technicznym, ale także szansą na budowanie społeczności opartej na współpracy, wzajemnym zaufaniu i zaangażowaniu w rozwój przestrzeni. Podjęcie kompleksowych działań rewitalizacyjnych to nie tylko odpowiedź na współczesne wyzwania, ale także inwestycja w przyszłość. Poprzez odpowiednie planowanie i realizację tych działań możliwe jest stworzenie przestrzeni, która będzie służyć obecnym i przyszłym pokoleniom, stając się miejscem, w którym warto żyć, pracować i wypoczywać.

## 2. Cel i zakres badania ewaluacyjnego

Celem przeprowadzonego badania ewaluacyjnego była ocena aktualności i stopnia realizacji **Gminnego programu rewitalizacji (GPR) miasta Chojnice do 2023 roku przyjętego Uchwałą nr X/134/19 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnego programu rewitalizacji miasta Chojnice (GPR 2023)**. Ewaluacja miała na celu zarówno określenie skuteczności oraz trafności poszczególnych działań rewitalizacyjnych (w tym projektów zintegrowanych, podstawowych i uzupełniających), jak i analizę szerszych zmian społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarach rewitalizacji – Podobszarze Śródmieście i Podobszarze Dworcowa.

Badanie zostało podzielone na dwa uzupełniające się moduły. Pierwszy z nich, przedstawiony w rozdziale 4, dotyczy monitoringu rzeczowego i finansowego przedsięwzięć zapisanych w GPR 2023 oraz innych istotnych inwestycji o charakterze rewitalizacyjnym. Oceniono m.in. zakres ich realizacji, przyczyny ewentualnych trudności oraz społeczny odbiór wybranych działań. Analizie poddano zarówno duże projekty infrastrukturalne, jak i mniejsze działania społeczne. W ramach oceny zastosowano metody jakościowe oraz dane zastane, wzbogacone o wyniki badań ankietowych wśród mieszkańców. Drugi moduł, przedstawiony w rozdziale 5, poświęcony jest analizie zmian sytuacji kryzysowej na badanych podobszarach w latach 2015–2023. Uwzględniono tu m.in. przemiany demograficzne, zmiany w poziomie bezrobocia, korzystania z pomocy społecznej, strukturze wieku ludności, poziomie przestępczości, a także aktywności obywatelskiej i gospodarczej. Celem tej części było zidentyfikowanie długofalowych trendów i ocena, na ile zrealizowane działania mogły przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców. Warto zaznaczyć, że znaczna część przedsięwzięć została ukończona dopiero w latach 2022–2023. Z tego względu analiza nie stanowi ostatecznej oceny ich efektów – nie upłynął jeszcze dostateczny czas, by móc w pełni uchwycić ich trwałe skutki społeczne i gospodarcze. Odwołując się do koncepcji zegarów zmian Ralfa Dahrendorfa, należy podkreślić, że procesy społeczne i gospodarcze charakteryzują się długim horyzontem czasowym i wymagają cierpliwości oraz systematycznego monitoringu w kolejnych latach.

Badanie ewaluacyjne opierało się na danych pochodzących z wielu źródeł instytucjonalnych, statystycznych i lokalnych, w tym:

- **Gmina Miejska Chojnice** – dane dot. realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (zakres rzeczowy, finansowy, wykonanie),
- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej** – dane o liczbie osób objętych wsparciem, typach usług opiekuńczych i skali problemów społecznych,
- **Główny Urząd Statystyczny** – w tym:
  - dane z **Banku Danych Lokalnych**,
  - dane z **bazy REGON** (liczba podmiotów gospodarczych według sekcji PKD i form własności),
- **Centralny Ośrodek Informatyki (COI)** – dane z **bazy PESEL** dotyczące liczby mieszkańców i struktury demograficznej,
- **Powiatowy Urząd Skarbowy w Chojnicach** – dane o średnich dochodach mieszkańców w podziale na obszary miasta (wg adresów wskazanych w deklaracjach podatkowych),
- **Powiatowy Urząd Pracy w Chojnicach** – dane o bezrobociu ogólnym i w grupach szczególnego ryzyka (np. długotrwale bezrobotni, młodzież, osoby 50+),
- **Komenda Powiatowa Policji** – dane o przestępczości i interwencjach publicznych na obszarach rewitalizacji,
- **wyniki badania ankietowego mieszkańców** przeprowadzonego w 2024 roku (w tym pytania zamknięte i otwarte),
- **obserwacje terenowe** i dokumentacja fotograficzna zmian w przestrzeni miejskiej.

### 3. Gminny program rewitalizacji miasta Chojnice do 2023 r.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Chojnice do 2023 r. (GPR) został przyjęty Uchwałą Nr X/134/19 Rady Miejskiej w Chojnicach z dnia 23 września 2019 roku. Dokument ten określa kompleksowe działania mające na celu wyprowadzenie zdegradowanych obszarów miasta ze stanu kryzysowego poprzez zintegrowane działania na rzecz poprawy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. Dokument został opracowany w zgodzie z krajowymi, regionalnymi i lokalnymi strategiami rozwoju oraz przy szerokim udziale interesariuszy, w tym mieszkańców, samorządu i organizacji pozarządowych. GPR obejmował dwa kluczowe podobszary: Śródmieście oraz Dworcowa (zob. mapy zamieszczone na końcu niniejszego podrozdziału), które stanowią najstarsze i najgęściej zaludnione części miasta, charakteryzujące się wysokim poziomem degradacji społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Podobszar Śródmieście wyróżnia się licznymi zabytkami oraz historycznym układem urbanistycznym, które wymagają ochrony i przystosowania do współczesnych potrzeb. Podobszar Dworcowa, będący ważnym węzłem komunikacyjnym, cechuje się potencjałem rozwojowym, który dotychczas nie został w pełni wykorzystany. Wyznaczenie tych obszarów oparto na analizach wskazujących na koncentrację problemów takich jak bezrobocie, ubóstwo, niewystarczająca infrastruktura techniczna oraz niski poziom integracji społecznej. Obszary te w momencie opracowania delimitacji zamieszkiwało 29,9% mieszkańców miasta i stanowiły one 8,5% jego powierzchni. Wybrano je ze względu na koncentrację problemów społecznych (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja), gospodarczych (niska aktywność inwestycyjna) oraz technicznych (zły stan infrastruktury).

Wizja rewitalizacji przedstawiona w GPR zakładała przekształcenie obszarów rewitalizacji w dynamiczne i nowoczesne części miasta, które jednocześnie zachowają swój unikalny historyczny i kulturowy charakter. Obszary te miały stać się wizytówką Chojnic, zapewniając mieszkańcom i odwiedzającym dostęp do bezpiecznych, estetycznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych. Kluczowym elementem wizji było stworzenie warunków do integracji społecznej, aktywizacji zawodowej, z jednoczesnym wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego jako fundamentu lokalnej tożsamości. Zrewitalizowane obszary miały łączyć tereny mieszkalne, usługowe i rekreacyjne w harmonijną całość, sprzyjającą wielopokoleniowej współpracy i poprawie jakości życia. Miały one łączyć tradycję z nowoczesnością, oferując mieszkańcom i odwiedzającym dostęp do wysokiej jakości infrastruktury, przestrzeni publicznych oraz możliwości rozwoju osobistego i zawodowego.

W programie określono trzy cele strategiczne, każdy z wyraźnie zdefiniowanymi aspektami operacyjnymi i obszarami interwencji:

#### 1. **Odnowa społeczna:**

- **Integracja mieszkańców:** Tworzenie inicjatyw promujących współpracę międzypokoleniową, takich jak warsztaty i wydarzenia kulturalne. Działania miały na celu budowanie wspólnoty oraz przeciwdziałanie izolacji społecznej.
- **Wsparcie grup w trudnej sytuacji:** Specjalistyczne programy pomocy dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin z problemami, w tym usługi opiekuńcze, poradnictwo i terapia.
- **Przeciwdziałanie patologiom społecznym:** Realizacja projektów edukacyjnych i prewencyjnych w szkołach oraz ośrodkach wsparcia, mających na celu ograniczenie negatywnych wzorców i wspieranie zdrowych postaw.

#### 2. **Ożywienie gospodarcze:**

- **Aktywizacja zawodowa:** Organizacja szkoleń i kursów zawodowych, pośrednictwo pracy oraz tworzenie partnerstw z lokalnymi przedsiębiorstwami w celu wspierania zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem.
- **Wsparcie dla lokalnych organizacji:** Finansowanie i doradztwo dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów Ekonomii Społecznej, mających na celu rozwój lokalnej gospodarki i integrację społeczną.

- **Promocja dziedzictwa kulturowego:** Wykorzystanie historycznych zasobów miasta, takich jak kamienice i obiekty zabytkowe, do organizacji wydarzeń kulturalnych i przyciągania turystów.
- 3. **Poprawa infrastruktury i przestrzeni publicznych:**
  - **Rozwój infrastruktury mieszkaniowej:** Modernizacja i adaptacja budynków mieszkalnych na cele społeczne, z uwzględnieniem potrzeb osób z ograniczoną mobilnością.
  - **Dostosowanie przestrzeni publicznej:** Budowa i renowacja miejsc rekreacyjnych, ścieżek rowerowych, placów zabaw oraz poprawa komunikacji miejskiej.
  - **Estetyzacja i bezpieczeństwo:** Inwestycje w poprawę estetyki przestrzeni miejskiej, takie jak oświetlenie uliczne, monitoring oraz remonty zabytkowych budynków.
- 4. **Odnowa społeczna:**
  - Integracja mieszkańców o różnych pokoleniach i statusie materialnym.
  - Wsparcie osób starszych, niepełnosprawnych oraz rodzin z problemami.
  - Przeciwdziałanie patologiom społecznym i dziedziczeniu negatywnych postaw.
- 5. **Ożywienie gospodarcze:**
  - Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem.
  - Wsparcie dla organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw.
  - Promocja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju gospodarczego.
- 6. **Poprawa infrastruktury i przestrzeni publicznych:**
  - Inwestycje w mieszkalnictwo, infrastrukturę społeczną oraz przestrzeń publiczną.
  - Dostosowanie infrastruktury do potrzeb mieszkańców zagrożonych wykluczeniem.
  - Podniesienie estetyki i funkcjonalności obszaru.

Kluczowym elementem GPR były przedsięwzięcia podstawowe. GPR przewidywał realizację 11 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wśród których znalazły się:

1. **Dzienny Dom Pomocy przy Starej Plebanii** – stworzenie przestrzeni wspierającej osoby starsze i samotne poprzez dostęp do usług opiekuńczych i integracyjnych.
2. **Rozwój usług społecznych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chojnice** – organizacja wsparcia dla mieszkańców w zakresie edukacji, integracji i aktywizacji zawodowej.
3. **Budowa obiektu przy ul. Dworcowej na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem otoczenia** – stworzenie miejsca dla organizacji pozarządowych i inicjatyw lokalnych.
4. **Renowacje i remonty elementów wspólnych w budynkach mieszkalnych wraz z zagospodarowaniem otoczenia budynków i przestrzeni publicznych na cele społeczne,**
5. **Budowa ul. Subisława na odcinku do ul. Towarowej** – poprawa infrastruktury komunikacyjnej.
6. **Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego w Chojnicach** – rewitalizacja historycznej przestrzeni z myślą o mieszkańcach i turystach, w tym budowa nowych ścieżek spacerowych.
7. **Drobne inicjatywy rewitalizacyjne** – wprowadzenie elementów małej architektury, tworzenie murali i poprawa jakości niewielkich przestrzeni publicznych.
8. **Stop wykluczeniu – start na pracę** – programy wsparcia dla osób bezrobotnych, w tym szkoleń zawodowych i praktyk.
9. **Tworzę Chojnice: mieszkańcy i artyści razem kreują miejsce spotkań w przestrzeni Śródmieścia** – współpraca mieszkańców i artystów w tworzeniu przyjaznych przestrzeni publicznych.
10. **Regulacja Strugi Jarcewskiej – zabudowa koryta rzeki wraz z budową odwodnienia (drenaż) oraz budowa kolektorów deszczowych wraz z niezbędną infrastrukturą** – prace hydrotechniczne zmierzające do poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i zagospodarowania terenów wokół cieku wodnego.

11. **Remonty zabytkowych kamienic** – poprawa stanu technicznego budynków z uwzględnieniem ich walorów historycznych.

Działania te miały być (przynajmniej częściowo) finansowane ze środków unijnych, budżetu państwa, samorządu oraz partnerów prywatnych. Program zakładał także, że kluczowym zamierzeniem inwestycyjnym miasta będzie realizacji zintegrowanego projektu rewitalizacyjnego, który będzie skoncentrowany przede wszystkim na podobszarze Dworcowa. Oprócz przedsięwzięć podstawowych, w programie założono realizację siedmiu przedsięwzięć uzupełniających, do których należą:

1. **Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Angowickiej – etap II** – modernizacja infrastruktury targowiska w celu poprawy warunków handlu i komfortu użytkowników;
2. **Samorządne Centrum Młodzieżowe** – przestrzeń dla młodzieży, wspierająca rozwój społeczny, edukacyjny i kulturalny;
3. **Centrum Sztuk Walk Wschodnich** – utworzenie przestrzeni do prowadzenia zajęć sportowych, szczególnie związanych ze sztukami walki.
4. **Zajęcia komputerowe dla seniorów** – zajęcia są odpowiedzią na wyzwania współczesności, w tym na potrzeby osób 60 plus, w szczególności w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu.
5. **Tworzenie inicjatyw (kampanii społecznych) budujących lokalną tożsamość i cementujących relacje sąsiedzkie** – działania na rzecz integracji społecznej i wzmacniania więzi lokalnych.
6. **Projekty aktywizacji zawodowej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym** – wsparcie osób z trudnościami na rynku pracy poprzez szkolenia i doradztwo zawodowe.
7. **Projekty aktywizacji społecznej zachęcające do aktywnego i konstruktywnego spędzenia wolnego czasu** – małe projekty lokalne wspierające rozwój społeczny i poprawę przestrzeni publicznych.

# Podobszar Dworcowa



# Podobszar Śródmieście



## 4. Monitoring i ocena GPR 2023 – przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Monitoring i ocena działań rewitalizacyjnych to kluczowe elementy skutecznego zarządzania procesem odnowy społeczno-gospodarczej i przestrzennej. Proces ten pozwala na bieżące śledzenie postępów realizacji projektów, analizę ich skuteczności oraz ocenę wpływu na społeczność obszaru. Dzięki odpowiednim mechanizmom możliwe jest także identyfikowanie obszarów wymagających dalszych działań oraz wprowadzanie korekt w realizowanych projektach. Ocena przedsięwzięć rewitalizacyjnych koncentruje się na dogłębnej analizie efektów podjętych działań oraz ich trwałości w dłuższym okresie. Umożliwia ona ewaluację stopnia osiągnięcia zamierzonych celów, wpływu na poprawę jakości życia mieszkańców oraz weryfikację skuteczności przyjętych rozwiązań. W ramach oceny analizowano także społeczny odbiór zrealizowanych przedsięwzięć, co pozwoliło zidentyfikować mocne i słabe strony podejmowanych działań oraz wskazać rekomendacje na przyszłość. Rozdział ten zawiera analizę działań rewitalizacyjnych zrealizowanych w ramach GPR 2023, podzieloną na trzy kluczowe części:

1. **Projekt zintegrowany „Rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej w Chojnicach”** – najważniejsza i najbardziej kompleksowa grupa przedsięwzięć w ramach rewitalizacji miasta, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa. Zakres realizowanych działań był szeroki i obejmował m.in. modernizację infrastruktury drogowej i przestrzeni publicznych, rewitalizację budynków mieszkalnych oraz rozwój usług społecznych dla mieszkańców wymagających wsparcia. Do opisu stopnia realizacji projektu wykorzystano materiały Urzędu Miejskiego w Chojnicach.
2. **Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w GPR 2023** – kluczowe inwestycje mające na celu odnowę miejskiej infrastruktury oraz poprawę jakości przestrzeni publicznych. Wśród ocenianych działań znalazły się m.in. remonty budynków wielorodzinnych, modernizacja ulic i chodników oraz poprawa organizacji ruchu drogowego. W ramach tych działań planowano także wdrożenie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo, takie jak monitoring miejski oraz wzmocnienie przestrzeni wspólnych dla lokalnej społeczności. Warto także dodać, że część podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wchodziła w skład projektu zintegrowanego.
3. **Przedsięwzięcia uzupełniające w GPR 2023 oraz pozostałe projekty** – mniejsze działania rewitalizacyjne, wspierające realizację celów społecznych i integracyjnych. Przedsięwzięcia te obejmowały m.in. zajęcia komputerowe dla seniorów, tworzenie lokalnych inicjatyw sąsiedzkich oraz projekty wspierające aktywność zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem.

Elementem oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych było przeprowadzenie sondażu społecznego obejmującego próbę 103 osób. Część przedsięwzięć była przedmiotem bezpośredniej oceny przez społeczność lokalną, co pozwoliło na zebranie wstępnych opinii dotyczących skutków ich realizacji. Wyniki tych badań stanowiły pewne źródło informacji na temat skuteczności podjętych działań oraz ich znaczenia dla lokalnej społeczności.

### 4.1. Projekt zintegrowany „Rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej w Chojnicach”

Dnia 22 grudnia 2017 r. Burmistrz Miasta Chojnice Arseniusz Finster wraz z Marszałkiem Województwa Pomorskiego Mieczysławem Strukiem podpisali umowę o dofinansowanie realizacji projektu „Rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej w Chojnicach” z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Zakończenie jego realizacji było kilkakrotnie przesuwane w czasie, a ostateczna data na przeprowadzenie prac rewitalizacyjnych ustalona została na dzień 31 sierpnia 2022 r. Przypomnieć należy, że projekt ten stanowił jeden z komponentów Zintegrowanego Projektu Rewitalizacyjnego, który wybrany został do dofinansowania z budżetu Unii Europejskiej i budżetu państwa decyzją Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 7 listopada 2017 r. Drugim jego komponentem było przedsięwzięcie realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach pn. „Rozwój usług społecznych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Chojnice”.



**Fot. 4.1. Obiekt przy ul. Dworcowej wybudowany na cele społeczne w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

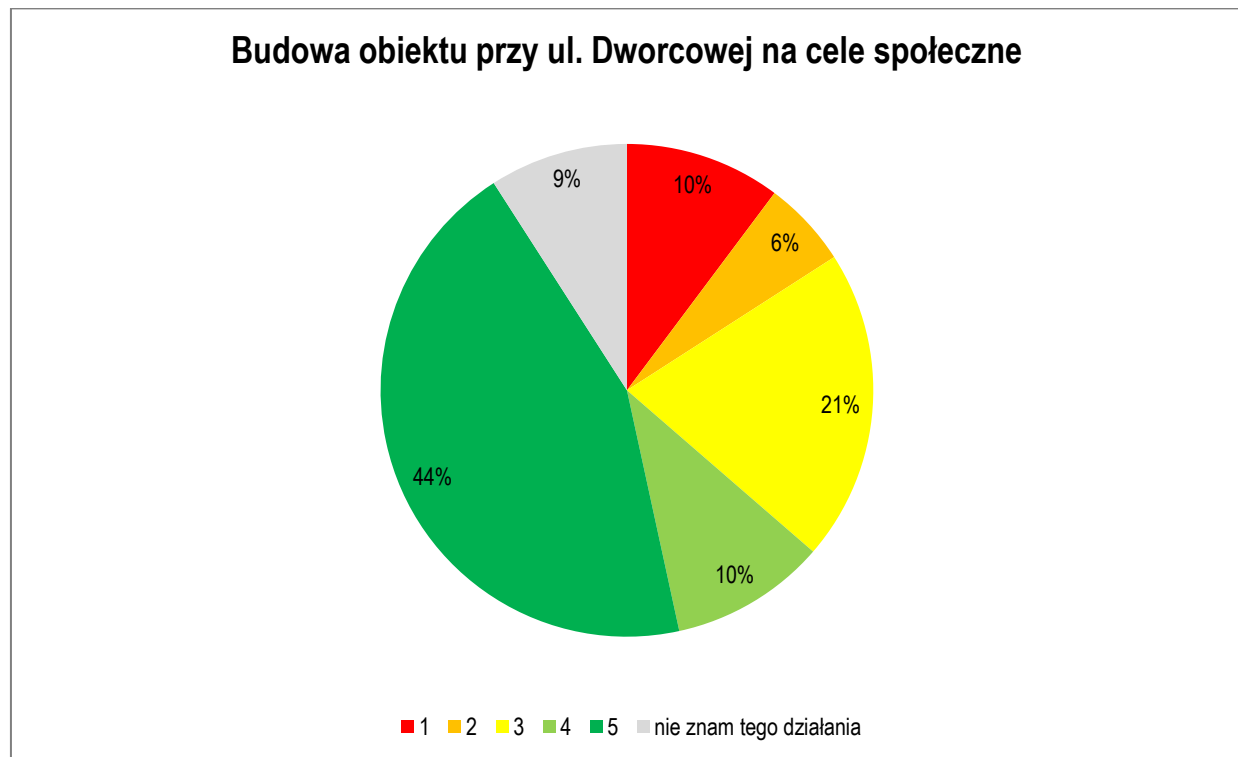
Projekt realizowany był na podobszarze rewitalizacji miasta Chojnice, tzw. Dzielnicy Dworcowej, o powierzchni 111,5 ha, którą w roku 2012 zamieszkiwały 7 022 osoby. Jego celem było przywrócenie funkcji społeczno-gospodarczych i poprawa jakości przestrzeni publicznych najbardziej zdegradowanej części miasta. Przewidywał on realizację szeregu zintegrowanych działań w obszarze rozwoju usług społecznych oraz mających na celu zwiększenie aktywności społecznych i gospodarczych w Dzielnicy Dworcowej. **Koszty całkowite projektu wyniosły 12.159.581,66 zł**, a wydatki kwalifikowalne 11.100.102,47 zł (zgodnie podpisanym aneksem nr 2 do umowy o dofinansowanie). Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa w podpisanym aneksie zwiększyło się o wartość 85.985,82 zł w stosunku do pierwotnie podpisanej umowy. Wartość dotacji wyniosła 6.157.605,20 zł (tj. 55,47% kosztów kwalifikowalnych), w tym budżet Unii Europejskiej 5.223.509,92 zł (47,06% kosztów kwalifikowalnych) i budżet państwa

934.095,28 zł (8,42% kosztów kwalifikowalnych). Efektem końcowym projektu było zrealizowanie 30 przedsięwzięć inwestycyjnych (w ramach zawartej umowy o partnerstwie w dniu 25 maja 2017 r. z późn. zm.), w tym:

- 3 inwestycje Gminy Miejskiej Chojnice (Lidera),
- 26 inwestycji Partnerów Projektu, tj. Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach oraz sześciu Wspólnot Mieszkaniowych położonych na obszarze rewitalizacji i znajdujących się przy adresach: ul. Warszawska 20, ul. Dworcowa 23, ul. Dworcowa 28, ul. Piłsudskiego 22, ul. Żwirki i Wigury 11, ul. Towarowa 1.

**Budowa obiektu przy ul. Dworcowej na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem otoczenia. Wartość zadania wyniosła: 1.479.800,53 zł (fot. 4.1)**

W roku 2020 zakończono budowę obiektu przy ul. Dworcowej, w którym znalazła się placówka wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz punkt opieki dziennej dla osób niesamodzielnych. Obiektem zarządzał Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach realizując projekt „Rozwój usług społecznych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Chojnice”, w którym wartość przyznanego dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego wyniosła 2.523.751,48 zł. Niewielki obiekt uzyskał estetyczne otoczenie ze skwerkiem rekreacyjnym i kilkoma miejscami parkingowymi. Po tym jak pierwotny wykonawca inwestycji zszedł z placu budowy, zadanie dokończył Zakład Ogólnobudowlany Andrzeja Byszewskiego z Chojnic. Budynek został umeblowany i wyposażony w sprzęt multimedialny i pomoce dydaktyczne, a od 2021 r. z jego usług korzystało jednorazowo ok. 15 dzieci i młodzieży, jak również 20 osób dorosłych (niesamodzielnych). Obecnie, po zmianach organizacyjnych, obiekt służy tym samym celom.

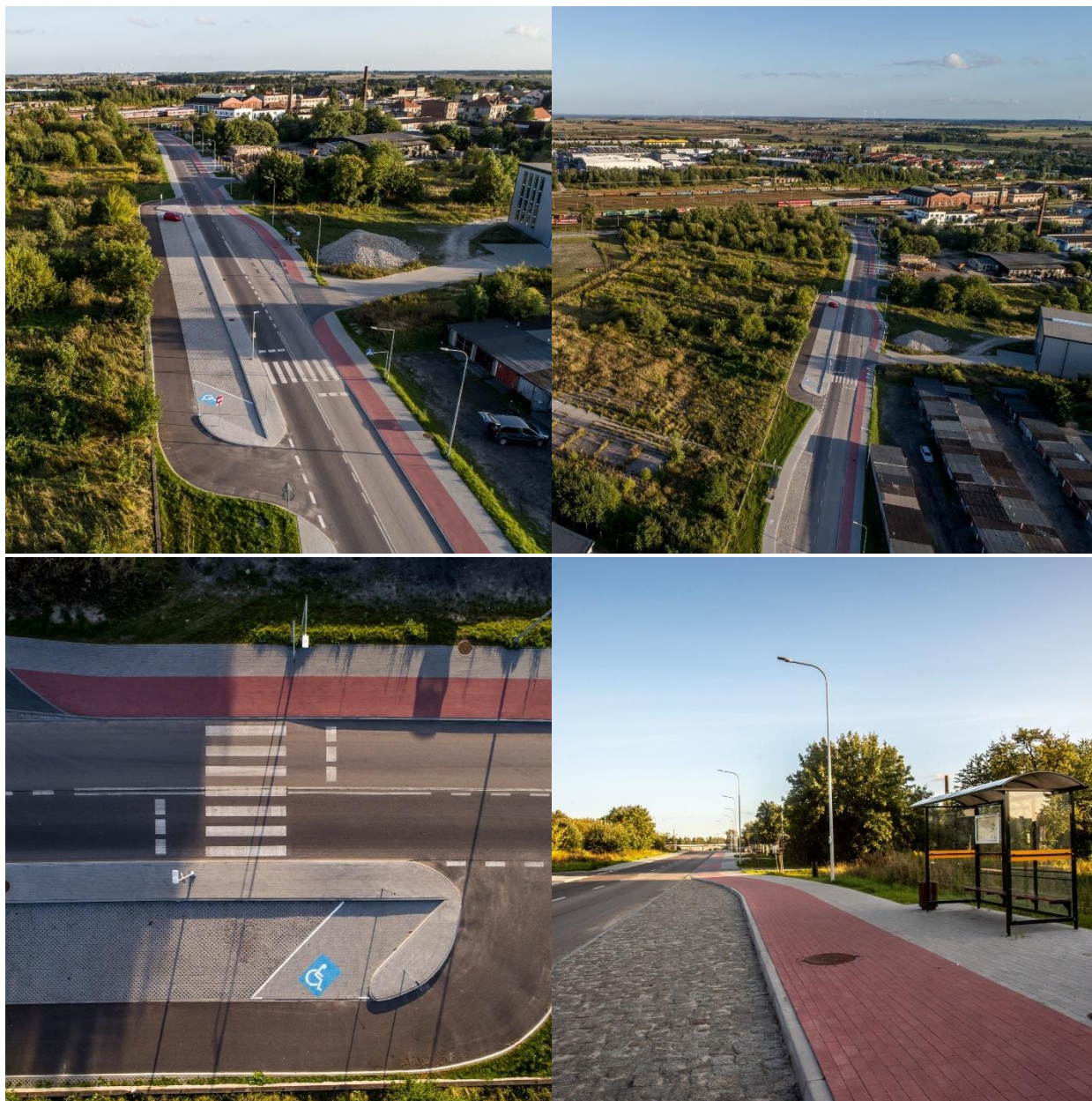


**Rycina 4.1. Struktura ocen projektu pn. Budowa obiektu przy ul. Dworcowej na cele społeczne**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Budowa placówki wsparcia dziennego przy ul. Dworcowej uzyskała w oczach mieszkańców przewagę ocen pozytywnych, choć wyniki były bardziej zróżnicowane (ryc. 4.1). Najwyższą notę (5) wystawiło 44,3% ankietowanych, natomiast 20,5% zdecydowało się na ocenę 3. Oznacza to, że choć inwestycja została dobrze przyjęta, dla części

mieszkańców nie była aż tak istotna lub nie spełniła w pełni ich oczekiwań. Oceny negatywne (1 i 2) stanowiły 15,9% odpowiedzi, co może sugerować, że nie wszyscy ankietowani dostrzegali bezpośrednie korzyści płynące z funkcjonowania placówki, np. z uwagi na jej ograniczony zasięg. Placówka pełni ważną rolę społeczną, oferując wsparcie dzieciom, młodzieży oraz osobom niesamodzielnym. Nowoczesne wyposażenie, przystosowanie budynku do potrzeb użytkowników oraz zagospodarowanie otoczenia na cele rekreacyjne były dodatkowymi atutami tej inwestycji. Brak znajomości przedsięwzięcia zadeklarowało 9,1% respondentów, co może wynikać z jego specyfiki – w przeciwieństwie do infrastruktury drogowej, placówka ma charakter punktowy i dotyczy głównie określonej grupy odbiorców.

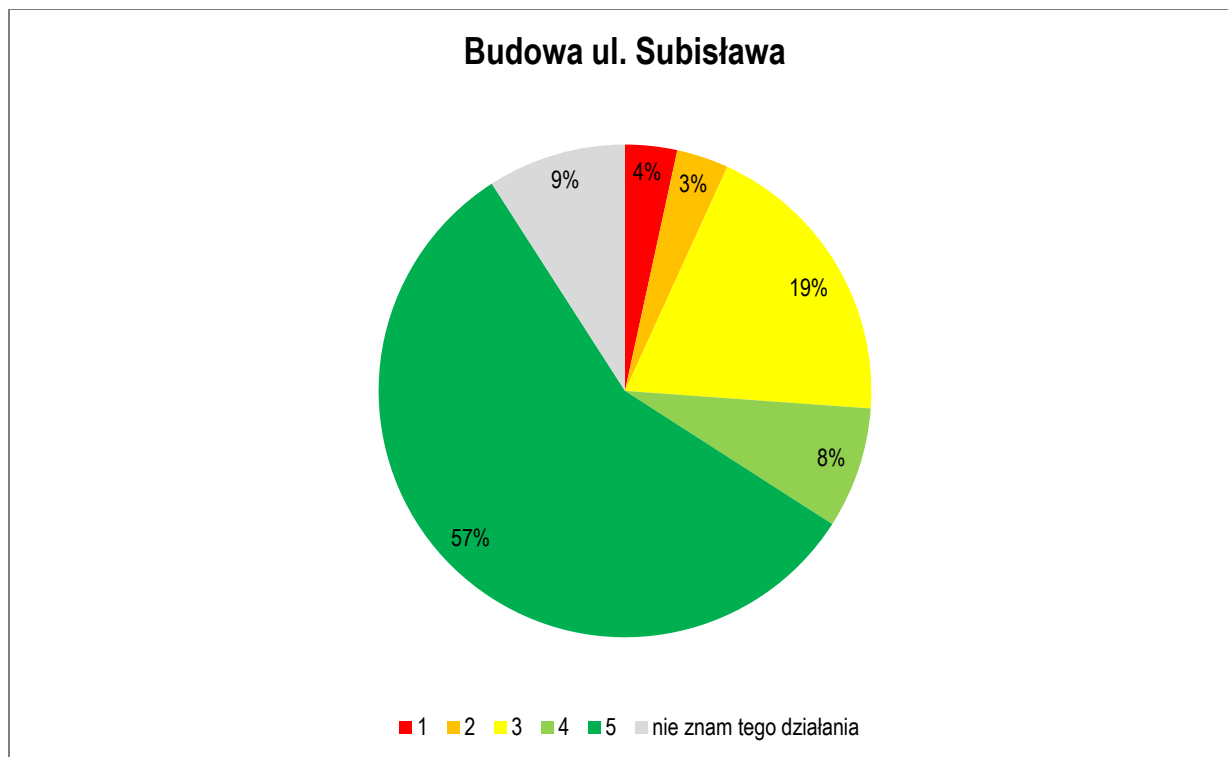


**Fot. 4.2. Fotografie ulicy Subisława na odcinku do ulicy Towarowej, wybudowanej w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

**Budowa ulicy Subisława na odcinku do ulicy Towarowej. Wartość zadania wyniosła: 2.959.004,97 zł. (fot. 4.2)**

Ulica Subisława wybudowana została w roku 2019. W ramach inwestycji przygotowano jezdnię ze zjazdami, zatokami autobusowymi, parkingiem i jezdnią manewrową, ścieżką rowerową i chodnikiem oraz zielenią miejską i oświetleniem. Istotną częścią inwestycji była rozbudowa monitoringu miejskiego, którym objęta została ulica. Wykonawcą była firma Marbruk z Charzyków. Do zapewnienia pełnej funkcjonalności drogi, aby mogła ona komunikować ruch pomiędzy ul. Gdańską, a ul. Towarową niezbędne jest dokończenie prac w ramach innego projektu unijnego, realizowanej „po sąsiedzku” budowy kanalizacji deszczowej wraz z odwodnieniem i odtworzeniem nawierzchni ul. Subisława, Sambora i Dąbrowskiego. Nowy układ drogowy pozwoli na dostęp ruchu samochodowego, rowerowego i pieszego od ul. Gdańskiej do ul. Towarowej, a dalej do powstającego węzła komunikacyjnego obejmującego dworzec autobusowy i kolejowy.



**Rycina 4.2. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Budowa ul. Subisława**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Budowa ulicy Subisława na odcinku do ulicy Towarowej została bardzo dobrze oceniona przez mieszkańców, co potwierdza jej znaczenie dla lokalnej społeczności (ryc. 4.2). Ponad połowa respondentów (56,8%) przyznała jej najwyższą ocenę (5), a kolejne 19,3% wybrało ocenę 3. Tak wysoka liczba pozytywnych opinii świadczy o tym, że inwestycja skutecznie poprawiła spójność sieci transportowej w tej części miasta i była zgodna z oczekiwaniami mieszkańców. Negatywne oceny (1 i 2) były marginalne – przyznało je jedynie 6,8% badanych – co sugeruje, że ewentualne zastrzeżenia dotyczyły pojedynczych aspektów realizacji. Ulica Subisława została zaprojektowana z myślą o różnych uczestnikach ruchu – powstała nowoczesna jezdnia, zatoki autobusowe, miejsca parkingowe oraz ścieżki rowerowe i chodniki, które podniosły bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów. Dodatkowym atutem było zamontowanie oświetlenia i monitoringu, które wpłynęły na większe poczucie bezpieczeństwa. Tylko 9,1% respondentów przyznało, że nie zna tej inwestycji, co pokazuje, że była względnie dobrze rozpoznawalna i miała realny wpływ na życie mieszkańców.

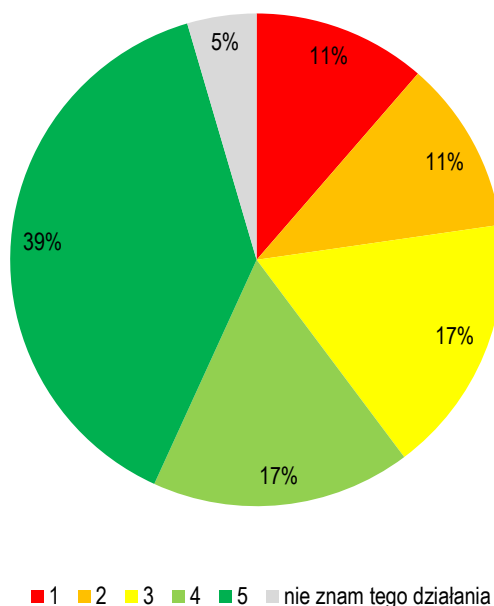


**Fot. 4.3. Fotografie zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego zrealizowanego w ramach GPR 2023**  
 źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

**Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego wraz z budową ul. Rolbieckiego.  
 Wartość zadania wyniosła: 2.602.091,09 zł**

Ostatnią z realizowanych inwestycji gminnych w ramach projektu rewitalizacyjnego było zagospodarowanie Wzgórza Ewangelickiego wraz z budową przyległej ulicy Rolbieckiego. Na przestrzeni parkowej o powierzchni około 1,5 ha uporządkowany został drzewostan, wykonano nasadzenia oraz powstał teren rekreacji z małą architekturą. Również sąsiednio położona ul. Rolbieckiego doczekała się nawierzchni z kostki, wybudowany został także łącznik dla pieszych z ul. Piłsudskiego. Wykonawcą robót w parku była firma Marbruk z Charzyków. Budową ulicy Rolbieckiego zajęła się firma Usługi Komunalno – Transportowe AMAR z Lichnow. Prace zakończyły się w czerwcu 2021 r.

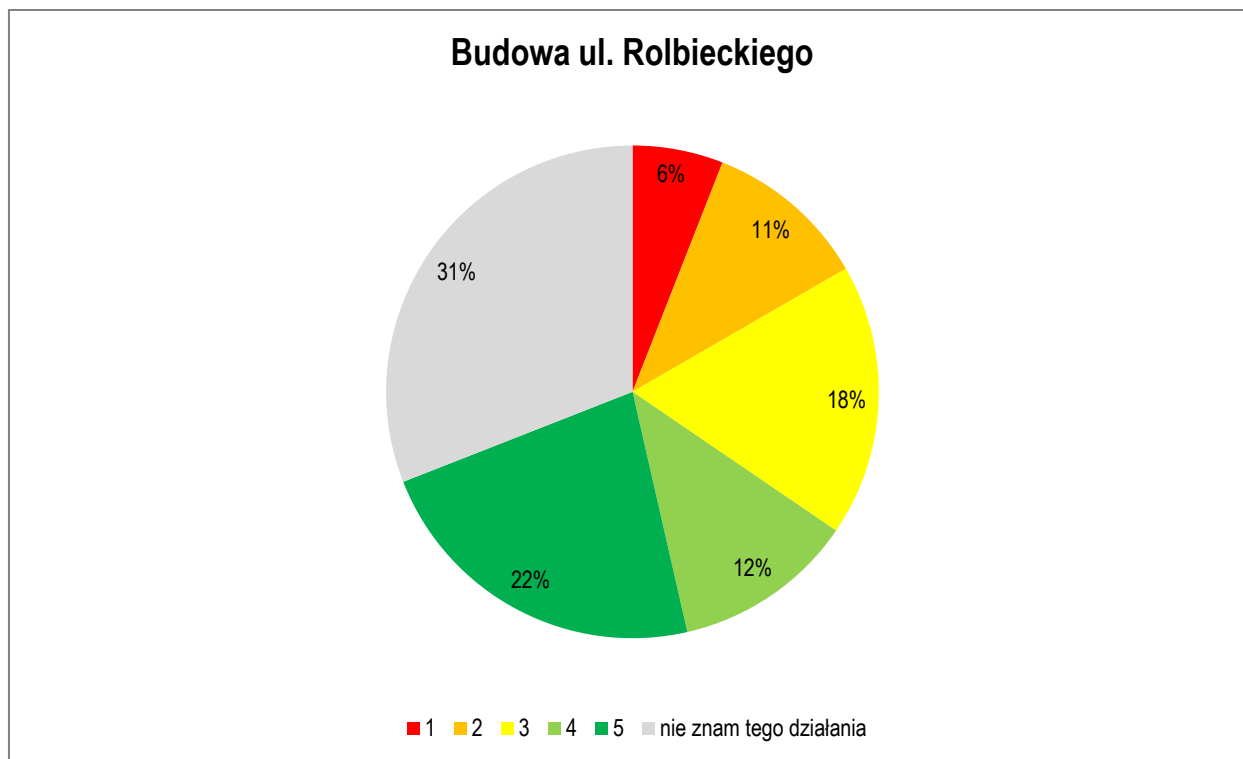
### Zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego



**Rycina 4.3. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego**  
 źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego spotkało się z bardziej podzielonymi opiniami (ryc. 4.3). 38,6% mieszkańców oceniło je najwyżej (5), natomiast 34% przyznało ocenę 3 lub 4. Wyniki te pokazują, że większość respondentów uznała projekt za wartościowy, choć jego realizacja nie była pozbawiona pewnych niedociągnięć. Negatywne oceny (1 i 2) przyznało 22,8% ankietowanych, co sugeruje, że dla części mieszkańców efekt końcowy nie spełnił ich oczekiwań – być może ze względu na pewne kontrowersje związane z elementem przyrodniczym i historycznym inwestycji, który budził istotne emocje w trakcie realizacji przedsięwzięcia. Ostatecznie prace na obszarze Wzgórza Ewangelickiego obejmowały uporządkowanie drzewostanu, nowe nasadzenia oraz stworzenie przestrzeni rekreacyjnej, co znacząco poprawiło estetykę tej części miasta. Zaledwie 4,5% badanych zadeklarowało, że nie zna tego przedsięwzięcia, co oznacza, że inwestycja była dostrzegana przez mieszkańców.

Z kolei budowa ulicy Rolbieckiego nie zyskała tak wysokiego uznania jak choćby budowa ul. Subisława. Tylko ok. 22,6% ankietowanych oceniło ją najwyżej (5), a 17,9% przyznało ocenę 3. Wyniki te wskazują, że projekt został przyjęty raczej neutralnie – nie budził dużego entuzjazmu, ale też nie spotkał się z jednoznaczną krytyką. Oceny 1 i 2 stanowiły 16,7% odpowiedzi, co sugeruje, że część mieszkańców mogła nie dostrzec istotnych zmian lub uznała, że inwestycja nie była wystarczająco znacząca. Najbardziej wyróżniającą się liczbą w tej kategorii jest jednak 31% odpowiedzi „nie znam tego przedsięwzięcia”, co wskazuje na ograniczoną rozpoznawalność projektu (ul. Rolbieckiego jest dość krótka i stanowi lokalny łącznik dla prawdopodobnie względnie niedużej liczby użytkowników, a inwestycja stanowiła część większej interwencji związanej ze Wzgórzem Ewangelickim). Warto dodać, że ulica Rolbieckiego została przebudowana z myślą o poprawie dostępności komunikacyjnej, jednak w przeciwieństwie do ulicy Subisława, jej wpływ na szerszy układ drogowy mógł być mniejszy.



**Rycina 4.4. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Budowa ul. Rolbieckiego**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Łączna wartość wydatków poniesionych przez Gminę Miejską Chojnice na realizację kluczowych przedsięwzięć w ramach „Rewitalizacji Dzielnicy Dworcowej” wyniosła 7.322.473,40 zł. Było to możliwe dzięki pozyskaniu znacznego wsparcia finansowego – łączna kwota dofinansowania z budżetu Unii Europejskiej oraz budżetu państwa wyniosła 4.505.280,73 zł, co stanowiło istotny wkład w realizację kompleksowych działań rewitalizacyjnych. Środki te pozwoliły na modernizację infrastruktury, poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, a także na wdrożenie rozwiązań wspierających integrację społeczną oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Kluczowym aspektem projektu było zaangażowanie partnerów rewitalizacji, wśród których znalazły się Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach oraz sześć Wspólnot Mieszkaniowych. Ich udział pozwolił na realizację 26 przedsięwzięć inwestycyjnych, skoncentrowanych na poprawie stanu technicznego i estetycznego zabudowy mieszkalnej oraz zagospodarowaniu przestrzeni wspólnych. Dzięki temu mieszkańcy zyskali nie tylko lepsze warunki mieszkaniowe, ale także uporządkowane i bardziej przyjazne otoczenie.

W ramach przeprowadzonych prac dokonano kompleksowych remontów wybranych części wspólnych budynków, obejmujących fundamenty, elewacje, dachy oraz klatki schodowe. Modernizacje te miały na celu nie tylko poprawę estetyki budynków, ale także zwiększenie ich efektywności energetycznej oraz trwałości konstrukcji. W wielu przypadkach wykonano nowe izolacje przeciwwilgociowe fundamentów, co pozwoliło na zabezpieczenie obiektów przed dalszą degradacją. Remonty dachów i elewacji przyczyniły się do poprawy stanu technicznego budynków oraz nadania im nowoczesnego, estetycznego wyglądu, często nawiązującego do historycznej architektury dzielnicy.

Oprócz prac remontowych istotnym elementem projektu było zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków, co wpłynęło na poprawę komfortu i jakości życia mieszkańców. Wykonano utwardzenie i uporządkowanie terenów przyległych do nieruchomości, co pozwoliło na budowę nowych miejsc postojowych oraz wiat śmietnikowych. Szczególną uwagę poświęcono również nasadzeniom zieleni i wprowadzeniu elementów małej architektury, takich jak ławki, stoły do gier plenerowych, kosze na śmieci czy oświetlenie terenów osiedlowych. Ponadto wybudowano i

wyremontowano chodniki, co wpłynęło na poprawę dostępności i bezpieczeństwa poruszania się pieszych. Łączny koszt realizacji tych działań wyniósł 4.837.108,26 zł, z czego Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach zrealizowała inwestycje o wartości 2.994.023,19 zł, a sześć Wspólnot Mieszkaniowych – 1.843.085,07 zł. Dzięki tak szerokiemu zakresowi przeprowadzonych prac Dzielnica Dworcowa zyskała zupełnie nowy wygląd i funkcjonalność. Przestrzeń osiedli stała się bardziej uporządkowana, estetyczna i bezpieczna, a mieszkańcy mogą korzystać z udogodnień, które wpływają na poprawę jakości codziennego życia.

Realizacja tych przedsięwzięć nie tylko poprawiła warunki bytowe w budynkach i ich otoczeniu, ale także przyczyniła się do podniesienia jakości życia na rewitalizowanym obszarze. Lepsza jakość infrastruktury, estetyka przestrzeni oraz stworzenie miejsc sprzyjających integracji społecznej to inwestycje, które w dłuższej perspektywie przyniosą korzyści zarówno mieszkańcom, jak i całemu miastu. Tym samym rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej stała się przykładem kompleksowego podejścia do modernizacji obszarów zdegradowanych, uwzględniającego zarówno aspekty infrastrukturalne, jak i społeczne. Poniżej nieco bardziej szczegółowo omówiono realizację poszczególnych projektów partnerskich.



**Fot. 4.4. Fotografie inwestycji przy ul. Warszawskiej 20 wykonanej w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

W roku 2019 przeprowadzono prace w budynku **Wspólnoty Mieszkaniowej Warszawska 20**, w którym wykonano remont elewacji frontowej i bocznych wraz z wymianą parapetów zewnętrznych, obróbek blacharskich, rynien i rur spustowych, ocieplenie ściany frontowej i wiatrolapów oraz wymianę drzwi wejściowych do budynku. Obiekt został otynkowany i otrzymał nową kolorystykę. Koszt inwestycji wyniósł ok. 164.250 zł, w tym udział budżetu Unii Europejskiej i budżetu państwa ok. 111.120 zł.

W tym samym roku przeprowadzono pierwszy etap prac we **Wspólnocie Mieszkaniowej Dworcowa 28**, który objął generalny remont dachu i jego elementów. W ramach inwestycji wykonano m.in. demontaż istniejącego pokrycia dachowego, impregnację elementów konstrukcji dachu, pokrycie dachu dachówką ceramiczną karpówką wraz z wymianą obróbek blacharskich, desek czołowych i wiatrownic, wymianę orynnowania i remont kominów. W roku 2022 kontynuowano prace w budynku przeprowadzając remont fundamentów (m.in. izolację przeciwwilgociową pionową ław i ścian fundamentowych), jak również prace mające na celu zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia budynku. Założono nowe tereny zielone od strony frontowej (róg ulic Dworcowej i Łużyckiej). Powstały również trzy zieleńce i miejsce rekreacji dla mieszkańców na podwórzu. Utwardzono nawierzchnię podwórza ze żwiru dekoracyjnego w celu

zorganizowania miejsc postojowych dla mieszkańców. Łączny koszt inwestycji wyniósł ok. 369.650 zł, w tym udział budżetu Unii Europejskiej i budżetu państwa ok. 150.000 zł.



**Fot. 4.5. Fotografie inwestycji przy ul. Żwirki i Wigury 11 wykonanej w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

**Wspólnota Mieszkaniowa Żwirki i Wigury 11** realizowała prace rewitalizacyjne wiosną 2020 r. przeprowadzając kompleksowy remont fundamentów budynku (m.in. izolację przeciwwilgociową pionową i izolację termiczną ław fundamentowych), elewacji frontowej, tylnej i bocznej wraz z ociepleniem ścian, wymianą obróbek blacharskich, parapetów zewnętrznych, rynien i rur spustowych oraz wymianą drzwi na podwórze i montażem doświetlaczy okien piwnicznych. Budynek został otynkowany tynkiem strukturalnym i otrzymał nową kolorystykę oraz ozdobne listwy elewacyjne przyokienne. W ramach projektu przeprowadzono również remont dachu (kominów oraz wymianę i konserwację elementów drewnianych konstrukcji dachu - wiatrownic, podbitki dachowej, elementów wokół wykuszy na poddaszu) oraz generalny remont klatki schodowej (m.in. wymianę okna oraz instalacji elektrycznej i oświetlenia na energooszczędne, częściową wymianę tynków wewnętrznych, nowe posadzki, malowanie ścian, sufitów i drewnianych elementów klatki schodowej, wymienione uszkodzone stopnie schodowe i detale balustrad). Ponadto inwestycja objęła zagospodarowanie otoczenia budynku Wspólnoty, w tym m.in. wykonanie wiaty śmietnikowej, budowę ciągu komunikacyjnego na podwórzu do furtki, utwardzenie nawierzchni podwórza w celu zorganizowania miejsc postojowych, wykonanie nasadzeń, montaż elementów małej architektury i przygotowanie miejsca wypoczynku dla mieszkańców. Łączny koszt inwestycji wyniósł ok. 286.500 zł, a udział Unii Europejskiej i budżetu państwa w tym przedsięwzięciu ok. 157.200 zł.

W roku 2020 przeprowadzono również inwestycję w budynku **Wspólnoty Mieszkaniowej Towarowa 1**, który wybudowany został w roku 1843. Jest to najstarszy obiekt poddany rewitalizacji, a prace w nim przeprowadzone dotyczyły remontu fundamentów, elewacji, dachu i jego elementów oraz zagospodarowania otoczenia. W ramach inwestycji odtworzono powłoki tynkarsko-malarskie cokołu budynku oraz wymieniono stolarkę okienną na strychu i klatce schodowej. Ponadto oczyszczono, uzupełniono/wymieniono i zabezpieczono preparatem hydrofobowym ceglaną elewację oraz wzmocniono jej widoczne pęknięcia poprzez wklejenie kotew. Budynek zyskał również nowe ściany kolankowe poddasza (strychu) z wzmocnieniem ich elementami żelbetowymi, nową konstrukcją dachu (przy zachowanym układzie statycznym konstrukcji więźby oraz kącie nachylenia dachu), jak również nowe pokrycie z obróbkami dachowymi i nowym orynnowaniem z blachy stalowej powlekanej. Ponadto przemurowano kominy oraz

wzmocniono konstrukcję poddasza (wzmocnienie lub wymiana na nowe części drewnianych belek stropowych i desek podłogowych strychu). Ważnym elementem prac było wprowadzenie nowego zagospodarowania podwórza (rozbiórki zniszczonych obiektów), w tym wykonanie nowej wiaty śmietnikowej, utwardzenie części podwórza kostką ekobruk pod ciąg komunikacyjny. Pojawiło się również nowe miejsce wypoczynku dla mieszkańców z małą architekturą i placem zieleni. Część podwórza otrzymała również nową estetykę poprzez wysypanie jej kruszywem. Koszt całkowity inwestycji wyniósł ok. 256.300 zł. Środki Unii Europejskiej i budżetu państwa stanowiły ok. 171.600 zł.



**Fot. 4.6. Fotografie inwestycji przy ul. Towarowej 1 wykonanej w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>



**Fot. 4.7. Fotografie inwestycji przy ul. Dworcowej 23 wykonanej w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

W roku 2021 zrealizowano przedsięwzięcie w budynku **Wspólnoty Mieszkaniowej Dworcowa 23**. Ta zabytkowa kamienica zyskała nową elewację, estetyczne wnętrza dwóch klatek schodowych, jak również wyremontowane elementy dachu. Elewacja budynku poddana została wielu zmianom. Wymieniono okna w piwnicach oraz na poddaszu, jak również drzwi frontowe od ul. Towarowej na drzwi drewniane z odtworzeniem symboliki kolejowej. Przeprowadzono kompleksowe roboty elewacyjne, w tym demontaż saidingu, uzupełnienia fragmentów tynków, zmyto środkami chemicznymi elementy kamienne ścian i schodów, odtworzono gzymsy i inne detale na elewacji, uzupełniono spoiny między ozdobnymi kamieniami w narożnikach i na fundamencie, ocieplono dobudówki, nałożono wyprawy elewacyjne z tynku mineralnego na ścianach i ościeżach. Elewacja została pomalowana farbą silikatową i zyskała nową kolorystykę. Naprawiono schody i podejścia wejść do budynku poprzez uzupełnienie brakujących płytek. Wymalowano pochwyt i balustrady. Budynek zyskał nowe walory, gdyż zakonserwowano i wymalowano w nim podbitkę dachową, czy uszczelniono i częściowo wymieniono obróbki blacharskie wokół zaciekającego wcześniej komina. Od strony wspólnego strychu oczyszczono i zakonserwowano konstrukcję dachu środkiem zabezpieczającym przed ogniem, grzybami i owadami. Wizerunek budynku poprawiły również wyremontowane klatki schodowe, w których usunięto z podestów schodów wykładzinę z tworzywa sztucznego oraz wymalowano farbą olejną drewniane elementy, w tym ścianki oraz schody: stopnie, podstopnie, balustrady. Wymieniono również na nową stolarkę drzwiową wewnętrzną. Koszt całkowity inwestycji wyniósł ok. 253.500 zł. Środki Unii Europejskiej i budżetu państwa stanowią ok. 102.200 zł.



**Fot. 4.8. Fotografie inwestycji przy ul. Piłsudskiego 22 wykonanej w ramach GPR 2023**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

Ostatnie przedsięwzięcie wspólnotowe zrealizowane zostało w roku 2022 i dotyczy budynku położonego pod adresem **Piłsudskiego 22**. Wybudowany on został w latach 60-tych XX wieku i swoją architekturą nie nawiązuje do historii Dzielnicy Dworcowej. Właściciele kamienicy zdecydowali jednak o konieczności wyremontowania jego części wspólnych: fundamentów, elewacji frontowej i tylnej, elementów dachu i zagospodarowania otoczenia. W budynku wykonano izolację od strony podwórza (przeciwwilgociową pionową oraz izolację termiczną) oraz odwodniono i odprowadzono wody opadowe do kanalizacji deszczowej. Prace na elewacji polegały na dociepleniu ścian i cokołu, a następnie położeniu tynku strukturalnego. Wymieniono stolarkę okienną na strychu (34 szt.) i w piwnicy (2 szt.), wykonano świetliki w piwnicy oraz wyremontowano płyty balkonowe wraz z malowaniem balustrad. Nowy wygląd zyskał również dach, dzięki pracom polegającym na konserwacji konstrukcji i podbitki dachowej przybudówki. Bardzo ważne

dla mieszkańców okazało się również uporządkowanie i nowe zagospodarowanie podwórza, na którym wyremontowano ciąg komunikacyjny do furtki, utwardzono nawierzchnię w celu zorganizowania miejsc postojowych dla mieszkańców (żwir dekoracyjny) oraz dokonano nowych nasadzeń zieleni. Koszty inwestycji tej Wspólnoty wyniosły łącznie ok. 512.900 zł, a wartość otrzymanego współfinansowania z budżetu Unii Europejskiej i budżetu państwa ok. 157.100 zł.



Fot. 4.9. Fotografie inwestycji Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach (fragment Drzymały-Łanowa-Warszawska) wykonanej w ramach GPR 2023

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

Ostatnią część projektu stanowiły **przedsięwzięcia Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach**, która wyremontowała części wspólne w 20 budynkach wielorodzinnych położonych na obszarze Dzielnicy Dworcowej. Są to budynki usytuowane pod następującymi adresami: **ul. Warszawska 19, 21, 23, 29; ul. Spółdzielcza 2, 5; ul. Łanowa 3-5, 11-13; ul. Drzymały 1, 2, 3, 5, 9, 10, 28; ul. Budowlanych 2, 3, 5, 6, 7**. Interwencją objęto zwłaszcza klatki schodowe, w których przeprowadzono kompleksowe prace tynkarsko-malarskie i elektryczne. Zadbano o montaż nowych, energooszczędnych lamp z czujnikami ruchu i zmierniczu. W 13 budynkach dokonano kompleksowego remontu schodów poprzez obłożenie ich nową okładziną ceramiczną. We wszystkich blokach przeprowadzono prace wykończeniowe pozostałych elementów klatek, tj. pochwyty, balustrad i poręczy. Na odnowionych przestrzeniach pojawiły się nowe wyłazy dachowe, które dodatkowo doświetliły najwyższe piętra budynków. Zamontowana została również na potrzeby mieszkańców telewizja naziemna oraz domofony, dzięki którym przestrzenie wspólne stały się bardziej bezpieczne. Inwestycja w części wspólne budynków dotyczyła również remontów dachów budynków położonych przy ul. Warszawskiej 19 i Drzymały 5. Ponadto przy adresach: ul. Warszawskiej 19, 21, 23 zrealizowano prace izolacyjne w obrębie fundamentów. Projekt rewitalizacyjny umożliwił zagospodarowanie najbliższego otoczenia wymienionych budynków wielorodzinnych, w tym m. in. utwardzenie nawierzchni podwórek z odprowadzeniem wód opadowych, remonty nawierzchni dróg wewnętrznych, wykonanie nowych lub remont chodników, utwardzenie miejsc postojowych. Przeprowadzono również rekultywację terenów zielonych, nasadzenia drzew i krzewów oraz posadowiono elementy małej architektury, w tym ławki, stoły do gry w szachy, śmietniki, itp. Nowym otoczeniem będącym następstwem projektu rewitalizacyjnego cieszą się mieszkańcy zamieszkujący w bezpośrednim sąsiedztwie 5 podwórek położonych na przy następujący adresach: ul. Drzymały 28, ul. Budowlanych 5-6-7, ul. Budowlanych 2-3,

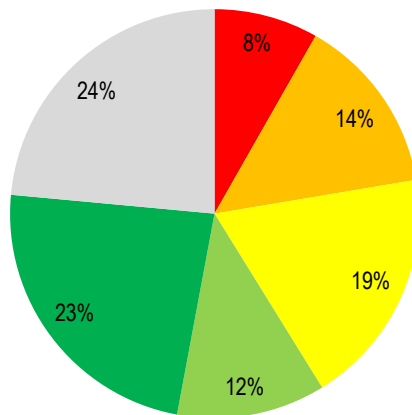
ul. Warszawska 19-21-23-29, ul. Łanowa 3-5 i 11-13, ul. Drzymały 1-3-5-9; ul. Spółdzielcza 2-5; ul. Drzymały 2-10. Łączny koszt inwestycji Spółdzielni Mieszkaniowej wyniósł 2.994.023,19 zł, a współfinansowanie jego realizacji z budżetu Unii Europejskiej i budżetu państwa 803.985,82 zł.



Fot. 4.10. Fotografie inwestycji Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach (fragment Drzymały-Spółdzielcza) wykonanej w ramach GPR 2023

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

### Remonty części wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych i Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach



■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ nie znam tego działania

Rycina 4.5. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Remonty części wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych i Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Remonty części wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych i Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach mieszkańcy Chojnic ocenili w sposób zróżnicowany (ryc. 4.5). 23,5% respondentów przyznało im najwyższą notę (5), a 30,6% oceniło na poziomie 3 lub 4. Pokazuje to, że część mieszkańców dostrzegła korzyści płynące z tych działań, choć nie wszyscy ocenili je równie entuzjastycznie. Oceny 1 i 2 stanowiły 22,3% odpowiedzi, co sugeruje, że dla niektórych ankietowanych zakres prac lub ich jakość nie były w pełni satysfakcjonujące. Warto zwrócić uwagę na fakt, że aż 23,5% respondentów zadeklarowało brak znajomości tej inwestycji, co jest najwyższym wynikiem w tej kategorii. Może to wynikać z tego, że remonty dotyczyły konkretnych budynków i ich mieszkańców, przez co osoby spoza tych lokalizacji mogły nie zauważyć efektów realizacji. Inwestycja obejmowała m.in. remonty dachów, elewacji, klatek schodowych oraz zagospodarowanie terenów wokół budynków, co wpłynęło na poprawę warunków mieszkaniowych i estetyki osiedli. Mimo podzielonych opinii, modernizacja części wspólnych budynków miała istotne znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkańców objętych tym programem.

### **Drobne inicjatywy rewitalizacyjne**

Przedsięwzięcie „Drobne inicjatywy rewitalizacyjne” miało na celu aktywizację społeczną mieszkańców Dzielnicy Dworcowej poprzez ich bezpośrednie zaangażowanie w działania poprawiające jakość i estetykę najbliższego otoczenia. Realizacja projektu opierała się na idei łączenia edukacji praktycznej z działaniami integrującymi społeczność lokalną, zgodnie z założeniami zawartymi w Gminnym Programie Rewitalizacji do 2023 roku. Projekt zakładał realizację warsztatów oraz działań przestrzennych, kulturalnych i ekologicznych z udziałem mieszkańców. W ramach przedsięwzięcia zrealizowano kilka działań. W 2018 roku młodzież z Dzielnicy Dworcowej uczestniczyła w warsztatach artystycznych, których efektem było zaprojektowanie i wykonanie malowidła ściennego na elewacji budynku przy ul. Świętopelka. Mural stał się nie tylko elementem upiększającym przestrzeń publiczną, ale również symbolem zaangażowania młodych mieszkańców w procesy rewitalizacyjne. W 2019 roku odbyły się warsztaty fotograficzne połączone ze spacerami badawczymi po dzielnicy. Uczestnicy dokumentowali życie codzienne i przestrzeń Dzielnicy Dworcowej, a wykonane przez nich zdjęcia zostały zaprezentowane na wystawie zorganizowanej w przestrzeni publicznej. Projekt ten wzmocnił poczucie tożsamości lokalnej i umożliwił mieszkańcom spojrzenie na swoją dzielnicę z nowej perspektywy. W 2022 roku z kolei zrealizowano działania z zakresu aranżacji zieleni miejskiej. W oparciu o przeprowadzone warsztaty projektowe w Chojnickim Centrum Kultury, podczas których mieszkańcy opracowali koncepcje zagospodarowania dwóch lokalizacji: podwórza przy ul. Swarożyca 7 oraz skwerku przy ul. Rolbieckiego, sąsiadującego z parkiem na Wzgórzu Ewangelickim. Oba miejsca zostały następnie uporządkowane i wzbogacone o nowe nasadzenia – m.in. w formie eko-rabaty, a także elementy małej architektury. Dodatkowo, na ścianie budynku przy ul. Swarożyca 7 powstał mural. Dzięki realizacji tych działań udało się nie tylko poprawić estetykę wybranych przestrzeni publicznych w dzielnicy, ale przede wszystkim zaktywizować lokalną społeczność i zaangażować ją we współtworzenie najbliższego otoczenia. Projekt przyczynił się do wzmocnienia poczucia współodpowiedzialności mieszkańców za przestrzeń wspólną, rozwoju kompetencji społecznych i organizacyjnych oraz integracji sąsiedzkiej. Wysoki poziom zaangażowania uczestników i pozytywny odbiór przedsięwzięć wskazują na zasadność kontynuowania tego typu działań w przyszłości.



**Fot. 4.11. Fotografie przedstawiające realizację projektu pn. Drobne inicjatywy rewitalizacyjne**  
 źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl>

## 4.2. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w GPR 2023

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne określone w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Chojnice na lata 2017–2023 stanowiły kluczowy element działań zmierzających do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Były to projekty o strategicznym znaczeniu, mające bezpośredni wpływ na poprawę warunków życia mieszkańców oraz estetykę i funkcjonalność przestrzeni miejskiej. Ich realizacja obejmowała zarówno inwestycje infrastrukturalne, jak i działania społeczne, co miało zapewnić kompleksowe wsparcie dla lokalnej społeczności. Projekty te dotyczyły m.in. rozwoju usług społecznych, modernizacji przestrzeni publicznych, budowy nowych obiektów użyteczności publicznej oraz poprawy infrastruktury komunikacyjnej – znaczna część z nich stanowiła przedmiot Zintegrowanego projektu „Rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej”, opisanego w rozdziale 4.1.

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiały się na obszarach wymagających najpilniejszej interwencji, gdzie kumulowały się problemy społeczne, gospodarcze i infrastrukturalne. W ramach GPR 2023 wyodrębniono jedenaście kluczowych projektów, w tym budowę i modernizację ulic, rewitalizację budynków mieszkalnych, rozwój usług opiekuńczych i asystenckich oraz działania wspierające aktywizację zawodową mieszkańców. Ich łączna planowana wartość wynosiła około 21 mln zł, a finansowanie miało pochodzić ze środków Unii Europejskiej, budżetu państwa, miasta Chojnice oraz sektora prywatnego i organizacji pozarządowych. Analizując wdrażanie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, istotne jest nie tylko określenie ich zakresu i efektów, ale także ocena wpływu na życie mieszkańców oraz funkcjonowanie przestrzeni miejskiej. W niniejszym podrozdziale zostanie podsumowana realizacja poszczególnych projektów, ich znaczenie dla społeczności lokalnej oraz stopień osiągnięcia założonych celów rewitalizacyjnych. Szczególna uwaga zostanie poświęcona efektom społecznym i przestrzennym, które wynikły z podjętych działań, a także ich trwałości w kontekście przyszłego rozwoju miasta. Poniżej w formie tabeli przedstawiono najważniejsze ustalenia dotyczące charakterystyki i oceny poszczególnych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

| <b>Przedsięwzięcie 1. Dzienny Dom Pomocy przy Starej Plebanii</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b></p> <p>Celem projektu była poprawa sytuacji życiowej 60 osób niesamodzielnym poprzez zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej i wzrost umiejętności 27 opiekunów faktycznych w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi. Adresatami projektu miały być osoby zamieszkujące miasto Chojnice, gminę wiejską Chojnice i gminę Konarzyny. Głównym zadaniem było:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- stworzenie 20 miejsc usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej w budynku „Starej Plebanii” w Chojnicach. W tym celu zakłada się prace adaptacyjne, zakup wyposażenia i pełne dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych,</li> <li>- prowadzenie dziennego domu pomocy dla osób niesamodzielnym świadczącego standardowe i specjalistyczne usługi opiekuńcze dobrane w sposób kompleksowy i zindywidualizowany,</li> <li>- zapewnienie wsparcia opiekunom faktycznym i osobom z otoczenia osób niesamodzielnym w pełnieniu usług opiekuńczych i zwiększenie ich umiejętności w zakresie opieki - warsztaty, poradnictwo prawne i psychologiczne.</li> </ul> |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano:</b> <b>NIE</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>Ocena realizacji:</b></p> <p>Projekt nie został zrealizowany z uwagi na szereg barier organizacyjnych i finansowych, które uniemożliwiły jego wdrożenie. Do głównych przyczyn można zaliczyć brak wystarczających środków finansowych – mimo planowanych źródeł finansowania, nie udało się zabezpieczyć odpowiednich funduszy na realizację prac adaptacyjnych i wyposażenie budynku.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Przedsięwzięcie 2. Rozwój usług społecznych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chojnice</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b></p> <p>Przedsięwzięcie miało objąć swoim zakresem następujące elementy:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>a) Usługi opiekuńcze i asystenckie oraz wsparcie opiekunów faktycznych - Możliwość skorzystania z usług opiekuńczych i asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób niesamodzielnym, w tym prowadzone w miejscu zamieszkania. Opiekun lub asystent pomoże sprostac codziennym obowiazkom: sprawom urzedowym, zrobic zakupy, isc na poczte i do lekarza, nawiadzac kontakt i wspolpracę z ośrodkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami wsparcia osób niepełnosprawnych, itp.</li> <li>b) Program wsparcia dla osób niesamodzielnym, seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin - teleopieka. W ramach zadania planowano wyposazyc 15 osób, które na co dzien przebywaja w domu same,</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>pozbawione opieki w urządzenia I generacji. Zasada działania systemu teleopieki: u podopiecznego w domu, najczęściej obok telefonu stacjonarnego, instaluje się głośnomówiący transponder wyposażony w czuły mikrofon i głośnik. Umożliwia on prowadzenie rozmów bez podnoszenia słuchawki lub wykręcania numeru. W chwili zagrożenia: przy upadku, zasłabnięciu, lęku, podczas włamania czy pożaru, podopieczny naciska przycisk alarmowy – niewielki zegarek lub wisior i w kilka sekund łączy się z centrum interwencyjnym. Dzięki karcie informacyjnej, którą podopieczny wypełnia podczas instalacji urządzenia, przychodzące zgłoszenie nie jest anonimowe.</p> <p>c) Punkt opieki dziennej dla osób niesamodzielnych – stworzenie miejsca krótkoterminowego pobytu dziennego. Działania wspierające opiekunów faktycznych w opiece nad osobami starszymi i niesamodzielnymi. Jednocześnie przebywać w punkcie miało około 20 osób. W ramach opieki zaplanowane były różnego rodzaju zajęcia ze specjalistami w określonej dziedzinie.</p> <p>d) Placówka wsparcia dziennego – pomoc w opiece i wychowaniu dziecka i praca z rodziną. Rekrutacja do placówki miała być prowadzona w sposób otwarty, ciągły w siedzibie MOPS Chojnice, prowadzona zgodnie z regulaminem. Uczestnikami placówki miały być dzieci i młodzież w wieku 7-17 lat z rodzicami korzystającymi ze świadczeń pomocy społecznej lub spełniających co najmniej jedną przesłankę określoną w art. 7 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.</p>                                                                       |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano: TAK</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Ocena realizacji:</b></p> <p>Przedsięwzięcie „Rozwój usług społecznych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chojnice”, realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) w Chojnicach, miało na celu poprawę jakości życia osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach projektu wdrożono szereg usług społecznych, obejmujących zarówno wsparcie opiekuńcze, jak i rozwój lokalnej infrastruktury pomocy społecznej. Usługi opiekuńcze i asystenckie dla osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami, realizowane w miejscu zamieszkania. Opiekunowie i asystenci pomagali w codziennych czynnościach, takich jak zakupy, wizyty lekarskie, sprawy urzędowe czy kontakty z instytucjami wsparcia.</p> <p>Teleopieka – wdrożenie systemu umożliwiającego 15 osobom samotnym szybki kontakt z centrum interwencyjnym w sytuacjach zagrożenia, np. zasłabnięcia czy upadku. Każda osoba otrzymała specjalne urządzenie alarmowe umożliwiające natychmiastowe wezwanie pomocy.</p> <p>Punkt opieki dziennej – utworzenie placówki zapewniającej krótkoterminowy pobyt dzienny dla osób niesamodzielnych, umożliwiającej jednocześnie przebywanie około 20 osób. Oprócz opieki oferowano zajęcia prowadzone przez specjalistów.</p> <p>Placówka wsparcia dziennego – utworzenie miejsca pomocy i wsparcia dla dzieci i młodzieży w wieku 7-17 lat, szczególnie z rodzin korzystających z pomocy społecznej. Placówka oferowała pomoc edukacyjną, zajęcia rozwijające oraz wsparcie dla rodzin.</p> |
| <p><b>Przedsięwzięcie 3. Budowa obiektu przy ul. Dworcowej na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem otoczenia</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b></p> <p>Z uwagi na brak wolnych obiektów i pomieszczeń należących do Gminy Miejskiej Chojnice, które mogłyby zostać zaadaptowane na ten cel, przyjęto, że projekt obejmie budowę obiektu na działce przy ul. Dworcowej, na której znajdował się częściowo zdegradowany ogródek jordanowski na cele stworzenia zaplecza dla usług socjalnych. Działka była własnością Gminy Miejskiej Chojnice. Nowy obiekt miał być położony w centralnym miejscu dzielnicy, w pobliżu szkoły podstawowej. Otoczenie obiektu miało zostać zagospodarowane, aby zapewnić pełną dostępność dla osób niepełnosprawnych (dojazd, podjazdy, miejsca postojowe), planowano zainstalowanie urządzeń do</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

rekreacji. Utworzone miało zostać następujące zaplecze: sale dla dwóch grup świetlicowych placówki wsparcia dziennego, dwie sale punktu opieki dziennej dla niesamodzielnych, gabinet wychowawców, kierownika placówki wsparcia dziennego, asystentów i osób świadczących specjalistyczne usługi społeczne, zaplecze sanitarne, szatniowe oraz socjalne.

**Czy projekt zrealizowano:** TAK

**Ocena realizacji:**

Ocenę realizacji zawarto w rozdziale 4.1.

#### **Przedsięwzięcie 4. Renowacje i remonty elementów wspólnych w budynkach mieszkalnych wraz z zagospodarowaniem otoczenia budynków i przestrzeni publicznych na cele społeczne**

**Zakres planowany w GPR 2023:**

W zakresie części wspólnych, w zależności od stanu obiektu, interwencja miała dotyczyć m.in.: elewacji, kominów, dachów i wykuszy dachowych, schodów, instalacji piorunochronu, klatek schodowych i instalacji na klatkach, drzwi do budynku i okien na klatkach/w częściach wspólnych. W zakresie otoczenia i przestrzeni między budynkami zagospodarowane miały zostać podwórka wraz z wymianą chodników i wjazdów, miejsca do wypoczynku – ławki i altany, założono wprowadzenie drobnej infrastruktury – urządzenia do ćwiczeń i zabawy dla osób w różnym wieku, które wykorzystywać miały m.in. wychowawcy świetlicy w organizacji pracy podwórkowej. Podwórka i przestrzenie miały zostać wyposażone w kosze, pojemniki na psie odchody, wiaty śmietnikowe, stojaki na rowery, tablice informacyjne (informacje o historii miejsc i obiektów, instrukcje korzystania z urządzeń itp.), a także zieleni, utwardzenia nawierzchni, oświetlenie, monitoring itp. Interwencją planowano objąć ok. 26 budynków i 9 podwórek wyłonionych w otwartym naborze.

**Czy projekt zrealizowano:** TAK

**Ocena realizacji:**

Ocenę realizacji zawarto w rozdziale 4.1.

#### **Przedsięwzięcie 5. Budowa ul. Subisława na odcinku do ul. Towarowej**

**Zakres planowany w GPR 2023:**

Zakres inwestycji obejmował budowę infrastruktury drogowej - przedłużenia ulicy Subisława do ul. Towarowej. Połączenie to ma istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego i ponadlokalnych funkcji dzielnicy, stanowiąc dogodnie skomunikowanie drogowe północno-wschodniej części obszaru z transportowym węzłem integrującym, który miał zostać utworzony w wyniku realizacji projektu w ramach poddziałania 9.1.2 RPO WP. Droga lokalna miała przebiegać przez teren zabudowy wielorodzinnej i usługowej. Przed realizacją inwestycji teren ten był niezagospodarowany, stanowił własność Gminy Miejskiej Chojnice, przylegał do terenu dawnych zakładów meblarskich. W pasie drogowym oprócz jezdni miała znaleźć się ścieżka rowerowa jednostronna dwukierunkowa i chodniki po obu stronach. Droga była planowana do odwodnienia za pomocą spadków podłużnych i poprzecznych do projektowanej kanalizacji deszczowej. Zaprojektowane miały zostać także miejsca postojowe, oświetlenie LED ze szczególnym uwzględnieniem doświetlenia przejść dla pieszych i przejazdów dla rowerzystów, a także zieleni.

**Czy projekt zrealizowano:** TAK

**Ocena realizacji:**

Ocenę realizacji zawarto w rozdziale 4.1.

#### **Przedsięwzięcie 6. Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni Wzgórza Ewangelickiego w Chojnicach**

**Zakres planowany w GPR 2023:**

Wzgórze Ewangelickie jest parkiem miejskim o powierzchni około 1,5 ha i jednocześnie dawnym cmentarzem ewangelickim, który istniał tu w latach 1621-1948. Teren porastają wysokie drzewa. Zadanie umieszczone w GPR 2023 obejmowało m.in. wykonanie następujących prac: uporządkowanie drzewostanu (usunięcie około 10%, pielęgnacja), nasadzenia i zieleni (klomby krzewów, obsadzenie roślinami cieniulubnymi i zadarniającymi, trawniki),

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>odnowienie ścieżek i utworzenie nowych, szereg elementów małej architektury (altanki, ławki, barierki, karmniki, kosze na śmieci, urządzenia do rekreacji). W przestrzeni parku miały pojawić się tablice informacyjno-dydaktyczne dotyczące „historii miejsca” – dziejów ewangelików zamieszkujących dzielnicę wraz z obeliskiem upamiętniającym lokalizację cmentarza oraz dotyczące fauny i flory parkowej. Planowano także zmodernizowanie oświetlenia oraz wprowadzenie monitoringu, a także wybudowanie nawierzchni ulicy Rolbieckiego (przed realizacją GPR 2023 była ona nieutwardzona) wraz z odwodnieniem, chodnikiem i utworzeniem ok. 39 miejsc parkingowych, jako zaplecza parku.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano:</b> TAK</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Ocena realizacji:</b><br/>Ocenę realizacji zawarto w rozdziale 4.1.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <p><b>Przedsięwzięcie 7. Drobne inicjatywy rewitalizacyjne</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b><br/>Zadania przewidywało uzupełnienie kwalifikacji uczestników działań rewitalizacyjnych oraz ich aktywne włączenie w procesy rewitalizacyjne w formie: praktycznych warsztatów dbania o zieleń połączonych z wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych i nasadzeń w najbliższym otoczeniu, praktycznych warsztatów wykonywania elementów drobnej architektury z różnych materiałów połączonych z wykonaniem prac aranżacji przestrzeni, praktycznych warsztatów przygotowujących mieszkańców do aktywnego udziału w inicjatywach kulturalnych wraz z realizacją inicjatywy (np. wykonanie „murali”). Zadania miało być zrealizowane przez Chojnickie Centrum Kultury, wraz z wyłanianiem partnerów w otwartym konkursie ofert dla organizacji pozarządowych na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (art. 13) lub zgłaszane w formie inicjatyw lokalnych.</p>                                                                                         |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano:</b> TAK</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Ocena realizacji:</b><br/>Ocenę realizacji zawarto w rozdziale 4.1.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <p><b>Przedsięwzięcie 8. Stop wykluczeniu - start na pracę</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b><br/>Najważniejszym efektem projektu było podjęcie i utrzymanie zatrudnienia przez UP przez okres, co najmniej 3 miesiące. Wśród działań projektu zakładano: zawarcie kontraktów socjalnych w oparciu o ścieżkę reintegracji – indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem i pracownikiem socjalnym, realizacja kontraktów socjalnych, doradztwo psychologiczno-psychoterapeutyczne indywidualne do potrzeb każdego uczestnika projektu, wsparcie psychologiczne grupowe rozwój kompetencji osobistych i społecznych, warsztaty motywujące z zakresu umiejętności rodzicielskich – godzenie ról w życiu zawodowym i osobistym, usługa asystencka dla osób z niepełnosprawnością, doradztwo zawodowe indywidualne, warsztaty aktywnego poszukiwania pracy, szkolenia/kursy zawodowe, staże zawodowe dla 40 UP, zajęcia z brokerem edukacyjnym, zorganizowanie zajęć dla dzieci uczestników projektu (zajęcia edukacyjne, rekreacyjne, dopłaty do wycieczek szkolnych), zasiłki celowe dla UP.</p> |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano:</b> TAK</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Ocena realizacji:</b><br/>Projekt zrealizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chojnicach ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Realizacja zakończyła się w 2022 roku.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>Przedsięwzięcie 9. Tworzę Chojnice: mieszkańcy i artyści razem kreują miejsce spotkań w przestrzeni Śródmieścia</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Przedsięwzięcie "Tworzę Chojnice" planowane do realizacji przez Fundacja Zarzewie z Chojnic oraz Fundację Miejsce Tworzenia z Gdyni dotyczyło stworzenia przez zaproszonych artystów/projektantów wspólnie z mieszkańcami przestrzeni do spotkań na zewnątrz. W świetle GPR miał być to rodzaj instalacji artystycznej bądź rzeźby użytkowej (tzw. mała architektura), służącej mieszkańcom Śródmieścia i całego miasta, być może również turystom czy odwiedzającym. Zaprojektowana przestrzeń oprócz walorów estetycznych, będzie służyć wspólnemu korzystaniu, a więc integracji różnych pokoleń, różnych grup społecznych, również mało zaangażowanych w życie miasta, zagrożonych wykluczeniem.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano: NIE</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p><b>Ocena realizacji:</b><br/>Projekt "Tworzę Chojnice" nie został zrealizowany z powodu braku pozyskania środków zewnętrznych, które były niezbędne do jego przeprowadzenia. Pomimo zaangażowania organizacji partnerskich i przygotowanego planu działań, nie udało się uzyskać finansowania, co uniemożliwiło rozpoczęcie realizacji przedsięwzięcia.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p><b>Przedsięwzięcie 10. Regulacja Strugi Jarcewskiej – zabudowa koryta rzeki wraz z budową odwodnienia (drenaż) oraz budowa kolektorów deszczowych wraz z niezbędną infrastrukturą</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b><br/>Przedmiotem inwestycji była kompleksowa modernizacja odcinka Strugi Jarcewskiej przebiegającego przez miasto. Celem działań było uporządkowanie przebiegu cieku oraz poprawa systemu odprowadzania wód opadowych, co przyczyni się do ograniczenia ryzyka podtopień i poprawy bezpieczeństwa hydrologicznego w tej części miasta. Inwestycja obejmowała również prace zwiększające funkcjonalność przestrzeni sąsiadujących ze strugą oraz poprawiające warunki odwodnienia terenów przyległych. Przedsięwzięcie realizowane było w ramach szerszego projektu, którego celem jest poprawa gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Chojnice–Człuchów.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano: TAK</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p><b>Ocena realizacji:</b><br/>Przedsięwzięcie zrealizowano w ramach projektu pn.: „Poprawa gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi na terenie MOF Chojnice–Człuchów”. Wykonano regulację Strugi Jarcewskiej na trasie: Urząd Skarbowy - ul. Zielona (układ zamknięty), przepust w ul. Zielonej – oczyszczalnia ścieków (układ otwarty) w 2020 roku.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p><b>Przedsięwzięcie 11. Remonty kamienic zabytkowych</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p><b>Zakres planowany w GPR 2023:</b><br/>Przedsięwzięcie polegało na corocznym remoncie kilku historycznych, prywatnych kamienic będących pod opieką konserwatora zabytków. Urząd organizuje w tym celu konkurs, do którego zgłaszają się prywatni właściciele budynków. Zadaniem miasta Chojnice jest częściowa partycypacja w kosztach remontu kamienic.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>Czy projekt zrealizowano: TAK</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p><b>Ocena realizacji:</b><br/>Przedsięwzięcie polegające na wspieraniu remontów zabytkowych kamienic prywatnych realizowane było systematycznie w latach 2015–2023 w ramach corocznych naborów wniosków o dofinansowanie. Miasto Chojnice, zgodnie z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji, oferowało wsparcie finansowe właścicielom obiektów objętych ochroną konserwatorską, umożliwiając częściową refundację kosztów prac remontowych. Konkursowe nabory cieszyły się dużym zainteresowaniem, co świadczy o zaangażowaniu mieszkańców w poprawę stanu technicznego i estetyki historycznej zabudowy. Na przestrzeni ośmiu lat dofinansowanie uzyskało 55 budynków zlokalizowanych na terenie Podobszaru Śródmieście oraz Podobszaru Dworcowa, obejmujące m.in. elewacje, dachy, stolarkę okienną i drzwiową oraz inne istotne elementy konstrukcyjne i dekoracyjne. Wnioski były składane przez właścicieli indywidualnych i wspólnoty mieszkaniowe, a wszystkie prace realizowane były pod nadzorem konserwatora zabytków. Dzięki kontynuacji programu możliwa była znacząca poprawa stanu zachowania wielu</p> |

cennych obiektów, co przełożyło się nie tylko na poprawę wizerunku przestrzeni miejskiej, ale również na podniesienie wartości estetycznej i kulturowej centrum miasta. Regularność i trwałość wsparcia dla właścicieli kamienic pozwala mówić o długofalowym charakterze tego działania rewitalizacyjnego.

#### 4.3. Przedsięwzięcia uzupełniające w GPR 2023 oraz pozostałe projekty

Oprócz zintegrowanego projektu „Rewitalizacja Dzielnicy Dworcowej” oraz podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, Gminny Program Rewitalizacji do 2023 roku przewidywał realizację szeregu uzupełniających działań, które miały na celu wspieranie procesów integracji społecznej, budowania tożsamości lokalnej, poprawy warunków życia oraz aktywizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przedsięwzięcia te miały zazwyczaj mniejszą skalę inwestycyjną, ale dużą wartość społeczną, kulturalną i środowiskową. Wśród nich znalazły się m.in. działania skierowane do młodzieży, seniorów, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także mieszkańców zainteresowanych udziałem w oddolnych inicjatywach lokalnych. Projekty te, choć często rozproszone i zróżnicowane tematycznie, przyczyniły się do wzmocnienia więzi społecznych, poprawy estetyki przestrzeni publicznych i rozwijania poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej.

W tej części rozdziału przedstawiono siedem przedsięwzięć uzupełniających wpisanych do GPR 2023. Dla każdego z nich wskazano, czy zostało zrealizowane:

1. Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Angowickiej w Chojnicach – etap II,
2. Samorządne Centrum Młodzieżowe,
3. Centrum Sztuk Walk Wschodnich,
4. Zajęcia komputerowe dla seniorów,
5. Tworzenie inicjatyw (kampanii społecznych) budujących lokalną tożsamość i cementujących relacje sąsiedzkie wewnątrz Dzielnicy Dworcowej i Śródmieścia oraz pozostałe projekty integracyjne i budujące tożsamość lokalną,
6. Projekty aktywizacji zawodowej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
7. Projekty aktywizacji społecznej zachęcające do aktywnego i konstruktywnego spędzenia wolnego czasu.

Część ww. działań poddano także ocenie społecznej w ramach badania ankietowego. Dodatkowo uwzględniono również inne znaczące inwestycje i działania rewitalizacyjne, które nie zostały ujęte w GPR 2023 jako przedsięwzięcia rewitalizacyjne, ale wywarły istotny wpływ na obszar rewitalizacji i jego otoczenie. Należą do nich: modernizacja Chojnickiego Centrum Kultury, Przebudowa Fosu Miejskiej w Chojnicach, Utworzenie węzła integracyjnego wraz z modernizacją dworca kolejowego w Chojnicach. Ich uwzględnienie pozwala na pełniejsze zobrazowanie efektów szeroko rozumianego procesu rewitalizacji miasta, obejmującego zarówno działania strategicznie zaplanowane, jak i te uzupełniające, realizowane równolegle przez inne podmioty.

Poniżej przedstawiono ogólną ocenę realizacji przedsięwzięć uzupełniających zawartych w GPR 2023:

##### **Przedsięwzięcie 1. Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Angowickiej w Chojnicach – etap II**

###### **Zakres planowany w GPR 2023:**

II etap przebudowy istniejącego targowiska miejskiego przyczynił się do poprawy dostępności i jakości świadczenia usług sprzedaży bezpośredniej. Celem działania była poprawa warunków funkcjonowania targowiska, zwiększenie komfortu użytkowników (zarówno sprzedających jak i kupujących) poprzez wymianę zadaszenia, nawierzchni powierzchni targowej i komunikacyjnej oraz oświetlenia obszaru (instalacja OZE w postaci paneli fotowoltaicznych).

**Czy projekt zrealizowano: TAK**

**Ocena realizacji:**

Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Angowickiej w Chojnicach – etap II została zrealizowana w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji 2023 jako jedno z przedsięwzięć uzupełniających. Celem inwestycji była poprawa warunków funkcjonowania targowiska oraz zwiększenie komfortu użytkowników, zarówno sprzedających, jak i kupujących. Zakres prac obejmował budowę żelbetowej wiaty z instalacją elektryczną i fotowoltaiczną, wykonanie odwodnienia, odcinka kanalizacji deszczowej oraz zagospodarowanie i uporządkowanie terenu. Inwestycja została zakończona w styczniu 2020 roku, a jej realizacja przyczyniła się do poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej. Inwestycję współfinansowano ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

**Przedsięwzięcie 2. Samorządne Centrum Młodzieżowe****Zakres planowany w GPR 2023:**

W ramach projektu realizowanego przez Fundację Rozwoju Ziemi Chojnickiej i Człuchowskiej założono udostępnienie pomieszczeń (sala prób, sala spotkań, magazyny) wolontariuszom realizującym swoje własne inicjatywy o charakterze społecznym i kulturalnym. Założono również wsparcie w zakresie informacji i doradztwa lokalnego punktu informacyjnego Eurodesk. Centrum Młodzieżowe nie jest placówką wsparcia dziennego w rozumieniu ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chociaż przypomina klub młodzieżowy. Młodzież nie tyle bierze udziału w zorganizowanych zajęciach, co raczej sama je organizuje (np. próby muzyczne, spotkania tematyczne, wydarzenia kulturalne).

**Czy projekt zrealizowano: TAK****Ocena realizacji:**

Samorządne Centrum Młodzieżowe, prowadzone przez Fundację Rozwoju Ziemi Chojnickiej i Człuchowskiej, funkcjonowało zgodnie z założeniami GPR 2023 jako otwarta przestrzeń dla młodzieży, wspierająca oddolne inicjatywy społeczne i kulturalne. Udostępniono sale prób, salę spotkań oraz zaplecze magazynowe, z których korzystały grupy nieformalne i organizacje pozarządowe. Centrum nie prowadziło zorganizowanych zajęć – młodzież samodzielnie planowała i realizowała własne projekty, takie jak próby zespołów muzycznych, wydarzenia artystyczne, działania edukacyjne czy spotkania tematyczne. Miejsce to stało się ważnym punktem aktywności społecznej młodego pokolenia oraz lokalnym węzłem informacji młodzieżowej w ramach sieci Eurodesk.

**Przedsięwzięcie 3. Centrum Sztuk Walk Wschodnich****Zakres planowany w GPR 2023:**

Budowa w ramach działalności Chojnickiej Sekcji Aikido funkcjonalnego obiektu, w którym można by uprawiać sztuki walki w standardach nie odbiegających od poziomu światowego. Obiekt taki miał posiadać ok. 300 m<sup>2</sup> powierzchni, być wyposażony w stałą matę do ćwiczeń, ring do trenowania boksu oraz posiadać zaplecze socjalno-szatniowe.

**Czy projekt zrealizowano: NIE****Ocena realizacji:**

Przedsięwzięcie polegające na budowie Centrum Sztuk Walk Wschodnich nie zostało zrealizowane ze względu na ograniczenia finansowe.

**Przedsięwzięcie 4. Zajęcia komputerowe dla seniorów****Zakres planowany w GPR 2023:**

Zajęcia komputerowe planowane do realizacji przez organizacje pozarządowe i Miejską Bibliotekę Publiczną są odpowiedzią na wyzwania współczesności, w tym na potrzeby osób 60 plus, w szczególności w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu. Przedsięwzięcie miało przyczynić się do przełamania stereotypu samotnych, schorowanych starszych osób. Zadanie miało na celu zapewnienie osobom po 60 roku życia, mieszkańcom Śródmieścia dostępu do aktywnej integracji, aktywizacji społecznej i edukacji. Przedsięwzięcie ma

również na celu zachęcenie seniorów do wyjścia z domu i pokazanie, że życie nie kończy się po 60- tym roku życia. Osoby te mogły aktywnie i efektywnie spędzać czas, bez względu na sytuację materialną czy inne kryteria..

**Czy projekt zrealizowano: TAK**

**Ocena realizacji:**

Zajęcia komputerowe dla seniorów, zaplanowane w GPR 2023 jako działanie przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu osób 60+, były realizowane w Chojnicach przez Miejską Bibliotekę Publiczną. W 2019 roku realizowano zajęcia w ramach projektu „Seniorzy w sieci”, dofinansowane przez Fundację Tesco Polska. W marcu 2023 roku w Mediatece rozpoczął się bezpłatny kurs komputerowy dla seniorów, obejmujący 10 jednogodzinnych spotkań raz w tygodniu. Zajęcia prowadziły bibliotekarki pracujące w MBP. Program kursu skupiał się na podstawach obsługi komputera, pisaniu i edytowaniu tekstu oraz korzystaniu z Internetu. Celem zajęć było nie tylko przekazanie umiejętności cyfrowych, ale także aktywizacja społeczna seniorów i zachęcenie ich do wyjścia z domu oraz integracji z rówieśnikami.

**Przedsięwzięcie 5. Tworzenie inicjatyw (kampanii społecznych) budujących lokalną tożsamość i cementujących relacje sąsiedzkie wewnątrz Dzielnicy Dworcowej i Śródmieścia oraz pozostałe projekty integracyjne i budujące tożsamość lokalną**

**Zakres planowany w GPR 2023:**

Projekt Chojnickiego Centrum Kultury i organizacji pozarządowych zakładał inicjatywy obejmujące: 1. Organizację imprez kulturalnych, promocyjnych, rekreacyjnych lub sportowych związanych z promocją lokalnych walorów; 2. Rozwijanie aktywności społeczności lokalnej przez: promocję i organizację lokalnej twórczości kulturalnej lub aktywnego trybu życia, promocję lokalnej przedsiębiorczości, promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, trener Osiedlowy - całoroczne, bezpłatne zajęcia sportowe na osiedlowych boiskach dla dzieci, młodzieży oraz seniorów, promocja dziedzictwa historyczno-kulturowego poprzez organizowanie, warsztatów/szkoleń z Questingu historycznego (typowanie miejsc do questu, ustalenie tematów przewodnich questu, itp.) z wydaniem publikacji Questu do historycznych zajęć terenowych w formie np. ulotki, organizacja warsztatów teatralno-dramowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, organizacja warsztatów artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych (np. warsztaty rękodzielnicze, kulinarne itp.).

**Czy projekt zrealizowano: CZĘŚCIOWO**

**Ocena realizacji:**

Przedsięwzięcie polegające na tworzeniu inicjatyw budujących lokalną tożsamość i cementujących relacje sąsiedzkie zostało zrealizowane częściowo. Chojnickie Centrum Kultury prowadziło w analizowanym okresie szereg działań warsztatowych, kulturalnych i edukacyjnych, skierowanych do różnych grup wiekowych – m.in. warsztaty artystyczne, rękodzielnicze, teatralne i muzyczne. Realizowano także wydarzenia promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz animujące życie społeczne mieszkańców dzielnic objętych rewitalizacją. Jednak nie wszystkie elementy zaplanowane w GPR 2023 zostały wdrożone w pełnym zakresie. W szczególności nie zrealizowano rozbudowanych działań partnerskich z organizacjami pozarządowymi, skoncentrowanych na obszarze rewitalizacji, takich jak wspólne kampanie społeczne, lokalne questy historyczne czy program „Trener Osiedlowy”. Brak pełnej realizacji tych komponentów wynikał z ograniczeń organizacyjnych i finansowych.

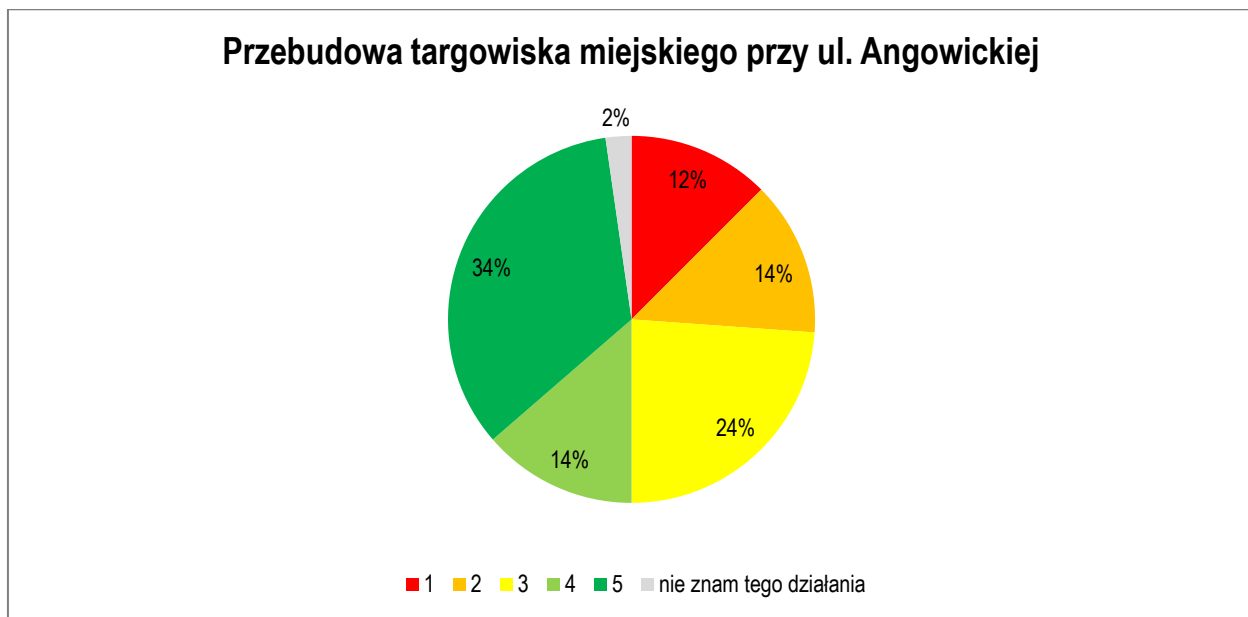
**Przedsięwzięcie 6. Projekty aktywizacji zawodowej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym**

**Zakres planowany w GPR 2023:**

1. Działania skierowane do około 30 osób młodych z tzw. grupy NEET, w tym takie instrumenty jak: identyfikacja potrzeb osób młodych pozostających bez zatrudnienia, kompleksowe i indywidualne pośrednictwo pracy, kontynuacja nauki, szkolenia, staże i praktyki, wsparcie zatrudnienia, wsparcie mobilności geograficznej, wsparcie niepełnosprawnych, dotacje na zakładanie działalności gospodarczej.

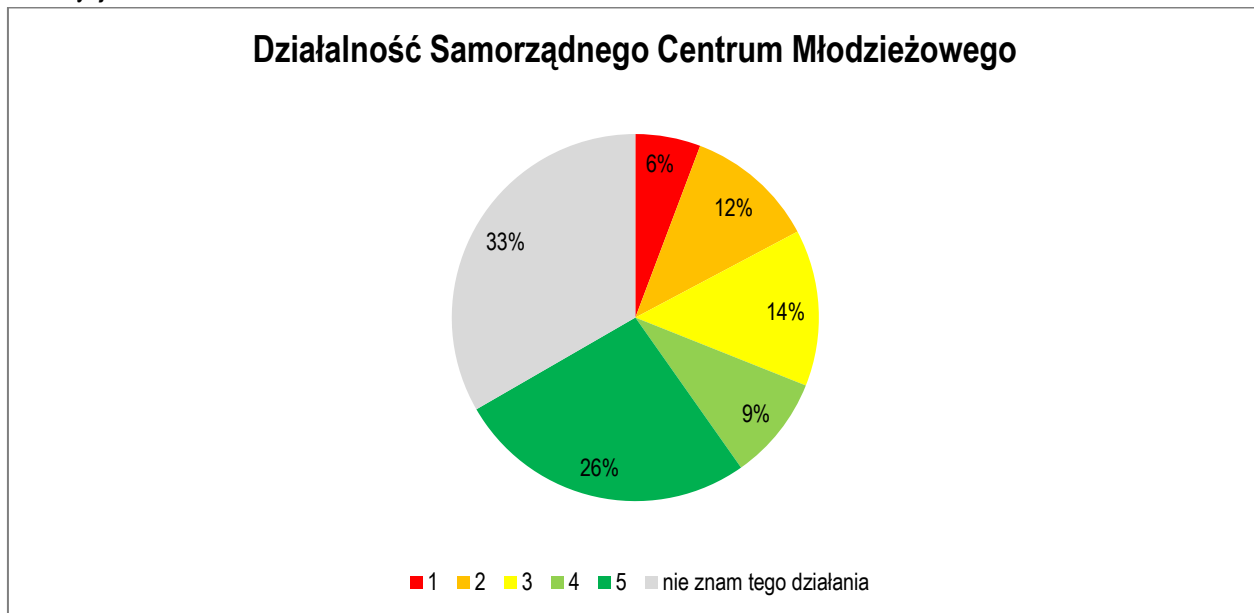
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. Działania skierowane do około 30 osób powyżej 30 roku życia. Usługi służące indywidualizacji wsparcia oraz pomocy, usługi służące zdobyciu kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, wsparcie zatrudnienia i mobilności.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Czy projekt zrealizowano: NIE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Ocena realizacji:</b><br>Przedsięwzięcie nie zostało zrealizowane ze względu na ograniczenia finansowe i organizacyjne.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Przedsięwzięcie 7. Projekty aktywizacji społecznej zachęcające do aktywnego i konstruktywnego spędzenia wolnego czasu</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Zakres planowany w GPR 2023:</b><br>W ramach projektów społecznych zaproponowano w GPR2023 realizację projektu polegającego na opracowaniu i rozpoczęciu wdrażania lokalnego planu deinstytucjonalizacji na obszarze obejmującym również Śródmieście. Deinstytucjonalizacja usług to proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w środowisku lokalnym (lokalnej społeczności). Przedsięwzięcie miało obejmować profilaktykę, mającą zapobiegać umieszczaniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci -rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej. Planowano objąć projektem około 70 osób. |
| <b>Czy projekt zrealizowano: NIE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Ocena realizacji:</b><br>Przedsięwzięcie nie zostało zrealizowane ze względu na ograniczenia finansowe i organizacyjne.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

Część przedsięwzięć rewitalizacyjnych uzupełniających, realizowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji, została poddana subiektywnej ocenie mieszkańców w badaniu ankietowym przeprowadzonym w 2024 roku. Respondenci oceniali wybrane działania inwestycyjne i społeczne w skali od 1 do 5, a także mieli możliwość zaznaczenia, że nie znają danego działania. Uzyskane wyniki stanowią cenne źródło informacji o społecznej percepcji realizowanych projektów, ich rozpoznawalności oraz poziomie akceptacji. Poniżej przedstawiono podsumowanie ocen poszczególnych przedsięwzięć.



**Rycina 4.6. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Angowskiej**  
źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

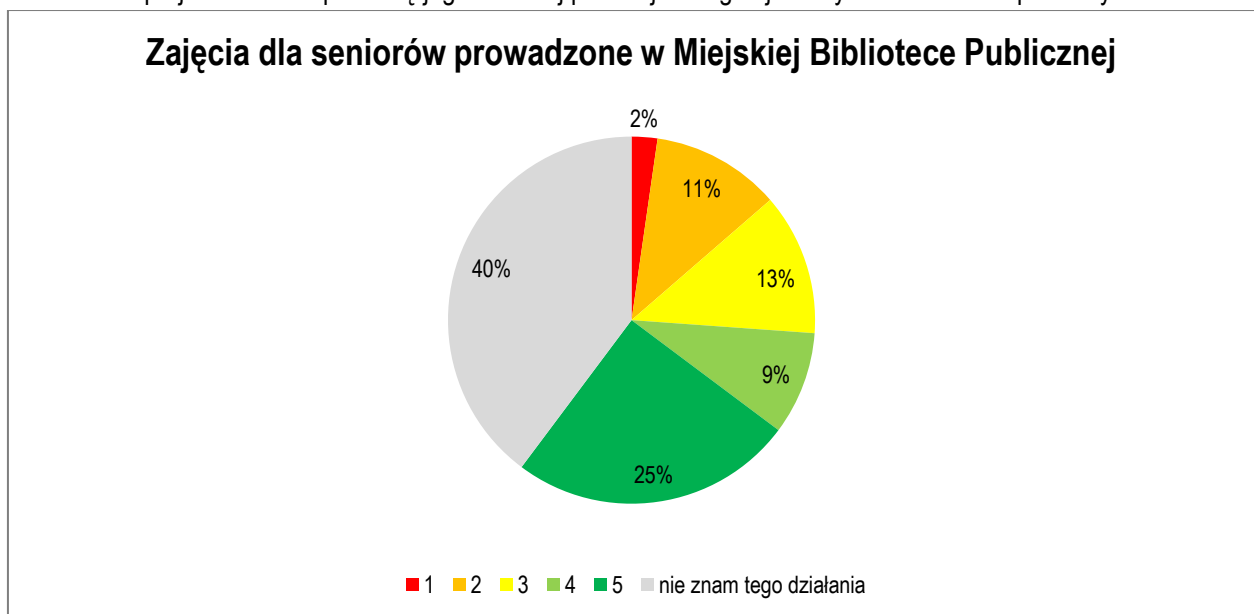
Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Angowickiej została oceniona stosunkowo dobrze, choć z względnie dużym odsetkiem ocen negatywnych i neutralnych. Około 48% respondentów przyznało oceny 4 lub 5, ale aż 26% oceniło to przedsięwzięcie na 1 lub 2. Wysoki odsetek ocen średnich (3) może wskazywać na ambiwalentny stosunek mieszkańców – dostrzegają potrzebę realizacji, ale mają zastrzeżenia co do formy lub efektów wizualnych i użytkowych inwestycji.



**Rycina 4.7. Struktura oceny społecznej realizacji projektu pn. Działalność Samorządnego Centrum Młodzieżowego**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Samorządne Centrum Młodzieżowe było oceniane pozytywnie przez 35% respondentów (oceny 4 i 5), natomiast aż 33% mieszkańców zadeklarowało, że nie zna tego działania. Wskazuje to na umiarkowany poziom społecznej widoczności projektu oraz na potrzebę jego szerszej promocji i integracji z innymi działaniami społecznymi w mieście.



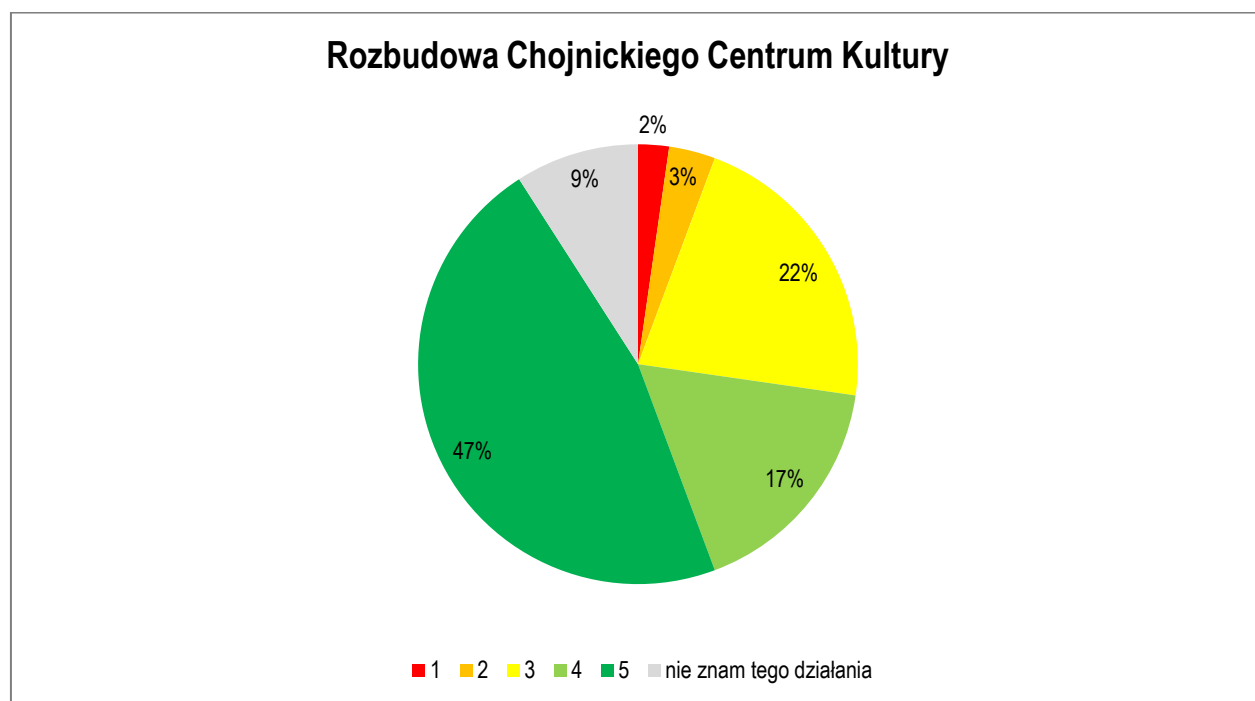
**Rycina 4.8. Struktura oceny społecznej realizacji działania pn. Zajęcia dla seniorów prowadzone w Miejskiej Bibliotece Publicznej**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Zajęcia dla seniorów zyskały ocenę 4 lub 5 od 34% respondentów, jednak aż 40% uczestników badania nie знаło tego działania. Oznacza to, że chociaż działania te zostały pozytywnie ocenione przez osoby, które je znają, ich zasięg społeczny był ograniczony. Potrzeba bardziej intensywnego informowania mieszkańców o tego typu ofercie edukacyjno-aktywizacyjnej jest istotna, zwłaszcza w kontekście przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu i społecznemu osób starszych. Należy również rozważyć rozszerzenie formuły zajęć, tak aby lepiej odpowiadały na zróżnicowane potrzeby seniorów i były atrakcyjne również dla osób mniej aktywnych lub dopiero szukających sposobów na spędzanie wolnego czasu.

Oprócz przedsięwzięć ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji 2023, w Chojnicach zrealizowano trzy istotne inwestycje, które znacząco wpłynęły na poprawę jakości przestrzeni publicznej oraz dostępności usług kulturalnych i transportowych w obszarze rewitalizacji. Choć nie zostały one formalnie wpisane do GPR 2023, ich realizacja przyczyniła się do osiągnięcia celów rewitalizacyjnych miasta. Były to:

- Modernizacja Chojnickiego Centrum Kultury,
- Przebudowa Fosy Miejskiej w Chojnicach,
- Utworzenie węzła integracyjnego wraz z modernizacją dworca kolejowego w Chojnicach.

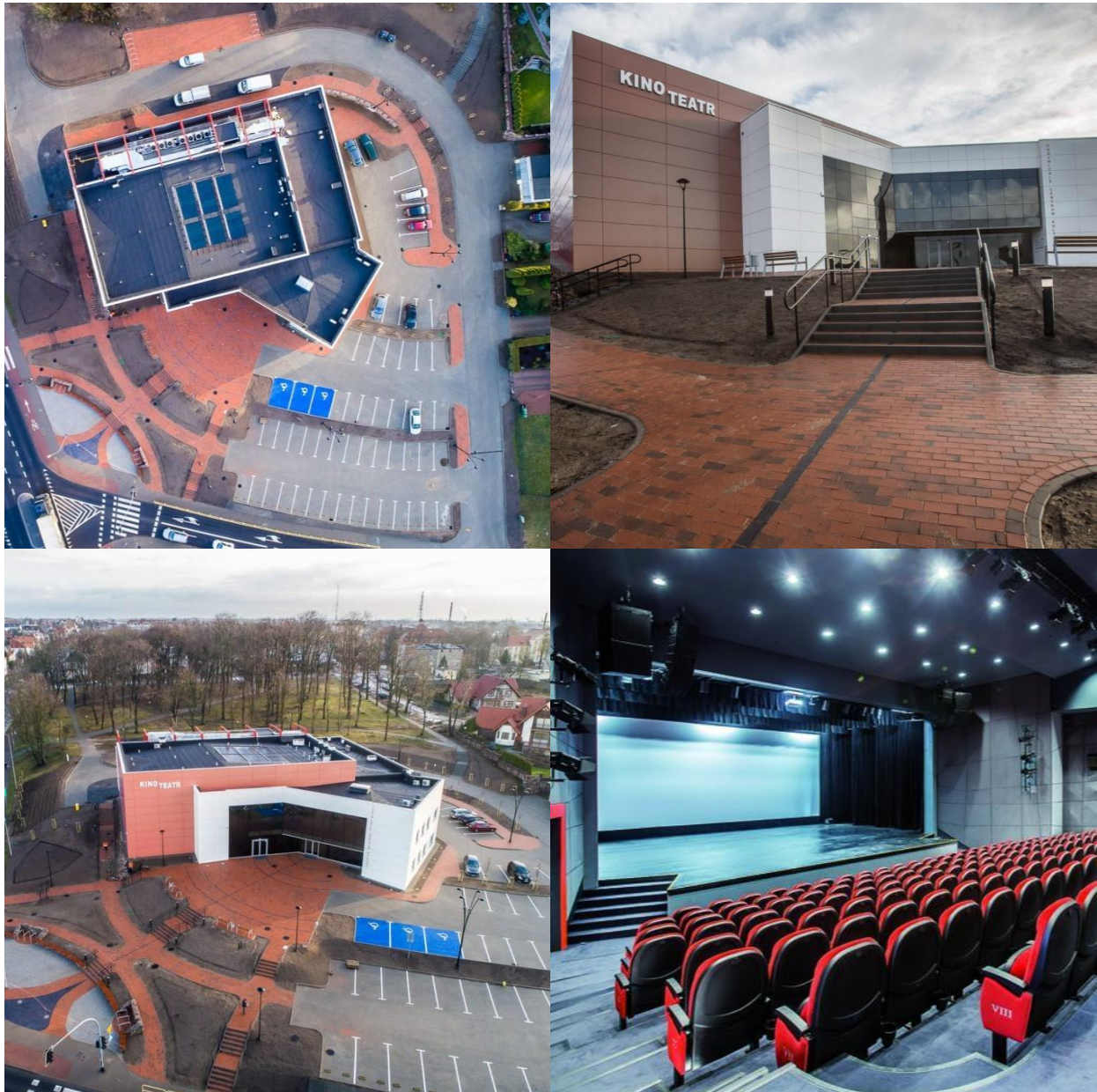


**Rycina 4.9. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Rozbudowa Chojnickiego Centrum Kultury**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Chojnickie Centrum Kultury (ChCK) zlokalizowane na Podobszarze Dworcowa przeszło gruntowną modernizację, która zakończyła się w grudniu 2018 roku. Inwestycja ta była częścią większego projektu unijnego, obejmującego m.in. termomodernizację budynku. Zakres prac obejmował nie tylko nowoczesne i ekologiczne sposoby ogrzewania oraz ocieplenia budynku, ale także jego kompletną przebudowę, w tym otoczenia, które zmieniło się nie do poznania. Jednym z ważniejszych elementów modernizacji była sala widowiskowa, która została wyposażona w 339 miejsc, w tym kanapy dla dwojga, oraz nowoczesny system nagłośnienia i oświetlenia. Dodatkowo, w obiekcie pojawiły się sala prób, sala do nagrań muzycznych i do ćwiczeń, a także przestrzeń wystawowa. Realizacja inwestycji sprawiła, że ChCK stało się nowoczesnym centrum kulturalnym, zdolnym do organizacji różnorodnych wydarzeń artystycznych. Modernizacja Chojnickiego Centrum Kultury znacząco podniosła standardy infrastruktury kulturalnej w mieście, tworząc

przestrzeń sprzyjającą rozwojowi lokalnej społeczności artystycznej oraz zapewniając mieszkańcom dostęp do różnorodnych form sztuki i rozrywki.



**Fot. 4.12. Fotografie przedstawiające Chojnickie Centrum Kultury po realizacji inwestycji**

źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://miastochojnice.pl/>

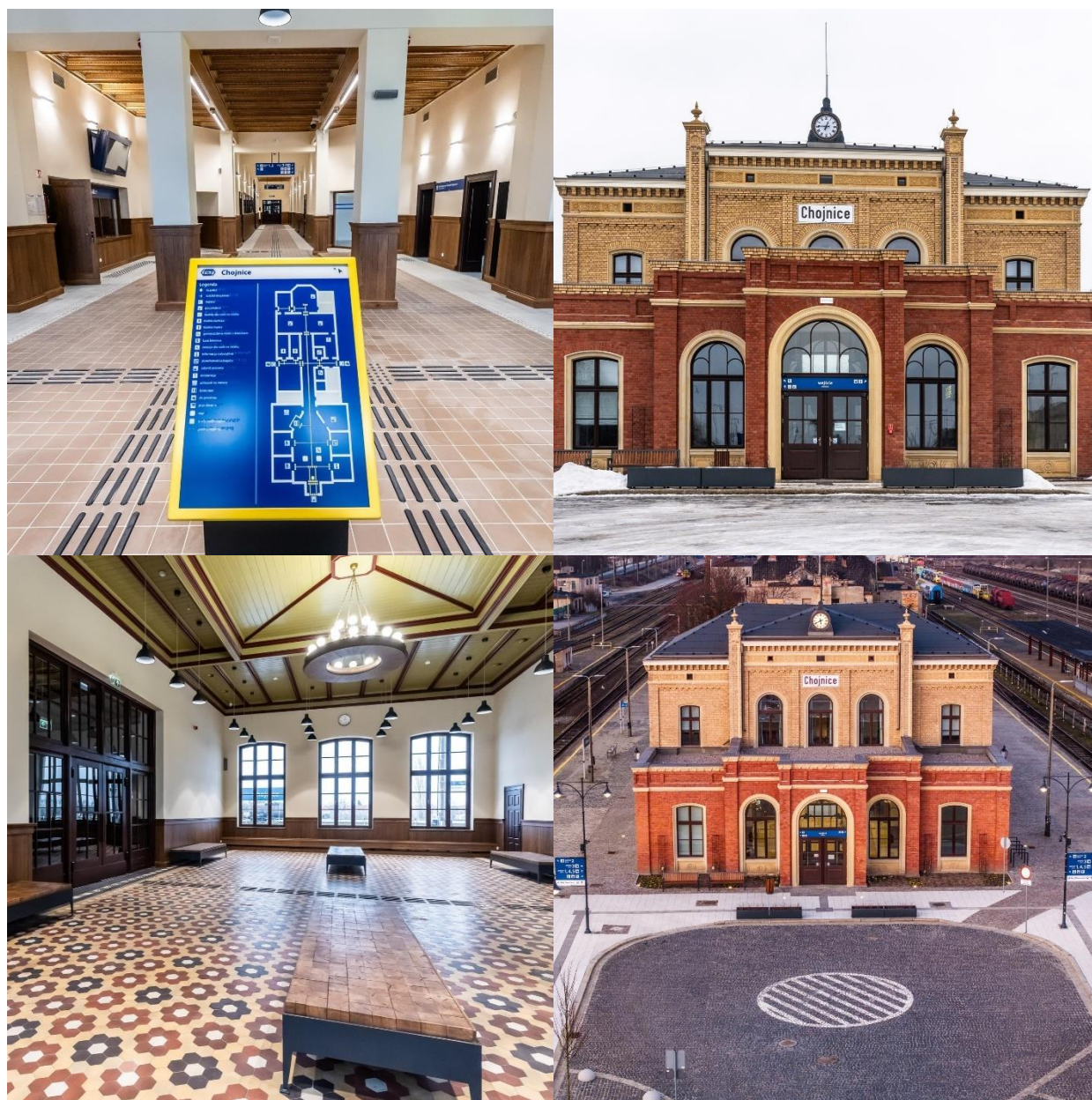
Kolejnym bardzo ważnym projektem uzupełniającym działania rewitalizacyjne była Przebudowa Fosi Miejskiej w Chojnicach zrealizowana na Podobszarze Śródmieście. Stanowiła ona kluczowy projekt mający na celu odnowę tego historycznego miejsca, z naciskiem na budowę nowoczesnego amfiteatru. Inwestycja, zrealizowana kosztem prawie 3,5 miliona złotych, zakończyła się w 2022 roku. Głównym elementem projektu była budowa amfiteatru, który zastąpił wcześniejszą, prowizoryczną konstrukcję z lat 80. Nowy amfiteatr został wyposażony w widownię na około 960 miejsc siedzących, w tym z dostępem do miejsc dla osób niepełnosprawnych. Siedziska wykonano z drewna i stali, z ergonomicznymi oparciami zapewniającymi wygodę widzom. Widownię podzielono na trzy sektory, a dostęp do niej

zapewniał system czterech ciągów schodów, co gwarantowało sprawną komunikację oraz bezpieczną ewakuację podczas wydarzeń masowych. Integralną częścią projektu była również przebudowa sceny, która została wyposażona w dwa biegi schodowe oraz wygodne dojście dla osób z ograniczeniami ruchowymi. Dodatkowo przewidziano specjalne przejście łączące scenę z Basztą Nową, która po modernizacji pełniła funkcję zaplecza dla artystów i organizatorów wydarzeń. Zadaszenie sceny zaprojektowano jako mobilne i łatwe do demontażu, co pozwalało na organizację wydarzeń plenerowych w różnych konfiguracjach. W ramach inwestycji wybudowano nowe sanitariaty, w tym toaletę przystosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zlokalizowaną w pobliżu murów miejskich przy ul. Młyńskiej. Zmodernizowano również plac zabaw, który zyskał nowe atrakcje, takie jak zestaw zabawowy w formie zamku, konik-bujak na sprężynie czy równoważnia.

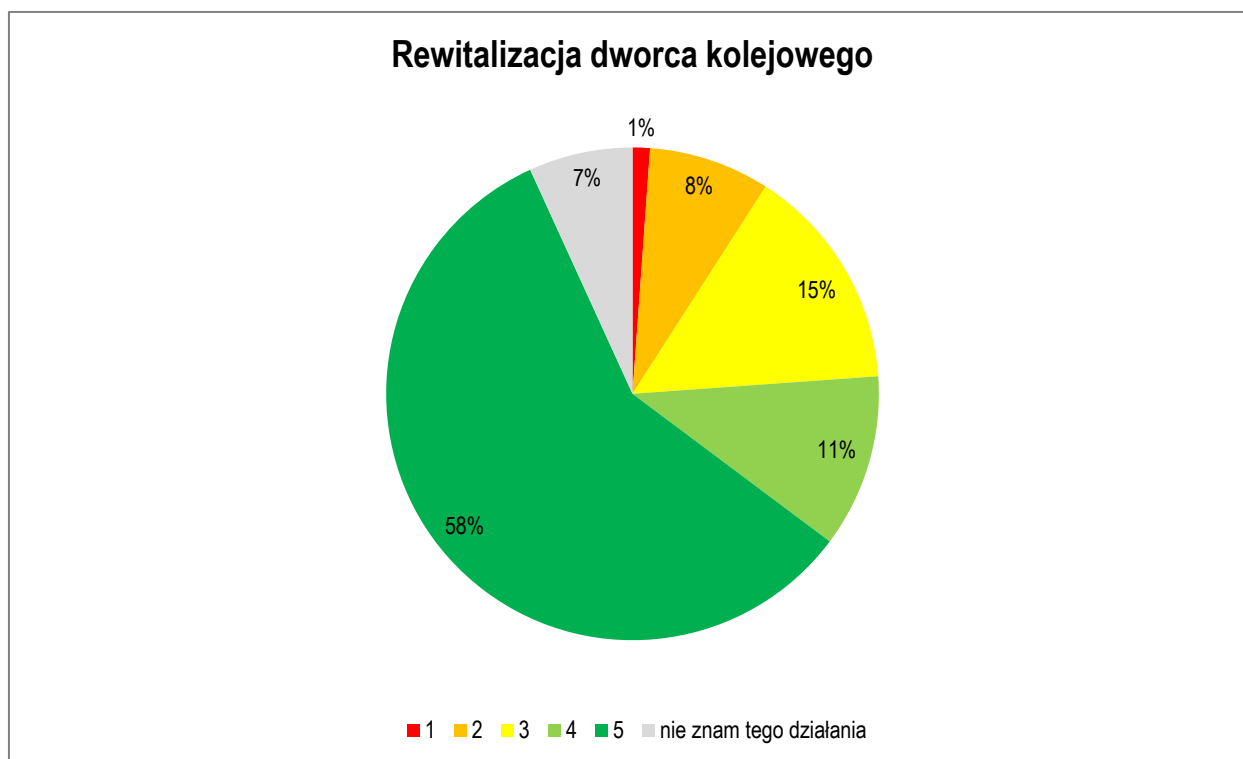


**Fot. 4.13. Fotografie przedstawiające Fosę Miejską po realizacji inwestycji**  
źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://www.facebook.com/profile/100072201980674>

Prace konserwatorskie i restauratorskie murów miejskich pozwoliły na zachowanie ich historycznego charakteru, przy jednoczesnym wzmocnieniu ich konstrukcji. Teren wokół widowni i sceny został odpowiednio zagospodarowany. Powstały tam trawniki oraz łagodne skarpy, które nie tylko podkreślały urok Fosi Miejskiej, ale również zapewniały bezpieczeństwo użytkownikom. Przestrzeń wyposażono w nowe elementy małej architektury, takie jak ławki, kosze na śmieci oraz oświetlenie, co poprawiło komfort korzystania z tego miejsca po zmroku. Uroczyste otwarcie amfiteatru miało miejsce 14 maja 2022 roku i było połączone z obchodami 100. rocznicy istnienia Hufca Związku Harcerstwa Polskiego w Chojnicach. Dzięki tej inwestycji Fosa Miejska w Chojnicach zyskała nowe miejsce realizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych, koncertów i spektakli plenerowych.



**Fot. 4.14. Fotografie przedstawiające budynek Dworca Kolejowego w Chojnicach po realizacji inwestycji**  
źródło: fotografie Daniel Frymark, <https://www.facebook.com/profile/100072201980674>



**Rycina 4.10. Struktura oceny społecznej realizacji inwestycji pn. Rewitalizacja dworca kolejowego**

źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Innym bardzo ważnym projektem zrealizowanym na Podobszarze Dworcowa było przedsięwzięcie "Utworzenie węzła integracyjnego wraz z modernizacją dworca kolejowego w Chojnicach", które miało na celu zintegrowanie różnych środków transportu, poprawę dostępności komunikacyjnej oraz podniesienie jakości usług transportowych w regionie. Realizacja projektu odbyła się w ramach partnerskiej współpracy Gminy Miejskiej Chojnice (lider projektu), Gminy Miejskiej Człuchów, Powiatu Chojnickiego oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. W ramach inwestycji przeprowadzono kompleksową modernizację zabytkowego budynku dworca kolejowego w Chojnicach, dostosowując go do współczesnych standardów obsługi podróżnych. Ponadto, utworzono węzeł integracyjny, który połączył transport kolejowy, autobusowy, miejski oraz indywidualny. W obrębie węzła zbudowano nowy dworzec autobusowy z placem manewrowym i sześcioma peronami wyposażonymi w elektroniczny system informacji pasażerskiej. Dodatkowo, powstały parkingi typu Park&Ride oraz Bike&Ride, a także infrastruktura dla rowerzystów, w tym system roweru miejskiego z siedmioma stacjami. Aby zwiększyć ekologiczność i efektywność transportu miejskiego, zakupiono osiem sztuk ekologicznego, niskopodłogowego taboru autobusowego, w tym pięć autobusów o długości 12 metrów i trzy o długości 8 metrów. Dodatkowo, wybudowano około 5 km ścieżek pieszo-rowerowych, które ułatwiają bezpieczny dojazd do centrum miasta oraz węzła transportowego.

Rewitalizacja dworca kolejowego w ocenie mieszkańców została oceniona najlepiej spośród wszystkich przedsięwzięć – aż 69% respondentów wystawiło jej ocenę 4 lub 5, a tylko 9% oceniło ją negatywnie. Projekt cieszy się również bardzo dobrą rozpoznawalnością – tylko 7% badanych zadeklarowało, że nie zna tego działania. Wyniki te potwierdzają społeczną widoczność i trafność tej inwestycji w oczach mieszkańców.

#### **4.4. Realizacja przedsięwzięć na obszarze rewitalizacji – ocena społeczna**

Opinie mieszkańców zebrane w ramach badania społecznego i przywołane wcześniej potwierdzają zróżnicowany odbiór działań rewitalizacyjnych. Poza tymi analizami, podjęto w badaniu społecznym także identyfikację ogólnych

problemów związanych z działaniami rewitalizacyjnymi w Chojnicach. Obok głosów pozytywnych (np. „Bardzo słusznie, że otworzyła się placówka wsparcia dziennego na Dworcowej, która tętni życiem dla seniorów” czy „Oby więcej takich działań w sferze infrastruktury, a także działań w polityce społecznej miasta”) pojawiły się również głosy krytyczne. Wskazywano m. in. że „Remonty zabytkowych kamienic są wykonywane przez bardzo słabe firmy”, „Wzgórze Ewangelickie bardzo słaby plac zabaw wręcz bezużyteczny” czy „Targowisko przy Angowickiej zaczyna się sypać”. Mieszkańcy zwracali uwagę na niedostatek zieleni („Zbyt mało zieleni, brak drzew”), potrzebę większego zaangażowania w remonty kamienic („Za mało remontów starych kamienic”) oraz lepszego uwzględniania lokalnych potrzeb („Skupić się bardziej w rejonie Piłsudskiego, Dworcowa, Warszawska oraz mieszkania socjalne przy Świętopelka”). Pojawiały się również głosy postulujące większą dbałość o estetykę projektów i ich funkcjonalność. Choć niektóre wypowiedzi miały krytyczny wydźwięk, nie stanowiły one dominującej opinii, a raczej wskazywały na obszary, które wymagają szczególnej uwagi w przyszłych działaniach rewitalizacyjnych. Wyniki przeprowadzonej analizy oraz opinie mieszkańców mogą posłużyć jako podstawa do ewentualnej modyfikacji podejścia do rewitalizacji oraz dostosowania przyszłych działań do rzeczywistych potrzeb mieszkańców i wyzwań rozwojowych Chojnic.

Z kolei w odpowiedzi na pytanie: „Na jakim obszarze/obszarach Pani/Pana zdaniem powinny być prowadzone dalsze działania rewitalizacyjne?” mieszkańcy Chojnic najczęściej wskazywali dwa główne obszary: Śródmieście (68% odpowiedzi) oraz Dzielnicę Dworcową (56% odpowiedzi). Wyniki te potwierdzają wcześniejsze diagnozy zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji – obie te części miasta nadal są postrzegane jako wymagające dalszych, zintensyfikowanych działań rewitalizacyjnych, zarówno w zakresie infrastruktury, jak i poprawy warunków społecznych oraz estetycznych. Poza odpowiedziami zamkniętymi, respondenci mieli również możliwość swobodnego wskazania innych obszarów wymagających interwencji. Wśród licznych propozycji pojawiły się zarówno konkretne miejsca (np. budynek po PKO), jak i całe osiedla, takie jak Osiedle 700-lecia, Osiedle Kolejarskie, Osiedle Ceynowy i Książąt Pomorskich, czy Osiedle Słoneczne. Wskazywano także konkretne ulice i okolice, m.in. Strzelecką, Angowicką, Ogrodową, Batorego, Kościarską, Piłsudskiego, Warszawską i Mickiewicza, zwracając uwagę na potrzebę poprawy stanu kamienic, terenów zielonych oraz przestrzeni publicznych. Wśród rekomendacji szczególnie często powtarzały się te, które kładły nacisk na podjęcie działań rewitalizacyjnych w rejonie obiektów publicznych zlokalizowanych w sąsiedztwie Szkoły Podstawowej nr 8, hali sportowej, pływalni oraz targowiska miejskiego. Mieszkańcy wyraźnie dostrzegają potencjał tych przestrzeni jako miejsc o znaczeniu lokalnym, które jednak wymagają uporządkowania, modernizacji i lepszego powiązania z otoczeniem. Respondenci poruszali również kwestie środowiskowe – pojawiła się m.in. sugestia dotycząca konieczności pozyskania środków na wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej Łasku Miejskiego i Doliny Strugi Jarcewskiej, a także postulaty dotyczące poprawy jakości przestrzeni na blokowiskach, placach zabaw i obrzeżach miasta. Tak szeroki wachlarz wskazań świadczy o dużej wrażliwości mieszkańców na jakość przestrzeni miejskiej oraz o gotowości do dalszego współtworzenia kierunków rozwoju miasta. Wnioski z tego pytania sugerują, że dalsza rewitalizacja powinna objąć nie tylko tereny najbardziej zdegradowane, ale także intensywnie użytkowane przestrzenie publiczne, które mogą pełnić funkcję lokalnych centrów integracji społecznej.

W odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące propozycji kolejnych działań rewitalizacyjnych uczestnicy badania ankietowego przedstawili szerokie i zróżnicowane spektrum pomysłów. Wskazania te nie tylko świadczą o zaangażowaniu lokalnej społeczności, ale również o znajomości potrzeb przestrzennych, funkcjonalnych i społecznych miasta. Pomysły dotyczyły zarówno konkretnych lokalizacji, jak i szerszych działań o charakterze systemowym. Można je podzielić na kilka głównych kategorii tematycznych:

- 1. Rewitalizacja zasobu mieszkaniowego i poprawa estetyki miasta.** Najczęściej powtarzającym się wątkiem była potrzeba kontynuowania rewitalizacji zdegradowanych kamienic – zwłaszcza tych należących do Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej – w Dzielnicy Dworcowej i wzdłuż ulic: Piłsudskiego, Mickiewicza, Warszawskiej, Kościuszki i Strzeleckiej. Mieszkańcy wskazywali na konieczność kompleksowych remontów (nie tylko elewacji, ale także dachów, piwnic, infrastruktury technicznej), a niektóre głosy zawierały inspiracje płynące z

programów miejskich w Gdańsku. Krytykowano też stan części wspólnotowych budynków, wskazując, że zbyt często odnawia się tylko pojedyncze elementy. Kilka osób postulowało również wprowadzenie programów zachęcających do zasiedlania zrewitalizowanych budynków przez młodszych i bardziej aktywnych mieszkańców.

2. **Uporządkowanie przestrzeni publicznych w rejonie instytucji publicznych.** Silnie wybrzmiał postulat dotyczący rejonu Szkoły Podstawowej nr 8, hali sportowej i pływalni miejskiej – obszar ten był wielokrotnie wskazywany jako wymagający kompleksowej zmiany wizerunku. Mieszkańcy postulowali poprawę dostępności, organizację miejsc parkingowych, uporządkowanie zieleni oraz zmianę estetyki otoczenia. Część wypowiedzi sugerowała także przebudowę lub budowę nowej hali. Obszar ten postrzegany jest jako ważny węzeł lokalnej aktywności dzieci, młodzieży i seniorów, który obecnie nie spełnia swojej roli jako przestrzeń integracji.
3. **Rewaloryzacja obiektów infrastruktury poprzemysłowej i kolejowej.** Kilka wypowiedzi odnosiło się do potrzeby zagospodarowania lub odrestaurowania obiektów kolejowych – m.in. wież ciśnień, budynków technicznych w rejonie dworca, czy pustostanów przy peronach. Proponowano zarówno nadanie im nowych funkcji społecznych (np. kawiarnia, punkt widokowy), jak i wyburzenie i zastąpienie funkcjonalnymi przestrzeniami zielonymi lub usługowymi (np. strefy gastronomiczne, punkty spotkań). Część osób dostrzega potencjał tych obszarów w kontekście tworzenia nowoczesnych, ale historycznie zakorzenionych przestrzeni publicznych.
4. **Zwiększenie obecności zieleni i przeciwdziałanie „betonozie”.** Liczne głosy mieszkańców akcentowały potrzebę nasadzeń drzew, tworzenia nowych skwerów i ogrodów kieszonkowych, a także przywracania zieleni w przestrzeniach zdominowanych przez nawierzchnie utwardzone. Postulowano zachowanie istniejących ogródków przydomowych, odbetonowanie niektórych podwórek, a także zazielenienie konkretnych odcinków ulic, np. środkowego fragmentu ul. Piłsudskiego. Pojawiły się także konkretne lokalizacje wymagające interwencji, np. skarpa przy Dworcu, teren po Modejce, czy okolice ul. Wróblewskiego. Szczególne znaczenie nadano **Laskowi Miejskiemu**, który został opisany jako zaniedbany, mimo dużego potencjału rekreacyjnego – postulowano wytyczenie ścieżek, oświetlenie, infrastrukturę sportową oraz uporządkowanie nawierzchni i parkingów.
5. **Usprawnienia funkcjonalne: drogi, oświetlenie, bezpieczeństwo.** Kilkanaście wypowiedzi dotyczyło poprawy stanu technicznego nawierzchni, chodników i oświetlenia. Ulica Wróblewskiego była wskazywana jako przykład szczególnie zaniedbanego odcinka. Wskazywano na brak infrastruktury dla pieszych i niedostosowanie niektórych ulic do rzeczywistego natężenia ruchu. Pojawiły się też postulaty dotyczące wymiany słupów i lamp ulicznych na bardziej estetyczne i stylizowane – na wzór zastosowanych już rozwiązań przy dworcu kolejowym.
6. **Aktywność społeczna i estetyka miasta.** Kilku mieszkańców postulowało rozwój działań kulturalnych i estetycznych – m.in. tworzenie murali na ścianach budynków publicznych i wspólnotowych, instalację małej architektury (ławki, latarnie, donice), nowe place zabaw, wybiegi dla psów i miejsca spotkań dla młodzieży. Pojawiły się również głosy o potrzebie rewitalizacji płyty rynku, parku 1000-lecia oraz ożywienia chojnickiej starówki przez mądrzejsze zarządzanie funkcjami komercyjnymi i poprawę dostępności parkingów.

Zebrane propozycje potwierdzają, że mieszkańcy nie tylko dostrzegają potrzebę kontynuacji działań rewitalizacyjnych, ale też mają sprecyzowane oczekiwania dotyczące jakości, zakresu i lokalizacji kolejnych interwencji. Wiele z pomysłów dotyczy rewitalizacji w skali mikro – podwórek, ulic, niewielkich obiektów i przestrzeni, co wpisuje się w podejście skoncentrowane na lokalnej jakości życia. Jednocześnie silnie wybrzmiewają postulaty wobec strategicznego myślenia o przestrzeni miasta – jego estetyce, funkcjonalności i tożsamości. To cenne wskazania dla dalszego rozwoju Gminnego Programu Rewitalizacji i kierunków polityki miejskiej w Chojnicach.

## 5. Monitoring i ocena GPR 2023 – zmiany sytuacji kryzysowej

Ocena efektów rewitalizacji stanowi istotny element procesu przemian społeczno-gospodarczych, pozwalając na weryfikację skuteczności podjętych działań oraz określenie dalszych kierunków interwencji. W niniejszym rozdziale przeanalizowane zostały zmiany sytuacji kryzysowej w latach 2015–2023 w dwóch wyznaczonych podobszarach rewitalizacji Chojnic: Podobszarze Śródmieście oraz Podobszarze Dworcowa. Celem analizy jest określenie wpływu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR) na zmiany w obszarach dotkniętych kumulacją problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych i technicznych. Badane są wskaźniki istotne z punktu widzenia diagnozy sytuacji kryzysowej, takie jak m.in. poziom bezrobocia, liczba osób korzystających z pomocy społecznej, struktura demograficzna, aktywność gospodarcza czy jakość życia mieszkańców. Przeprowadzona ocena pozwala na określenie stopnia poprawy sytuacji oraz wskazanie zagadnień wymagających dalszej interwencji. Analiza w niniejszym rozdziale koncentruje się na wynikach działań rewitalizacyjnych w szerszym kontekście społecznym i gospodarczym, a nie na realizacji poszczególnych projektów, które omówiono w poprzednim rozdziale. Weryfikowane są zmiany w kluczowych obszarach problemowych, co umożliwia ocenę ich wpływu na ograniczenie negatywnych zjawisk i poprawę funkcjonowania podobszarów rewitalizacji. Tym samym obok krótkoterminowych efektów działań opisanych w rozdziale 4, analizie poddane zostały długoterminowe procesy społeczno-gospodarcze, których dynamika wymaga szerszego spojrzenia i większej cierpliwości.

Należy jednak podkreślić, że znaczna część przedsięwzięć realizowanych na podobszarach rewitalizacji i opisanych w rozdziale 4 została ukończona dopiero w latach 2022–2023. Z tego względu niniejszy rozdział nie może być traktowany jako bezpośrednia ocena efektów tych działań – upłynęło zbyt mało czasu, by możliwe było uchwycenie ich pełnych skutków społeczno-gospodarczych. W tym kontekście warto odwołać się do koncepcji zegarów zmian Ralfa Dahrendorfa, zgodnie z którą zmiany gospodarcze i społeczne zachodzą w znacznie dłuższej perspektywie czasowej niż zmiany polityczne czy instytucjonalne. Dlatego właściwa ocena efektów rewitalizacji powinna być prowadzona także w dłuższym horyzoncie czasowym, pozwalającym dostrzec trwale przemiany strukturalne oraz ich wpływ na lokalną społeczność. Wyniki przeprowadzonej analizy mogą posłużyć jako podstawa do ewentualnej modyfikacji podejścia do rewitalizacji, zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji oraz dostosowania przyszłych działań do rzeczywistych potrzeb mieszkańców i wyzwań rozwojowych Chojnic.

Zdecydowano się przeanalizować zmiany sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji z uwzględnieniem następujących wymiarów społecznych i gospodarczych:

### **I. Sytuacja demograficzna, depopulacja i starzenie się społeczeństwa:**

1. Zmiany liczby ludności okresie 2005-2023 w Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w mieście Chojnice,
2. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice,
3. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice,
4. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice.

### **II. Sytuacja na rynku pracy i dochody osobiste:**

1. Zmiany udziału liczby bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice,
2. Zmiany udziału liczby bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice,

3. Zmiany udziału liczby długotrwale bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice,
4. Zmiany wielkości dochodu na 1 podatnika w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice.

### **III. Problemy społeczne, rodzinne i poziom przestępczości:**

1. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców,
2. Liczba osób z Niebieskimi Kartami na 1000 mieszkańców,
3. Udział liczby świadczeń na dożywianie dzieci w liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym,
4. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców,
5. Liczba przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców.

### **IV. Poziom aktywności obywatelskiej, rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości:**

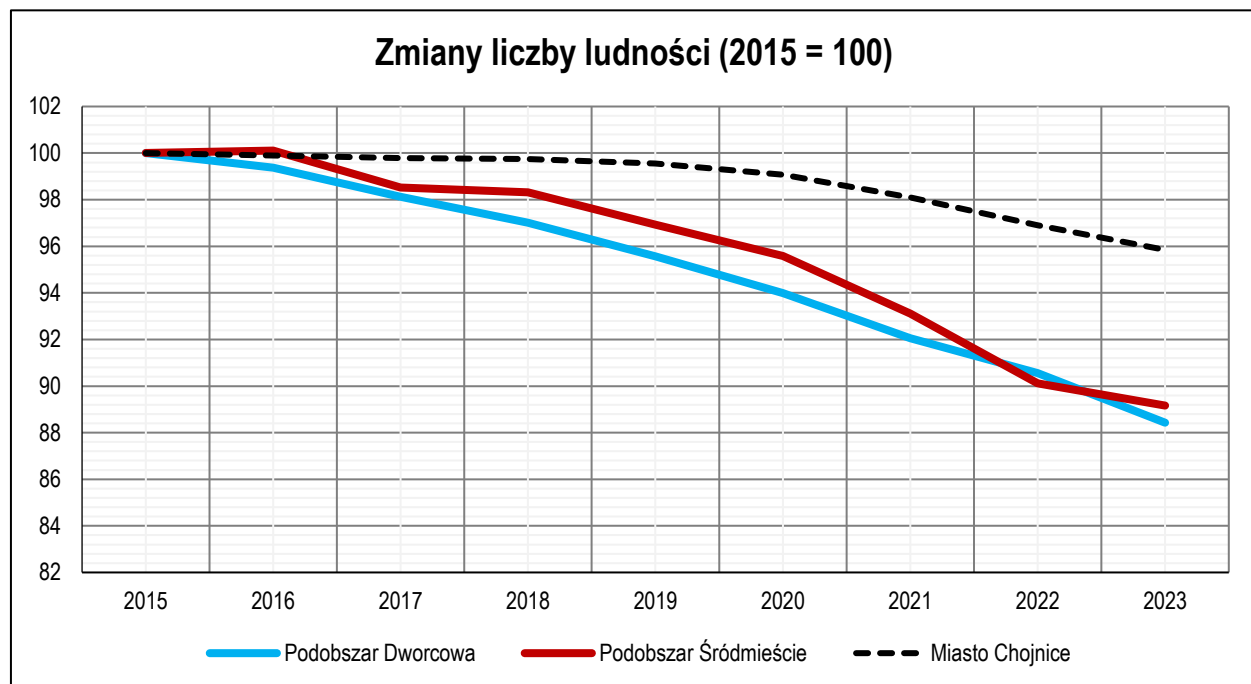
1. Frekwencja wyborcza w podobszarach rewitalizacji miasta Chojnice mierzona jako różnica w stosunku do frekwencji w całym mieście Chojnice w wyborach z okresu 2014-2024,
2. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców,
3. Zmiany udziału osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie osób w wieku produkcyjnym,
4. Zmiany wskaźnika liczby pracujących (wg miejsca pracy) na 1000 mieszkańców,
5. Dynamika liczby pracujących w handlu detalicznym (2015 = 100).

## **5.1. Sytuacja demograficzna, depopulacja i starzenie się społeczeństwa**

Zmiany demograficzne odgrywają kluczową rolę w ocenie sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji, wpływając na rozwój społeczny i gospodarczy miasta. W Podobszarze Śródmieście oraz Podobszarze Dworcowa obserwowane były procesy depopulacji oraz starzenia się społeczeństwa, które miały istotne konsekwencje dla lokalnego rynku pracy, systemu usług publicznych oraz jakości życia mieszkańców. W niniejszym podrozdziale przeanalizowane zostały zmiany liczby ludności w latach 2015–2023, co pozwala określić stopień depopulacji oraz jej tempo w obu podobszarach. Oceniane zostały także zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Dane te pozwalają na określenie kierunku zachodzących procesów demograficznych oraz ich potencjalnego wpływu na sytuację społeczno-gospodarczą w badanych obszarach. Warto dodać, że analiza struktury demograficznej dostarcza podstaw do oceny przyszłych wyzwań związanych z malejącą liczbą osób w wieku produkcyjnym oraz rosnącym udziałem osób starszych, co może wpływać na lokalny rynek pracy, system opieki zdrowotnej oraz potrzeby w zakresie polityki społecznej. Wyniki tej analizy pozwolą wskazać obszary wymagające dalszych działań w kontekście rewitalizacji oraz dostosowania polityki miejskiej do zmieniającej się struktury ludności w Chojnicach.

Na rycinie 5.1. zilustrowano względne zmiany liczby mieszkańców w Podobszarze Dworcowa, Podobszarze Śródmieście oraz w całym mieście Chojnice, przyjmując rok 2015 jako punkt odniesienia (wartość = 100). Oba podobszary objęte rewitalizacją charakteryzują się systematycznym spadkiem liczby mieszkańców, przy czym proces ten jest bardziej dynamiczny niż w skali całego miasta. Podobszar Dworcowa wykazuje najbardziej intensywną depopulację, osiągając w 2023 roku wartość 88,4, co oznacza spadek liczby mieszkańców o 11,6% w porównaniu do 2015 roku. Szczególnie szybkie tempo wyludniania się tego obszaru obserwowane jest po 2019 roku. Nieco łagodniejsza, ale wciąż wyraźna tendencja spadkowa występuje w Podobszarze Śródmieście, gdzie w 2023 roku wartość wskaźnika wynosi 89,2, co oznacza zmniejszenie liczby mieszkańców o 10,8% względem roku bazowego. Tak jak w przypadku Podobszaru Dworcowa, wyraźne przyspieszenie depopulacji nastąpiło po 2019 roku. Na tle tych dwóch obszarów całe miasto Chojnice odnotowuje wolniejsze tempo spadku liczby mieszkańców, co potwierdza, że problemy demograficzne w największym stopniu dotyczą właśnie terenów rewitalizowanych. Mimo wdrażania działań

rewitalizacyjnych, podobszary te nadal tracą mieszkańców szybciej niż reszta miasta, co wskazuje na utrzymywanie się niekorzystnych trendów społeczno-demograficznych i konieczność dalszych działań w zakresie polityki miejskiej.



**Rycina 5.1. Zmiany liczby ludności okresie 2005-2023 w Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

**Tabela 5.1. Ulice Podobszaru Dworcowa, na których odnotowano ponadprzeciętną skalę depopulacji<sup>1</sup>**

| Ulica                         | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | Zmiana 2015-2023 | Zmiana % |
|-------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------------------|----------|
| Plac Niepodległości           | 62   | 68   | 69   | 75   | 74   | 74   | 71   | 67   | 70   | 8                | 12,9%    |
| Subisława                     | 52   | 51   | 52   | 52   | 51   | 51   | 51   | 51   | 53   | 1                | 1,9%     |
| Towarowa                      | 137  | 140  | 148  | 146  | 147  | 141  | 128  | 132  | 130  | -7               | -5,1%    |
| Marszałka Józefa Piłsudskiego | 721  | 735  | 739  | 725  | 724  | 709  | 690  | 697  | 678  | -43              | -6,0%    |
| Aleja Brzozowa                | 301  | 300  | 300  | 289  | 292  | 293  | 290  | 286  | 281  | -20              | -6,6%    |
| Warszawska                    | 509  | 521  | 509  | 506  | 501  | 502  | 499  | 487  | 473  | -36              | -7,1%    |
| Gdańska                       | 269  | 265  | 262  | 269  | 270  | 258  | 248  | 245  | 248  | -21              | -7,8%    |
| Broniewskiego                 | 142  | 141  | 138  | 135  | 130  | 129  | 129  | 128  | 129  | -13              | -9,2%    |
| Drzymały                      | 574  | 566  | 561  | 564  | 556  | 543  | 533  | 533  | 520  | -54              | -9,4%    |
| Angowicka                     | 462  | 455  | 456  | 452  | 437  | 436  | 432  | 421  | 416  | -46              | -10,0%   |
| Łanowa                        | 387  | 385  | 377  | 371  | 371  | 365  | 353  | 344  | 332  | -55              | -14,2%   |
| Spółdzielcza                  | 381  | 377  | 367  | 369  | 359  | 357  | 340  | 331  | 319  | -62              | -16,3%   |

<sup>1</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

| Ulica                 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | Zmiana<br>2015-2023 | Zmiana % |
|-----------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|---------------------|----------|
| Budowlanych           | 685  | 674  | 669  | 654  | 646  | 630  | 604  | 580  | 566  | -119                | -17,4%   |
| Dworcowa              | 688  | 678  | 659  | 657  | 634  | 614  | 605  | 591  | 567  | -121                | -17,6%   |
| Żwirki i Wigury       | 538  | 532  | 524  | 504  | 482  | 471  | 467  | 462  | 440  | -98                 | -18,2%   |
| Plac Świętego Jerzego | 72   | 78   | 72   | 65   | 62   | 61   | 61   | 60   | 58   | -14                 | -19,4%   |
| Mestwina              | 95   | 94   | 87   | 84   | 75   | 76   | 76   | 70   | 72   | -23                 | -24,2%   |
| Świętopelka           | 165  | 161  | 153  | 135  | 133  | 134  | 132  | 126  | 119  | -46                 | -27,9%   |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Proces depopulacji w Podobszarze Dworcowa nie przebiegał w ostatnich latach równomiernie i w szczególności dotknął wybranych ulic, gdzie liczba mieszkańców zmniejszyła się w latach 2015–2023 w znacznym stopniu. Dane zawarte w tabeli 5.1. przedstawiają zmiany liczby ludności na ulicach, na których odnotowano największy ubytek mieszkańców, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i procentowych. Największą względną depopulację odnotowano na ulicy Nad Dworcem, gdzie liczba mieszkańców spadła o 44% – z 50 osób w 2015 roku do 28 w 2023 roku. Jest to największy spadek procentowy w całym podobszarze, wskazujący na znaczące wyludnienie tego rejonu, co było związane z wyburzeniami na potrzeby realizacji inwestycji związanych z utworzeniem węzła integracyjnego. Znaczące ubytki mieszkańców wystąpiły również na ulicy Świętopelka, gdzie populacja zmniejszyła się o 46 osób (-27,9%) oraz na ulicy Mestwina (-24,2%). Na tych ulicach proces depopulacji miał stały charakter, przy czym największe spadki odnotowano w pierwszej połowie analizowanego okresu. Pod względem liczby utraconych mieszkańców największe zmiany dotknęły ulicę Dworcową (-121 osób, -17,6%) oraz Budowlanych (-119 osób, -17,4%). Są to jednocześnie ulice o wysokiej liczbie mieszkańców. Podobna tendencja wystąpiła również na ulicy Żwirki i Wigury, gdzie liczba mieszkańców spadła o 98 osób (-18,2%). Wysoką skalę depopulacji odnotowano również na ulicy Spółdzielczej (-62 osoby, -16,3%) oraz ulicy Łanowej (-55 osób, -14,2%). Mniejsze, lecz wciąż istotne spadki odnotowano także na ulicach Sambora, Dąbrowskiego, Parkowej oraz Placu Świętego Jerzego, gdzie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 14–9 osób w analizowanym okresie. Przedstawione dane wskazują na wyraźny odpływ ludności z Podobszaru Dworcowa, co może być wynikiem zarówno procesów migracyjnych, jak i zmian demograficznych, takich jak starzenie się mieszkańców oraz mniejsza liczba nowych zameldowań.

**Tabela 5.2. Ulice Podobszaru Śródmieście, na których odnotowano ponadprzeciętną skalę depopulacji<sup>2</sup>**

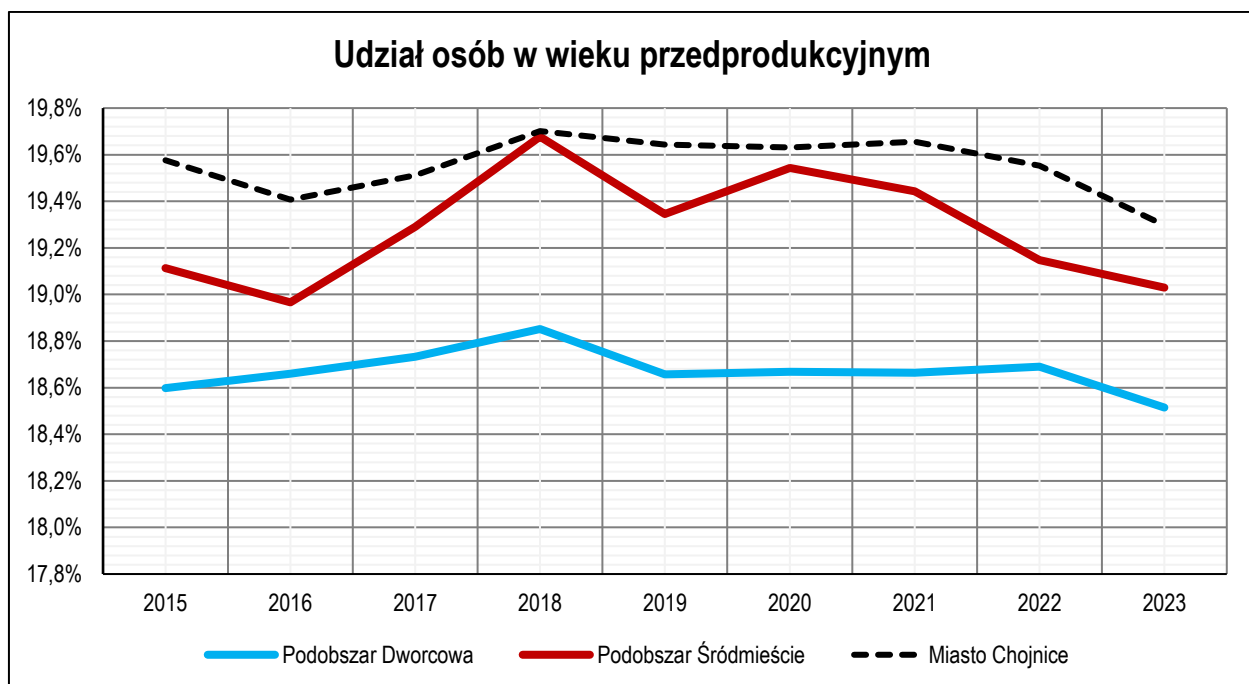
| Ulica             | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | Zmiana<br>2015-2023 | Zmiana % |
|-------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|---------------------|----------|
| Szewska           | 47   | 49   | 52   | 52   | 52   | 58   | 55   | 45   | 58   | 11                  | 23,4%    |
| Pietruszkowa      | 113  | 112  | 110  | 121  | 130  | 133  | 131  | 130  | 124  | 11                  | 9,7%     |
| Kwiatowa          | 92   | 97   | 98   | 102  | 96   | 95   | 93   | 90   | 94   | 2                   | 2,2%     |
| Mickiewicza       | 386  | 392  | 380  | 405  | 409  | 396  | 399  | 394  | 391  | 5                   | 1,3%     |
| Kościuszki        | 256  | 266  | 254  | 255  | 247  | 242  | 244  | 246  | 242  | -14                 | -5,5%    |
| Człuchowska       | 278  | 278  | 277  | 271  | 268  | 267  | 261  | 261  | 258  | -20                 | -7,2%    |
| Plac Jagielloński | 271  | 268  | 257  | 260  | 258  | 254  | 258  | 255  | 249  | -22                 | -8,1%    |

<sup>2</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

| Ulica                           | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | Zmiana<br>2015-2023 | Zmiana % |
|---------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|---------------------|----------|
| Plac Piastowski                 | 229  | 216  | 220  | 219  | 220  | 218  | 214  | 210  | 210  | -19                 | -8,3%    |
| Wysoka                          | 365  | 371  | 362  | 367  | 364  | 360  | 350  | 345  | 334  | -31                 | -8,5%    |
| Cechowa                         | 66   | 66   | 64   | 69   | 69   | 68   | 67   | 62   | 60   | -6                  | -9,1%    |
| Stary Rynek                     | 137  | 130  | 134  | 135  | 129  | 135  | 130  | 123  | 122  | -15                 | -10,9%   |
| Strzelecka                      | 243  | 247  | 245  | 238  | 231  | 227  | 224  | 216  | 214  | -29                 | -11,9%   |
| Aleja Matki Bożej<br>Fatimskiej | 74   | 74   | 73   | 74   | 70   | 70   | 72   | 63   | 63   | -11                 | -14,9%   |
| Ogrodowa                        | 225  | 232  | 215  | 213  | 214  | 203  | 199  | 189  | 191  | -34                 | -15,1%   |
| Stefana Batorego                | 109  | 106  | 104  | 101  | 96   | 94   | 93   | 91   | 91   | -18                 | -16,5%   |
| Młyńska                         | 261  | 253  | 249  | 251  | 245  | 238  | 226  | 217  | 215  | -46                 | -17,6%   |
| 31 Stycznia                     | 799  | 804  | 801  | 779  | 756  | 746  | 688  | 640  | 636  | -163                | -20,4%   |
| Nowe Miasto                     | 126  | 123  | 118  | 115  | 115  | 117  | 110  | 102  | 99   | -27                 | -21,4%   |
| Grunwaldzka                     | 102  | 103  | 96   | 96   | 94   | 89   | 88   | 89   | 77   | -25                 | -24,5%   |
| Staroszkolna                    | 83   | 87   | 83   | 82   | 73   | 70   | 66   | 62   | 62   | -21                 | -25,3%   |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Depopulacja w Podobszarze Śródmieście nie jest zjawiskiem jednorodnym – na niektórych ulicach liczba mieszkańców zmniejszała się w wyraźnie szybszym tempie niż w innych częściach obszaru. Dane w tabeli 5.2. pokazują, że najwyższą względną depopulację odnotowano na ulicy Staroszkolnej, gdzie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 25,3% (z 83 do 62 osób). Podobną tendencję zaobserwowano na ulicy Gimnazjalnej, gdzie populacja spadła o 25%. Znaczący ubytek mieszkańców nastąpił również na ulicy Grunwaldzkiej, gdzie liczba ludności zmniejszyła się o 24,5% (z 102 do 77 osób), oraz na ulicy Zielonej, która straciła 22,2% mieszkańców. Pod względem liczby utraconych mieszkańców największy spadek odnotowano na ulicy 31 Stycznia, gdzie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 163 osoby, co stanowi 20,4% względem 2015 roku. Jest to największy ubytek liczbowy wśród analizowanych ulic, co wskazuje na wyraźne wyludnianie się tej części Śródmieścia. Znaczący spadek odnotowano także na ulicy Nowe Miasto, gdzie ubyło 27 mieszkańców (-21,4%), oraz na ulicy Młyńskiej, której populacja zmniejszyła się o 46 osób (-17,6%). Znaczny odpływ mieszkańców miał również miejsce na ulicy Stefana Batorego (-16,5%), ulicy Bankowej (-16,7%) oraz ulicy Lipowej (-16,2%), gdzie w ciągu ośmiu lat populacja zmniejszyła się o 6–18 osób. Podobną tendencję można zaobserwować na ulicy Ogrodowej, gdzie liczba mieszkańców spadła o 15,1%, oraz na Alei Matki Bożej Fatimskiej (-14,9%). Nieco mniejszy, ale nadal istotny względny spadek ludności odnotowano na ulicy Strzeleckiej, gdzie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 11,9%, co oznacza ubytek 29 osób. Przedstawione dane potwierdzają, że mimo działań rewitalizacyjnych proces depopulacji w Podobszarze Śródmieście nadal postępuje, a niektóre rejonu tracą mieszkańców w tempie wyższym niż średnia dla całego obszaru.



**Rycina 5.2. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat) w ogólnej liczbie ludności jest istotnym wskaźnikiem demograficznym, który odzwierciedla dynamikę rozwoju społecznego i potencjał przyszłego wzrostu populacji. Wysoki udział tej grupy oznacza, że dany obszar ma większy potencjał rozwoju w zakresie edukacji, rynku pracy i usług dla rodzin. Z kolei spadek liczby dzieci i młodzieży może wskazywać na starzenie się populacji, migrację młodych rodzin do innych obszarów lub zmieniające się preferencje mieszkaniowe. Analiza tego wskaźnika w kontekście rewitalizacji pozwala lepiej zrozumieć, jak zmienia się struktura demograficzna w podobszarach wymagających interwencji i jak dostosować działania planistyczne do potrzeb mieszkańców. W latach 2015–2023 udział osób w wieku przedprodukcyjnym w całym mieście utrzymywał się na stosunkowo stabilnym poziomie, oscylując wokół wartości 19,4–19,7% (ryc. 5.2). Od 2018 roku odnotowano stopniowy wzrost do 19,7% w 2021 r., po czym nastąpił nieznaczny spadek do 19,3% w 2023 r. Oznacza to, że w skali całego miasta udział dzieci i młodzieży nie ulegał gwałtownym zmianom, ale wykazywał niewielką tendencję spadkową w ostatnich latach. Na Podobszarze Dworcowa wskaźnik ten przez większość analizowanego okresu pozostawał na niższym poziomie niż w całym mieście, w przedziale 18,6–18,9%. W latach 2015–2018 obserwowano nieznaczny wzrost do poziomu 18,9%, po czym ustabilizował się on na poziomie 18,7% aż do 2022 r. W 2023 roku odnotowano spadek do 18,5%. Podobszar Dworcowa ma zatem relatywnie mniej osób w wieku przedprodukcyjnym niż średnia dla miasta, a różnice te utrzymywały się w całym analizowanym okresie. Z kolei Podobszar Śródmieście charakteryzuje się większą zmiennością wskaźnika w porównaniu do Podobszaru Dworcowa. W latach 2015–2018 udział osób w wieku przedprodukcyjnym wzrósł z 19,1% do 19,7%, osiągając wartość zbliżoną do średniej miejskiej. W 2019 r. nastąpił spadek do 19,3%, po czym wskaźnik wzrósł do 19,5% w 2020 r. i ponownie obniżył się do 19,0% w 2023 r. Ostatecznie, mimo większych wahań w poszczególnych latach, poziom udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w Śródmieściu zbliżony jest do wartości dla całego miasta, choć w ostatnich latach wykazuje tendencję spadkową. W obu podobszarach rewitalizacji udział osób w wieku przedprodukcyjnym nieznacznie spadł w ostatnich latach, co może sugerować zmiany demograficzne związane z migracją młodszych rodzin do innych części miasta lub ogólny trend starzenia się społeczeństwa. Podobszar Dworcowa wykazuje

zdecydowanie niższy udział dzieci i młodzieży niż reszta miasta, co może oznaczać, że nie jest to obszar preferowany przez młode rodziny.

**Tabela 5.3. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – ulice Podobszaru Dworcowa<sup>3</sup>**

| Ulica                         | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana<br>2015-2023 |
|-------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|---------------------|
| Plac Świętego Jerzego         | 12,5% | 19,2% | 18,1% | 16,9% | 17,7% | 16,4% | 18,0% | 16,7% | 20,7% | 8,2%                |
| Plac Niepodległości           | 17,7% | 20,6% | 21,7% | 24,0% | 27,0% | 27,0% | 25,4% | 25,4% | 25,7% | 8,0%                |
| Broniewskiego                 | 12,7% | 12,8% | 12,3% | 11,9% | 12,3% | 13,2% | 13,2% | 14,8% | 15,5% | 2,8%                |
| Łanowa                        | 16,3% | 16,6% | 17,5% | 18,1% | 18,3% | 18,4% | 18,1% | 18,6% | 18,7% | 2,4%                |
| Subisława                     | 17,3% | 19,6% | 15,4% | 19,2% | 19,6% | 19,6% | 21,6% | 19,6% | 18,9% | 1,6%                |
| Aleja Brzozowa                | 17,3% | 17,3% | 17,0% | 16,6% | 17,5% | 17,4% | 17,9% | 17,8% | 18,1% | 0,9%                |
| Warszawska                    | 16,1% | 18,0% | 18,1% | 17,6% | 18,2% | 18,3% | 18,8% | 17,7% | 16,7% | 0,6%                |
| Towarowa                      | 19,7% | 22,9% | 22,3% | 20,5% | 20,4% | 21,3% | 18,8% | 20,5% | 20,0% | 0,3%                |
| Marszałka Józefa Piłsudskiego | 25,5% | 25,3% | 26,7% | 26,2% | 26,1% | 25,2% | 24,8% | 25,4% | 25,7% | 0,1%                |
| Spółdzielcza                  | 15,2% | 14,6% | 15,5% | 16,3% | 15,6% | 15,7% | 15,0% | 14,2% | 15,4% | 0,1%                |
| Budowlanych                   | 14,2% | 13,8% | 14,1% | 12,8% | 13,9% | 14,6% | 13,7% | 14,3% | 14,1% | 0,0%                |
| Dworcowa                      | 22,1% | 21,4% | 20,3% | 20,2% | 19,1% | 19,7% | 21,3% | 21,5% | 21,5% | -0,6%               |
| Świętopelka                   | 17,0% | 16,8% | 16,3% | 16,3% | 15,8% | 15,7% | 14,4% | 14,3% | 16,0% | -1,0%               |
| Angowicka                     | 16,9% | 15,8% | 16,4% | 17,7% | 17,2% | 15,8% | 16,4% | 16,2% | 15,4% | -1,5%               |
| Drzymały                      | 18,5% | 18,4% | 18,5% | 19,5% | 18,7% | 18,8% | 17,8% | 17,6% | 16,9% | -1,5%               |
| Żwirki i Wigury               | 18,0% | 17,5% | 17,0% | 16,9% | 15,6% | 15,7% | 16,5% | 16,5% | 16,1% | -1,9%               |
| Mestwina                      | 15,8% | 16,0% | 16,1% | 17,9% | 14,7% | 17,1% | 15,8% | 14,3% | 13,9% | -1,9%               |
| Gdańska                       | 21,2% | 21,1% | 20,6% | 20,8% | 20,7% | 20,2% | 19,4% | 19,6% | 18,1% | -3,0%               |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

W latach 2015–2023 udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ulicach Podobszaru Dworcowa wykazywał zróżnicowane tendencje (tab. 5.3). Największy wzrost odnotowano na Placu Świętego Jerzego, gdzie wskaźnik wzrósł z 12,5% w 2015 roku do 20,7% w 2023 roku, co oznacza przyrost o 8,2 punktu procentowego. Podobnie dynamiczne zmiany zaszły na Placu Niepodległości, gdzie w tym samym okresie odnotowano wzrost z 17,7% do 25,7%. Wzrosty te mogą sugerować napływ młodych rodzin. Wśród ulic, na których udział dzieci i młodzieży wzrósł, znajdują się również Broniewskiego (+2,8 pp.), Łanowa (+2,4 pp.) i Subisława (+1,6 pp.), choć w ich przypadku zmiany były niewielkie. Niektóre ulice charakteryzowały się względną stabilnością wskaźnika, co oznacza, że struktura demograficzna nie uległa większym zmianom. Na przykład Aleja Brzozowa, Warszawska i Towarowa przez cały analizowany okres utrzymywały się w przedziale 17–20%, a ich wartości końcowe były zbliżone do początkowych. Podobna sytuacja miała miejsce na ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego, gdzie przez lata wskaźnik oscylował wokół 25–26%, co może

<sup>3</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

wskazywać na względnie stabilne warunki sprzyjające utrzymaniu rodzin z dziećmi. Ulice Spółdzielcza i Budowlanych także nie odnotowały istotnych zmian, co sugeruje, że są to obszary o ustabilizowanej strukturze mieszkańców. Z kolei w innych częściach Podobszaru Dworcowa udział osób w wieku przedprodukcyjnym uległ wyraźnemu zmniejszeniu. Największy spadek odnotowano na ulicy Gdańskiej, gdzie wskaźnik obniżył się z 21,2% do 18,1%, czyli o 3 punkty procentowe. Znaczące spadki miały miejsce także na ulicach Mestwina i Żwirki i Wigury (po -1,9 pp.), Drzymały i Angowickiej (-1,5 pp.), a także Świętopelka (-1,0 pp.). Ulica Dworcowa, mimo że nadal utrzymuje stosunkowo wysoki wskaźnik udziału dzieci i młodzieży, również odnotowała niewielki spadek (-0,6 pp.). Może to świadczyć o stopniowym starzeniu się populacji i odpływie młodych rodzin, być może do nowszych, bardziej atrakcyjnych lokalizacji.

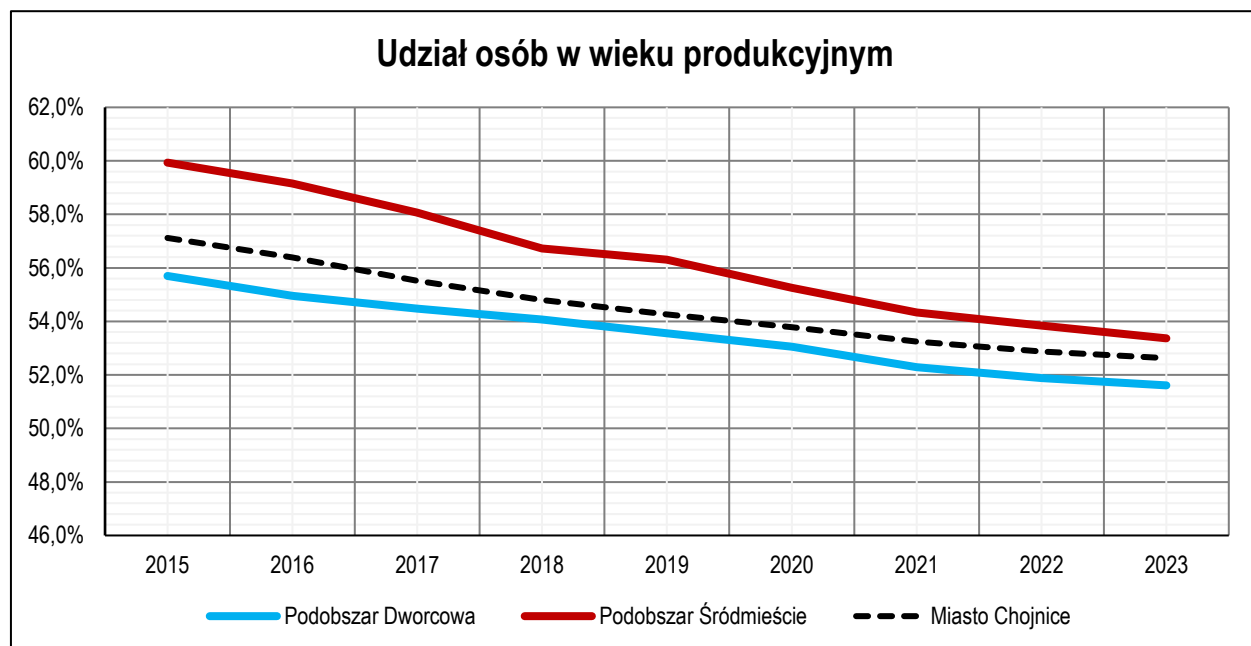
**Tabela 5.4. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – ulice Podobszaru Śródmieście<sup>4</sup>**

| Ulica                           | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana<br>2015-2023 |
|---------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|---------------------|
| Nowe Miasto                     | 15,1% | 14,6% | 15,3% | 18,3% | 19,1% | 20,5% | 21,8% | 21,6% | 23,2% | 8,2%                |
| Aleja Matki Bożej<br>Fatimskiej | 16,2% | 17,6% | 19,2% | 21,6% | 21,4% | 21,4% | 23,6% | 20,6% | 20,6% | 4,4%                |
| Kościuszki                      | 21,1% | 21,4% | 20,9% | 22,0% | 20,2% | 21,9% | 21,7% | 23,6% | 24,0% | 2,9%                |
| Pietruszkowa                    | 15,0% | 13,4% | 16,4% | 15,7% | 16,9% | 20,3% | 19,8% | 18,5% | 17,7% | 2,7%                |
| Szewska                         | 31,9% | 32,7% | 34,6% | 32,7% | 32,7% | 34,5% | 36,4% | 28,9% | 34,5% | 2,6%                |
| Plac Jagielloński               | 19,9% | 19,8% | 21,8% | 23,5% | 24,0% | 24,0% | 23,6% | 22,7% | 20,9% | 1,0%                |
| Człuchowska                     | 15,5% | 15,5% | 16,6% | 15,5% | 15,3% | 16,1% | 16,5% | 17,6% | 16,3% | 0,8%                |
| Stefana Batorego                | 20,2% | 19,8% | 18,3% | 19,8% | 18,8% | 21,3% | 20,4% | 20,9% | 20,9% | 0,7%                |
| Plac Piastowski                 | 19,7% | 18,1% | 20,0% | 20,1% | 20,9% | 21,1% | 21,5% | 20,0% | 20,0% | 0,3%                |
| Stary Rynek                     | 16,1% | 14,6% | 14,2% | 13,3% | 13,2% | 16,3% | 16,9% | 15,4% | 16,4% | 0,3%                |
| Strzelecka                      | 21,0% | 21,5% | 20,4% | 20,6% | 20,3% | 20,3% | 20,5% | 19,4% | 21,0% | 0,0%                |
| Mickiewicza                     | 21,5% | 20,2% | 20,3% | 22,2% | 22,2% | 22,0% | 22,6% | 21,3% | 21,5% | 0,0%                |
| Wysoka                          | 20,0% | 20,5% | 19,9% | 20,7% | 19,2% | 19,2% | 19,1% | 20,0% | 19,5% | -0,5%               |
| Młyńska                         | 15,3% | 14,6% | 13,7% | 13,5% | 12,7% | 12,2% | 12,4% | 13,8% | 14,4% | -0,9%               |
| Kwiatowa                        | 20,7% | 22,7% | 23,5% | 24,5% | 22,9% | 18,9% | 20,4% | 20,0% | 19,1% | -1,5%               |
| 31 Stycznia                     | 18,4% | 18,7% | 19,5% | 18,9% | 17,9% | 18,0% | 16,6% | 15,6% | 15,9% | -2,5%               |
| Staroszkolna                    | 20,5% | 23,0% | 21,7% | 20,7% | 21,9% | 20,0% | 19,7% | 19,4% | 17,7% | -2,7%               |
| Cechowa                         | 18,2% | 19,7% | 20,3% | 23,2% | 21,7% | 19,1% | 17,9% | 16,1% | 15,0% | -3,2%               |
| Ogrodowa                        | 25,3% | 24,6% | 23,3% | 24,9% | 25,2% | 23,6% | 20,6% | 21,7% | 21,5% | -3,9%               |
| Grunwaldzka                     | 14,7% | 13,6% | 14,6% | 15,6% | 14,9% | 12,4% | 13,6% | 13,5% | 10,4% | -4,3%               |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

<sup>4</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

Największy wzrost udziału dzieci i młodzieży na Podobszarze Śródmieście odnotowano na ulicy Nowe Miasto, gdzie wartość wskaźnika zwiększyła się z 15,1% w 2015 roku do 23,2% w 2023 roku, co oznacza wzrost o 8,2 punktu procentowego. Ostatecznie udział ten przekroczył średnią miejską. Podobny trend zaobserwowano na Alei Matki Bożej Fatimskiej, gdzie wskaźnik wzrósł o 4,4 pp., osiągając w 2023 roku poziom 20,6%, również wyższy niż średnia dla całego miasta. Znaczące wzrosty odnotowano także na ulicy Kościuszki (+2,9 pp.), Pietruszkowej (+2,7 pp.) oraz Szewskiej (+2,6 pp.), która w 2023 roku charakteryzowała się jednym z najwyższych wskaźników w całym Śródmieściu (34,5%), znacznie przekraczając średnią miejską. Niektóre ulice utrzymywały stabilny poziom wskaźnika lub wykazywały niewielkie zmiany, co sugeruje względnie stałą strukturę demograficzną. Plac Jagielloński, Człuchowska i Stefana Batorego przez cały analizowany okres oscylowały wokół wartości zbliżonych do średniej miejskiej, a zmiany nie przekraczały 1 pp. W przypadku ulicy Plac Piastowski oraz Starego Rynku wahania były minimalne (+0,3 pp.), co sugeruje niewielki wpływ czynników migracyjnych na demografię tych obszarów. Na ulicach Strzeleckiej i Mickiewicza wskaźnik pozostał bez zmian, co oznacza, że mimo ogólnych tendencji w mieście, nie doszło tam do istotnych zmian w strukturze wieku mieszkańców. Niektóre ulice Podobszaru Śródmieście odnotowały spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. Ulica Grunwaldzka zanotowała największy spadek, bo aż o 4,3 pp., osiągając w 2023 roku zaledwie 10,4%, czyli znacznie poniżej średniej dla całego miasta. Znaczący spadek odnotowano także na ulicy Ogrodowej (-3,9 pp.), Cechowej (-3,2 pp.) oraz Staroszkolnej (-2,7 pp.), co może sugerować, że są to obszary, które stopniowo tracą młode pokolenie mieszkańców. Wśród ulic, które w 2023 roku osiągnęły wartości poniżej średniej miejskiej, znalazły się również 31 Stycznia (15,9%) oraz Młyńska (14,4%), mimo że ich spadek nie był tak drastyczny. Podsumowując, w niektórych częściach Podobszaru Śródmieście (np. Nowe Miasto, Aleja Matki Bożej Fatimskiej, Kościuszki) rośnie liczba dzieci i młodzieży, co może być związane z napływem młodych rodzin. Z kolei w innych rejonach (np. Grunwaldzka, Ogrodowa, Cechowa) widoczny jest proces starzenia się populacji i odpływu rodzin z dziećmi. W kontekście średniej miejskiej (19,3%) można zauważyć, że część ulic wyraźnie odstaje zarówno w górę (np. Szewska – 34,5%, Nowe Miasto – 23,2%), jak i w dół (Grunwaldzka – 10,4%, Młyńska – 14,4%).



**Rycina 5.3. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Osoby w wieku produkcyjnym stanowią kluczową grupę, która determinuje rozwój gospodarczy i stabilność lokalnego rynku pracy. Liczebność osób w tym wieku wpływa na podaż siły roboczej, poziom dochodów podatkowych oraz strukturę wydatków publicznych, zwłaszcza w obszarze zabezpieczenia społecznego. Spadek udziału tej grupy wiekowej w ogólnej populacji może wskazywać na starzenie się społeczeństwa, odpływ ludności w wieku aktywnym zawodowo lub inne zmiany demograficzne, które wymagają odpowiedniej reakcji polityki miejskiej i regionalnej.

Na podstawie dostępnych danych dotyczących lat 2015-2023 (ryc. 5.3) można zauważyć systematyczny spadek udziału osób w wieku produkcyjnym zarówno w Mieście Chojnice, jak i w podobszarach Dworcowa i Śródmieście. W przypadku Miasta Chojnice udział ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się z 57,1% w 2015 roku do 52,6% w 2023 roku, co oznacza spadek o 4,5 punktu procentowego, a obecny poziom wskazuje, że nieco ponad połowa mieszkańców znajduje się w wieku aktywności zawodowej. Podobszar Dworcowa odnotował podobny trend – wskaźnik zmniejszył się z 55,7% w 2015 roku do 51,6% w 2023 roku, co oznacza spadek o 4,1 punktu procentowego. Tym samym wartość tego wskaźnika w znalazła się na poziomie najniższym spośród analizowanych obszarów w 2023 r. W Podobszarze Śródmieście z kolei wartość wskaźnika udziału zmniejszyła się z 59,9% w 2015 roku do 53,4% w 2023 roku, co stanowi największy spadek spośród analizowanych obszarów, wynoszący 6,5 punktu procentowego, mimo to odsetek osób w wieku produkcyjnym w tej części miasta nadal pozostaje najwyższy.

Wyniki te wskazują na wyraźną tendencję demograficzną, która może prowadzić do wyzwań związanych z rynkiem pracy, koniecznością dostosowania polityki społecznej. Szczególnie istotne jest, że największy spadek odnotowano w Śródmieściu, co może oznaczać intensywniejsze procesy starzenia się ludności w tej części miasta. Z kolei w Podobszarze Dworcowa udział osób w wieku produkcyjnym jest najniższy, co może wskazywać na jego specyficzną strukturę demograficzną. Ogółem w skali miasta wartość wskaźnika spadła poniżej 53%, co może wymagać przemyślanych działań mających na celu zatrzymanie osób w wieku produkcyjnym oraz przyciągnięcie nowych mieszkańców.

**Tabela 5.5. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – ulice Podobszaru Dworcowa<sup>5</sup>**

| Ulica                            | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana<br>2015-2023 |
|----------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|---------------------|
| Spółdzielcza                     | 44,4% | 45,6% | 44,4% | 44,7% | 46,8% | 48,5% | 50,0% | 50,8% | 48,9% | 4,5%                |
| Drzymały                         | 54,2% | 53,2% | 52,9% | 53,5% | 54,1% | 54,1% | 52,9% | 53,8% | 53,3% | -0,9%               |
| Działkowa                        | 50,8% | 47,5% | 48,7% | 47,5% | 48,3% | 47,9% | 48,4% | 49,2% | 49,6% | -1,2%               |
| Budowlanych                      | 44,8% | 44,4% | 44,5% | 45,6% | 45,0% | 44,1% | 42,4% | 42,6% | 43,1% | -1,7%               |
| Świętopelka                      | 58,2% | 57,1% | 56,9% | 53,3% | 54,1% | 54,5% | 56,1% | 55,6% | 56,3% | -1,9%               |
| Dworcowa                         | 55,4% | 55,3% | 55,4% | 55,6% | 55,5% | 55,0% | 53,7% | 53,3% | 53,4% | -1,9%               |
| Marszałka Józefa<br>Piłsudskiego | 58,7% | 57,4% | 56,3% | 56,0% | 56,2% | 56,3% | 57,2% | 57,1% | 56,5% | -2,2%               |
| Gdańska                          | 55,4% | 54,4% | 53,4% | 54,3% | 53,6% | 53,2% | 52,8% | 51,8% | 52,9% | -2,6%               |
| Subisława                        | 59,6% | 60,8% | 65,4% | 63,5% | 60,8% | 56,9% | 56,9% | 58,8% | 56,6% | -3,0%               |
| Łanowa                           | 52,7% | 54,0% | 53,6% | 53,6% | 54,4% | 53,2% | 51,8% | 50,6% | 49,1% | -3,6%               |
| Aleja Brzozowa                   | 55,9% | 55,2% | 54,6% | 54,0% | 53,7% | 53,6% | 52,6% | 51,8% | 50,8% | -5,1%               |
| Plac Świętego Jerzego            | 66,7% | 61,5% | 62,5% | 63,1% | 56,5% | 59,0% | 57,4% | 56,7% | 60,3% | -6,3%               |

<sup>5</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

| Ulica               | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana 2015-2023 |
|---------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------------------|
| Angowicka           | 60,4% | 59,3% | 59,0% | 57,7% | 55,8% | 56,2% | 55,8% | 55,6% | 53,6% | -6,8%            |
| Mestwina            | 53,7% | 51,1% | 50,6% | 45,2% | 44,0% | 43,4% | 43,4% | 45,7% | 45,8% | -7,9%            |
| Broniewskiego       | 57,0% | 57,4% | 58,7% | 59,3% | 54,6% | 52,7% | 50,4% | 49,2% | 48,1% | -9,0%            |
| Żwirki i Wigury     | 59,9% | 59,0% | 58,0% | 56,2% | 54,8% | 53,9% | 52,2% | 50,9% | 50,7% | -9,2%            |
| Warszawska          | 63,1% | 60,1% | 59,1% | 57,5% | 54,9% | 53,0% | 51,7% | 50,9% | 52,0% | -11,1%           |
| Towarowa            | 65,7% | 64,3% | 61,5% | 61,0% | 58,5% | 55,3% | 56,3% | 53,8% | 54,6% | -11,1%           |
| Plac Niepodległości | 67,7% | 63,2% | 62,3% | 58,7% | 58,1% | 55,4% | 54,9% | 47,8% | 45,7% | -22,0%           |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Struktura wieku produkcyjnego w Podobszarze Dworcowa charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem, zarówno pod względem poziomu wskaźnika w poszczególnych latach, jak i tempa zmian w latach 2015-2023. Widać wyraźne różnice między ulicami, które odnotowały wzrost udziału osób w wieku produkcyjnym, a tymi, w których udział tej grupy systematycznie malał. Największy wzrost wskaźnika zanotowano na ulicy Spółdzielczej, gdzie odsetek osób w wieku produkcyjnym wzrósł z 44,4% w 2015 roku do 48,9% w 2023 roku, co stanowi przyrost o 4,5 punktu procentowego. Jest to jedyna ulica, gdzie można mówić o wyraźnej tendencji wzrostowej. Względna stabilność zachowała ulica Drzymały, gdzie wartość wskaźnika zmieniała się nieznacznie, a ostatecznie w 2023 roku wyniosła 53,3%, czyli jedynie 0,9 punktu procentowego mniej niż na początku analizowanego okresu. Podobna sytuacja wystąpiła na ulicy Działkowej, gdzie wskaźnik spadł o 1,2 punktu procentowego, utrzymując się w okolicach 49-50%. Zdecydowanie odmienny trend można zaobserwować na większości ulic, gdzie udział osób w wieku produkcyjnym wyraźnie się zmniejszył. Relatywnie nieduże spadki odnotowano na ulicach Budowlanych (-1,7 p.p.), Świętopełka (-1,9 p.p.) oraz Dworcowej (-1,9 p.p.), co wskazuje na umiarkowaną tendencję starzenia się ludności. Nieco większy ubytek dotyczył ulic Marszałka Józefa Piłsudskiego (-2,2 p.p.), Gdańskiej (-2,6 p.p.), Subisława (-3,0 p.p.) i Łanowej (-3,6 p.p.), jednak nadal nie były to tak znaczące spadki, jak na innych ulicach podobszaru. Najbardziej niepokojące zmiany zaszły w kilku lokalizacjach, w których odsetek osób w wieku produkcyjnym spadł o ponad 5 punktów procentowych. Wśród nich znajduje się Aleja Brzozowa (-5,1 p.p.), Plac Świętego Jerzego (-6,3 p.p.), Angowicka (-6,8 p.p.), Mestwina (-7,9 p.p.) oraz Broniewskiego (-9,0 p.p.). Jeszcze większe spadki dotknęły ulic Żwirki i Wigury (-9,2 p.p.), Warszawskiej (-11,1 p.p.) oraz Towarowej (-11,1 p.p.), gdzie tempo niekorzystnych zmian było najwyższe.

Przedstawione dane pokazują, że tendencje demograficzne w Podobszarze Dworcowa są zróżnicowane. W kilku lokalizacjach udział osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na względnie stabilnym poziomie, a na jednej ulicy nawet wzrósł. Jednak w większości przypadków odsetek ten systematycznie spada, przy czym skala tego spadku różni się w zależności od lokalizacji. Na niektórych ulicach, zwłaszcza Warszawskiej i Towarowej, tempo starzenia się mieszkańców jest wyjątkowo wysokie, co może mieć istotne konsekwencje dla lokalnej polityki społecznej i przestrzennej.

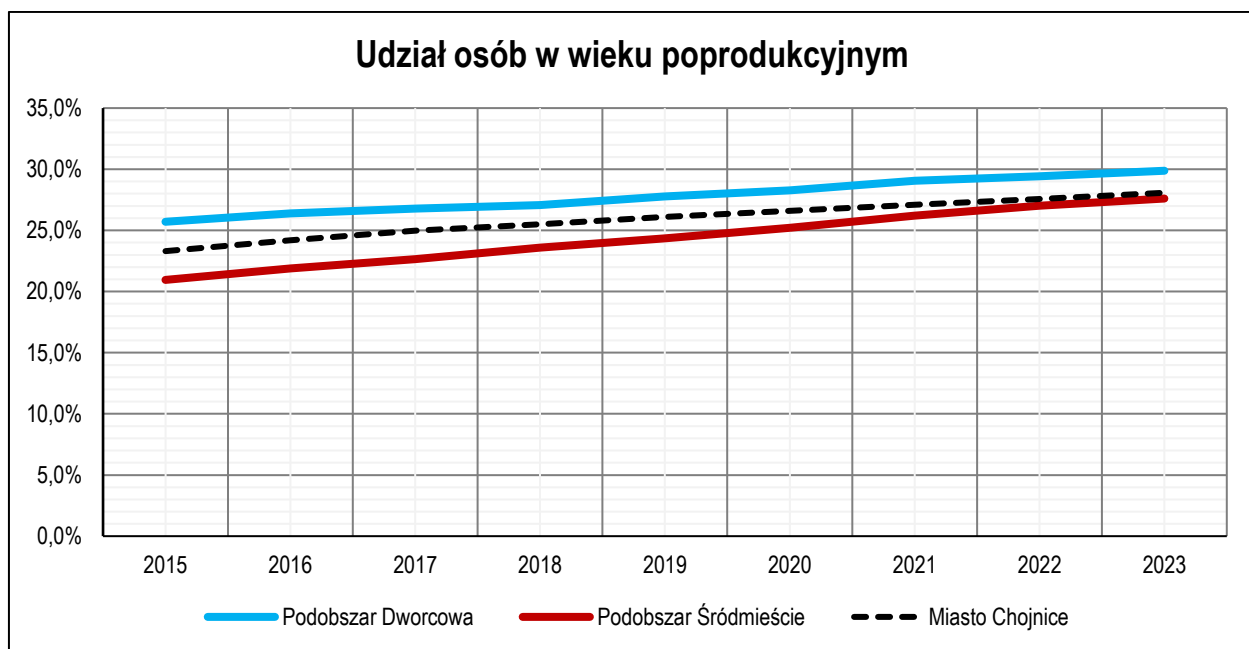
**Tabela 5.6. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – ulice Podobszaru Śródmieście<sup>6</sup>**

| Ulica    | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana % |
|----------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|----------|
| Kwiatowa | 52,2% | 50,5% | 51,0% | 47,1% | 51,0% | 53,7% | 52,7% | 53,3% | 54,3% | 2,1%     |

<sup>6</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

| Ulica                           | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana % |
|---------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|----------|
| Staroszkolna                    | 59,0% | 57,5% | 56,6% | 57,3% | 54,8% | 54,3% | 54,5% | 54,8% | 58,1% | -1,0%    |
| Grunwaldzka                     | 59,8% | 59,2% | 60,4% | 58,3% | 59,6% | 60,7% | 55,7% | 53,9% | 57,1% | -2,7%    |
| Szewska                         | 51,1% | 57,1% | 53,8% | 53,8% | 53,8% | 48,3% | 47,3% | 48,9% | 48,3% | -2,8%    |
| Strzelecka                      | 59,7% | 57,9% | 58,0% | 57,6% | 58,0% | 57,3% | 55,8% | 55,6% | 56,1% | -3,6%    |
| Plac Jagielloński               | 62,7% | 61,2% | 59,9% | 58,5% | 56,6% | 57,1% | 57,4% | 57,3% | 58,2% | -4,5%    |
| 31 Stycznia                     | 59,1% | 58,7% | 56,8% | 56,1% | 56,5% | 55,8% | 55,7% | 55,2% | 54,6% | -4,5%    |
| Mickiewicza                     | 60,4% | 59,4% | 58,2% | 57,5% | 57,2% | 56,6% | 54,4% | 56,3% | 55,5% | -4,9%    |
| Ogrodowa                        | 61,3% | 60,8% | 59,5% | 57,3% | 56,1% | 58,1% | 58,8% | 57,1% | 55,5% | -5,8%    |
| Kościuszki                      | 60,5% | 61,3% | 61,8% | 60,0% | 61,5% | 57,9% | 57,0% | 56,1% | 54,5% | -6,0%    |
| Człuchowska                     | 57,2% | 55,4% | 53,4% | 53,1% | 53,0% | 51,3% | 51,0% | 51,0% | 50,8% | -6,4%    |
| Stefana Batorego                | 64,2% | 64,2% | 65,4% | 62,4% | 60,4% | 60,6% | 60,2% | 60,4% | 54,9% | -9,3%    |
| Wysoka                          | 59,7% | 58,8% | 58,8% | 55,3% | 55,5% | 54,4% | 52,3% | 50,1% | 50,3% | -9,4%    |
| Młyńska                         | 62,1% | 61,3% | 61,4% | 59,4% | 59,2% | 57,6% | 55,8% | 53,5% | 52,1% | -10,0%   |
| Stary Rynek                     | 56,9% | 56,9% | 56,0% | 54,8% | 52,7% | 50,4% | 51,5% | 48,8% | 46,7% | -10,2%   |
| Cechowa                         | 62,1% | 59,1% | 59,4% | 55,1% | 53,6% | 54,4% | 56,7% | 51,6% | 51,7% | -10,5%   |
| Pietruszkowa                    | 60,2% | 60,7% | 58,2% | 57,0% | 53,1% | 48,9% | 48,1% | 49,2% | 49,2% | -11,0%   |
| Aleja Matki Bożej<br>Fatimskiej | 68,9% | 66,2% | 64,4% | 63,5% | 64,3% | 61,4% | 56,9% | 57,1% | 57,1% | -11,8%   |
| Plac Piastowski                 | 65,9% | 65,3% | 61,8% | 59,8% | 59,1% | 58,3% | 54,2% | 53,8% | 51,4% | -14,5%   |
| Nowe Miasto                     | 67,5% | 65,9% | 61,0% | 56,5% | 56,5% | 53,0% | 53,6% | 49,0% | 47,5% | -20,0%   |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.



**Rycina 5.4. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Ludność w wieku poprodukcyjnym odgrywa coraz większą rolę w strukturze demograficznej miast, a jej rosnący udział wpływa na system opieki zdrowotnej, politykę społeczną oraz rynek pracy. Zwiększająca się liczba seniorów stawia przed samorządami wyzwania związane z dostępnością usług medycznych, wsparciem dla osób niesamodzielnych oraz dostosowaniem przestrzeni miejskiej do potrzeb osób starszych. Trend wzrostu tej grupy wiekowej może być efektem wydłużającej się średniej długości życia oraz spadku liczby osób młodszych, co prowadzi do zmian w strukturze wieku całej populacji.

W okresie 2015-2023 odnotowywaliśmy systematyczny wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w Mieście Chojnice oraz w jego dwóch podobszarach – Dworcowa i Śródmieście. W skali całego miasta odsetek osób starszych wzrósł z 23,3% w 2015 roku do 28,1% w 2023 roku, co oznacza przyrost o 4,8 punktu procentowego. Największą dynamikę wzrostu zanotowano w Podobszarze Dworcowa, gdzie udział tej grupy wiekowej zwiększył się z 25,7% do 29,9%, co daje wzrost o 4,2 punktu procentowego. To jednocześnie najwyższa wartość w 2023 roku spośród analizowanych obszarów, co może wskazywać na koncentrację starszej populacji w tej części miasta. W Podobszarze Śródmieście wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym podniósł się z 21,0% w 2015 roku do 27,6% w 2023 roku, co oznacza największy wzrost spośród trzech analizowanych obszarów – aż o 6,6 punktu procentowego.

Dane te pokazują wyraźny trend starzenia się społeczeństwa, co może mieć poważne konsekwencje dla lokalnych polityk rozwoju. Wzrost liczby osób starszych oznacza konieczność dostosowania infrastruktury miejskiej, rozwoju programów wsparcia dla seniorów oraz odpowiedniego kształtowania polityki mieszkaniowej i zdrowotnej. Największy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w 2023 roku odnotowano w Podobszarze Dworcowa, natomiast w Śródmieściu dynamika wzrostu tej grupy była najbardziej intensywna. Warto zwrócić uwagę, że w całym mieście niemal co czwarty mieszkaniec znajduje się już w wieku 60+, co świadczy o zaawansowanych procesach starzenia się ludności i konieczności odpowiedniego reagowania na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej.

**Tabela 5.7. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – ulice Podobszaru Dworcowa<sup>7</sup>**

| Ulica                         | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana 2015-2023 |
|-------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------------------|
| Plac Niepodległości           | 14,5% | 16,2% | 15,9% | 17,3% | 14,9% | 17,6% | 19,7% | 26,9% | 28,6% | 14,1%            |
| Żwirki i Wigury               | 22,1% | 23,5% | 25,0% | 27,0% | 29,7% | 30,4% | 31,3% | 32,7% | 33,2% | 11,1%            |
| Towarowa                      | 14,6% | 12,9% | 16,2% | 18,5% | 21,1% | 23,4% | 25,0% | 25,8% | 25,4% | 10,8%            |
| Warszawska                    | 20,8% | 21,9% | 22,8% | 24,9% | 26,9% | 28,7% | 29,5% | 31,4% | 31,3% | 10,5%            |
| Mestwina                      | 30,5% | 33,0% | 33,3% | 36,9% | 41,3% | 39,5% | 40,8% | 40,0% | 40,3% | 9,8%             |
| Angowicka                     | 22,7% | 24,8% | 24,6% | 24,6% | 27,0% | 28,0% | 27,8% | 28,3% | 31,0% | 8,3%             |
| Broniewskiego                 | 30,3% | 29,8% | 29,0% | 28,9% | 33,1% | 34,1% | 36,4% | 35,9% | 36,4% | 6,2%             |
| Gdańska                       | 23,0% | 24,2% | 25,6% | 24,5% | 25,6% | 26,4% | 27,4% | 28,6% | 28,2% | 5,2%             |
| Aleja Brzozowa                | 26,6% | 27,3% | 28,3% | 29,1% | 28,4% | 28,7% | 29,3% | 30,1% | 30,6% | 4,0%             |
| Świętopełka                   | 24,8% | 26,1% | 26,8% | 30,4% | 30,1% | 29,9% | 29,5% | 30,2% | 27,7% | 2,9%             |
| Dworcowa                      | 22,5% | 23,3% | 24,3% | 24,2% | 25,4% | 25,2% | 25,0% | 25,2% | 25,0% | 2,5%             |
| Drzymały                      | 27,4% | 28,4% | 28,5% | 27,0% | 27,2% | 27,1% | 29,3% | 28,5% | 29,8% | 2,5%             |
| Marszałka Józefa Piłsudskiego | 15,8% | 17,3% | 17,1% | 17,8% | 17,7% | 18,5% | 18,0% | 17,5% | 17,8% | 2,0%             |
| Budowlanych                   | 41,0% | 41,8% | 41,4% | 41,6% | 41,0% | 41,3% | 43,9% | 43,1% | 42,8% | 1,7%             |
| Subisława                     | 23,1% | 19,6% | 19,2% | 17,3% | 19,6% | 23,5% | 21,6% | 21,6% | 24,5% | 1,5%             |
| Łanowa                        | 31,0% | 29,4% | 28,9% | 28,3% | 27,2% | 28,5% | 30,0% | 30,8% | 32,2% | 1,2%             |
| Plac Świętego Jerzego         | 20,8% | 19,2% | 19,4% | 20,0% | 25,8% | 24,6% | 24,6% | 26,7% | 19,0% | -1,9%            |
| Spółdzielcza                  | 40,4% | 39,8% | 40,1% | 39,0% | 37,6% | 35,9% | 35,0% | 35,0% | 35,7% | -4,7%            |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

Na Podobszarze Dworcowa udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł na niemal wszystkich analizowanych ulicach. Na niektórych ulicach odsetek seniorów wzrósł znacząco, podczas gdy w kilku przypadkach dynamika wzrostu była niewielka lub wręcz nastąpił niewielki spadek. Największy wzrost zanotowano na Placu Niepodległości, na którym wskaźnik wzrósł aż o 14,1 punktu procentowego, z 14,5% w 2015 roku do 28,6% w 2023 roku. Oznacza to, że w ciągu ośmiu lat liczba osób starszych niemal się podwoiła. Znaczący wzrost wystąpił również na ulicy Żwirki i Wigury, gdzie odsetek seniorów zwiększył się o 11,1 punktu procentowego, a także na Towarowej i Warszawskiej, gdzie wzrosty wyniosły odpowiednio 10,8 i 10,5 punktu procentowego. To oznacza, że na tych ulicach proces starzenia się ludności postępował szczególnie szybko, a obecnie ponad 30% mieszkańców to osoby w wieku poprodukcyjnym. W umiarkowanym tempie rosła liczba seniorów na ulicach takich jak Mestwina (+9,8 p.p.), Angowicka (+8,3 p.p.) czy Broniewskiego (+6,2 p.p.), co również potwierdza ogólną tendencję wzrostową w całym podobszarze. W nieco mniejszym stopniu wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym odnotowano na ulicy Gdańskiej (+5,2 p.p.) oraz Alei Brzozowej (+4,0 p.p.), co wciąż świadczy o istotnych zmianach demograficznych, choć nie tak gwałtownych jak w

<sup>7</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

przypadku ulic, które znalazły się na czele rankingu wzrostu. Nieco bardziej stabilne wskaźniki utrzymały się na ulicach Świętopelka (+2,9 p.p.), Dworcowej (+2,5 p.p.), Drzymały (+2,5 p.p.), Marszałka Józefa Piłsudskiego (+2,0 p.p.), Budowlanych (+1,7 p.p.), Subisława (+1,5 p.p.) oraz Łanowej (+1,2 p.p.), co sugeruje, że dynamika zmian na tych ulicach była relatywnie niewielka. W tych lokalizacjach procesy starzenia się mieszkańców przebiegały wolniej, a ich struktura wiekowa pozostawała bardziej stabilna. Warto również zauważyć, że na dwóch ulicach odnotowano spadek odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Na Placu Świętego Jerzego wskaźnik zmniejszył się o 1,9 punktu procentowego, co może wskazywać na odpływ starszych mieszkańców lub napływ młodszej ludności, natomiast na Spółdzielczej odsetek seniorów spadł aż o 4,7 punktu procentowego, co stanowi największą wartość ujemną w zestawieniu i odróżnia tę ulicę od dominującego trendu starzenia się mieszkańców Podobzaru Dworcowa.

**Tabela 5.8. Zmiany wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – ulice Podobzaru Śródmieście<sup>8</sup>**

| Ulica                        | 2015  | 2016  | 2017  | 2018  | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  | Zmiana % |
|------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|----------|
| Plac Piastowski              | 14,4% | 16,7% | 18,2% | 20,1% | 20,0% | 20,6% | 24,3% | 26,2% | 28,6% | 14,2%    |
| Cechowa                      | 19,7% | 21,2% | 20,3% | 21,7% | 24,6% | 26,5% | 25,4% | 32,3% | 33,3% | 13,6%    |
| Nowe Miasto                  | 17,5% | 19,5% | 23,7% | 25,2% | 24,3% | 26,5% | 24,5% | 29,4% | 29,3% | 11,8%    |
| Młyńska                      | 22,6% | 24,1% | 24,9% | 27,1% | 28,2% | 30,3% | 31,9% | 32,7% | 33,5% | 10,9%    |
| Wysoka                       | 20,3% | 20,8% | 21,3% | 24,0% | 25,3% | 26,4% | 28,6% | 29,9% | 30,2% | 10,0%    |
| Stary Rynek                  | 27,0% | 28,5% | 29,9% | 31,9% | 34,1% | 33,3% | 31,5% | 35,8% | 36,9% | 9,9%     |
| Ogrodowa                     | 13,3% | 14,7% | 17,2% | 17,8% | 18,7% | 18,2% | 20,6% | 21,2% | 23,0% | 9,7%     |
| Stefana Batorego             | 15,6% | 16,0% | 16,3% | 17,8% | 20,8% | 18,1% | 19,4% | 18,7% | 24,2% | 8,6%     |
| Pietruszkowa                 | 24,8% | 25,9% | 25,5% | 27,3% | 30,0% | 30,8% | 32,1% | 32,3% | 33,1% | 8,3%     |
| Aleja Matki Bożej Fatimskiej | 13,5% | 14,9% | 15,1% | 13,5% | 12,9% | 15,7% | 18,1% | 20,6% | 20,6% | 7,1%     |
| 31 Stycznia                  | 22,5% | 22,6% | 23,7% | 25,0% | 25,7% | 26,3% | 27,8% | 29,2% | 29,6% | 7,0%     |
| Grunwaldzka                  | 25,5% | 27,2% | 25,0% | 26,0% | 25,5% | 27,0% | 30,7% | 32,6% | 32,5% | 7,0%     |
| Człuchowska                  | 27,0% | 28,8% | 30,0% | 30,6% | 31,3% | 32,2% | 32,2% | 31,0% | 32,9% | 6,0%     |
| Mickiewicza                  | 18,1% | 20,4% | 21,6% | 20,2% | 20,5% | 21,5% | 23,1% | 22,3% | 23,0% | 4,9%     |
| Strzelecka                   | 18,9% | 20,2% | 21,2% | 21,4% | 21,2% | 21,6% | 23,2% | 24,1% | 22,9% | 4,0%     |
| Staroszkolna                 | 20,5% | 19,5% | 21,7% | 22,0% | 23,3% | 25,7% | 25,8% | 25,8% | 24,2% | 3,7%     |
| Plac Jagielloński            | 17,3% | 19,0% | 18,3% | 18,1% | 19,4% | 18,9% | 19,0% | 20,0% | 20,9% | 3,5%     |
| Kościuszki                   | 18,4% | 17,3% | 17,3% | 18,0% | 18,2% | 20,2% | 21,3% | 20,3% | 21,5% | 3,1%     |
| Szewska                      | 17,0% | 10,2% | 11,5% | 13,5% | 13,5% | 17,2% | 16,4% | 22,2% | 17,2% | 0,2%     |
| Kwiatowa                     | 27,2% | 26,8% | 25,5% | 28,4% | 26,0% | 27,4% | 26,9% | 26,7% | 26,6% | -0,6%    |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestru PESEL.

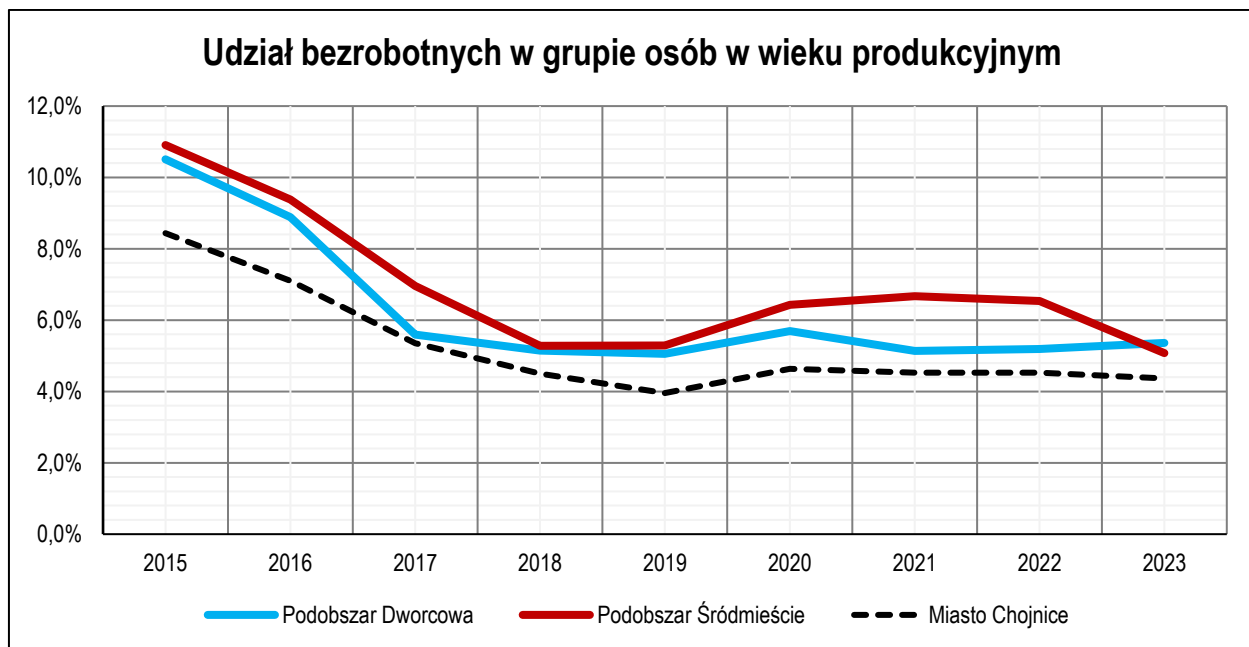
<sup>8</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

Wskaźnik udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Podobszarze Śródmieście najwyższe wartości przyjmował przy ulicy Stary Rynek (36,9%), natomiast najniższe przy ulicy Szewskiej (17,2%). Wysokie wartości powyżej 30% osiągnięto również na ulicach Cechowa (33,3%), Młyńska (33,5%), Pietruszkowa (33,1%), Grunwaldzka (32,5%) oraz Człuchowska (32,9%). W analizowanym okresie 2015–2023 najbardziej dynamiczny wzrost wskaźnika odnotowano na ulicach Plac Piastowski (+14,2 p.p.), Cechowa (+13,6 p.p.) oraz Nowe Miasto (+11,8 p.p.). Relatywnie duże przyrosty, przekraczające 10 p.p., wystąpiły także na ulicach Młyńska, Wysoka oraz Stary Rynek. Z kolei najmniejsze zmiany wystąpiły na ulicach Szewska (+0,2 p.p.), Kwiatowa (spadek o 0,6 p.p.) oraz Kościuszki (+3,1 p.p.). W przypadku tych lokalizacji wskaźnik pozostał na stabilnym poziomie, z niewielkimi wahaniami. Generalnie można powiedzieć, że tendencja wzrostowa udziału osób w wieku poprodukcyjnym jest wyraźna w większości analizowanych ulic, co wskazuje na postępujące procesy starzenia się społeczeństwa w Podobszarze Śródmieście.

## 5.2. Sytuacja na rynku pracy i dochody osobiste

Sytuacja na rynku pracy oraz poziom dochodów osobistych mieszkańców stanowią kluczowe determinanty rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie lokalnym. Stabilność zatrudnienia, dostępność miejsc pracy oraz wysokość osiąganych dochodów bezpośrednio wpływają na jakość życia mieszkańców, poziom konsumpcji oraz możliwości inwestycyjne gospodarstw domowych. W kontekście Podobszarów Dworcowa oraz Śródmieście, zrozumienie specyfiki lokalnego rynku pracy oraz struktury dochodów pozwoli na wskazanie obszarów zagrożonych marginalizacją oraz potrzebujących szczególnego wsparcia. Analiza zostanie przeprowadzona w oparciu o cztery kluczowe wskaźniki:

- Udział bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym (dane Powiatowego Urzędu Pracy) – wskaźnik ten pozwala określić skalę bezrobocia wśród osób aktywnych zawodowo. Wysoka wartość tego wskaźnika może wskazywać na trudności związane z dostępem do zatrudnienia, problemy gospodarcze lub strukturalne niedopasowanie na lokalnym rynku pracy.
- Udział długotrwale bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym (dane Powiatowego Urzędu Pracy) – długotrwale bezrobocie to zjawisko szczególnie niekorzystne, ponieważ osoby pozostające poza rynkiem pracy przez dłuższy czas często tracą kompetencje zawodowe i społeczne, co dodatkowo utrudnia im powrót do aktywności zawodowej. Wskaźnik ten pozwala zidentyfikować grupy najbardziej zagrożone trwałym wykluczeniem ekonomicznym.
- Udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w grupie osób w wieku produkcyjnym (dane Powiatowego Urzędu Pracy) – niski poziom wykształcenia jest istotnym czynnikiem ograniczającym możliwości zatrudnienia oraz podejmowania pracy o wyższych kwalifikacjach. Wskaźnik ten pozwala ocenić skalę problemu niedostatecznego wykształcenia w lokalnej społeczności oraz wskazać na potrzebę działań w obszarze edukacji i szkoleń zawodowych.
- Wielkość dochodów na jednego podatnika (dane Urzędu Skarbowego w Chojnicach) – wskaźnik ten jest istotnym miernikiem sytuacji materialnej mieszkańców. Wysokość dochodów wpływa na poziom życia, możliwości rozwoju lokalnego rynku usług oraz kondycję lokalnej gospodarki. Różnice w poziomie dochodów pomiędzy poszczególnymi obszarami mogą świadczyć o występowaniu nierówności społecznych lub ograniczonej dostępności do lepiej płatnych miejsc pracy.



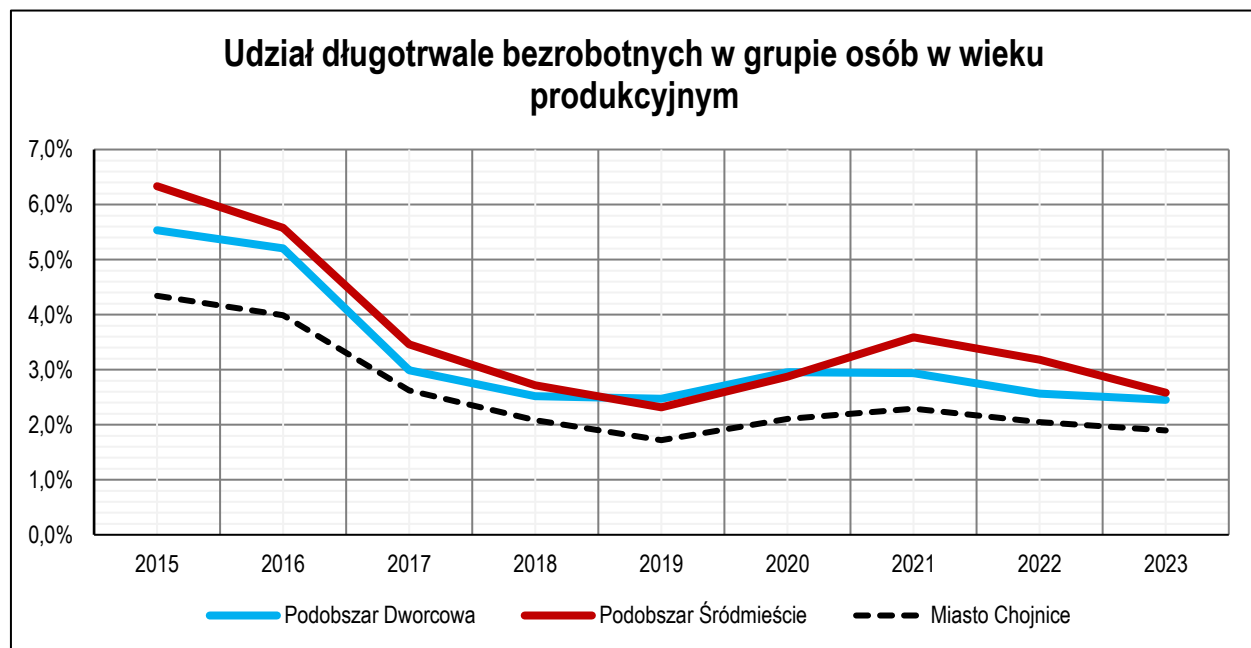
**Rycina 5.5. Zmiany udziału liczby bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy oraz rejestru PESEL.

Na ryc. 5.5 przedstawiono zmiany udziału liczby bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015-2023 na dwóch podobszarach: Dworcowa i Śródmieście, na tle ogólnej sytuacji w mieście Chojnice. W 2015 roku wskaźnik bezrobocia był najwyższy w Podobszarze Śródmieście (10,9%), nieco niższy w Podobszarze Dworcowa (10,5%) i najniższy w całym mieście Chojnice (8,4%). W kolejnych latach zauważalny był spadek wartości wskaźnika we wszystkich analizowanych obszarach, co świadczy o poprawie sytuacji na rynku pracy. W Podobszarze Dworcowa bezrobocie spadło z 10,5% w 2015 roku do 5,4% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 5,1 punktu procentowego. Największy spadek odnotowano w latach 2015-2017, po czym wskaźnik stabilizował się na poziomie ok. 5-6%. W Podobszarze Śródmieście spadek był jeszcze bardziej dynamiczny – z 10,9% w 2015 roku do 5,1% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 5,8 punktu procentowego. W tym przypadku spadek był szczególnie wyraźny w latach 2015-2018, po czym wahania były większe, a w 2020 roku nastąpił wzrost do 6,4%. W skali całego miasta Chojnice udział bezrobotnych zmniejszył się z 8,4% w 2015 roku do 4,4% w 2023 roku, co oznacza spadek o 4,1 punktu procentowego. W przypadku całego miasta zmniejszenie bezrobocia miało bardziej stabilny przebieg, bez wyraźnych okresów wzrostowych. Porównując sytuację w podobszarach z ogólną sytuacją w Chojnicach, można zauważyć, że mimo większego początkowego poziomu bezrobocia w Podobszarach Dworcowa i Śródmieście, oba tereny zbliżyły się do średniej miejskiej w 2023 roku. Szczególnie istotny jest fakt, że w Podobszarze Śródmieście, mimo wystąpienia wzrostu w latach 2020-2021, finalny poziom bezrobocia (5,1%) zrównał się z wartościami w Podobszarze Dworcowa.

Rycina 5.6 przedstawia z kolei zmiany udziału liczby długotrwale bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015-2023. Dane te stanowią istotne uzupełnienie wcześniejszej analizy dotyczącej ogólnego poziomu bezrobocia, pozwalając na pełniejsze rozpoznanie skali trudności na rynku pracy w analizowanych obszarach. W 2015 roku udział długotrwale bezrobotnych był najwyższy w Podobszarze Śródmieście (6,3%), nieco niższy w Podobszarze Dworcowa (5,5%), a najniższy w mieście Chojnice (4,3%). Podobnie jak w przypadku ogólnego poziomu bezrobocia, w kolejnych latach odnotowano spadek wartości wskaźnika we wszystkich analizowanych obszarach, choć skala tych zmian była zróżnicowana. W Podobszarze Dworcowa udział długotrwale bezrobotnych zmniejszył się z 5,5% w 2015 roku do 2,4% w 2023 roku, co oznacza spadek o 3,1 punktu procentowego. Największa redukcja miała miejsce w latach 2016-2017, kiedy wskaźnik spadł o ponad 2 p.p., po czym ustabilizował się na poziomie ok. 2,5-3%. W

Podobszarze Śródmieście spadek był bardziej wyraźny – z 6,3% w 2015 roku do 2,6% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 3,8 punktu procentowego. Podobnie jak w przypadku Podobszaru Dworcowa, spadek był najbardziej dynamiczny w latach 2016-2018, po czym w kolejnych latach wskaźnik wykazywał większą niestabilność, z widocznym wzrostem w 2021 roku do poziomu 3,6%. W skali całego miasta Chojnice udział długotrwale bezrobotnych zmniejszył się z 4,3% w 2015 roku do 1,9% w 2023 roku, co oznacza spadek o 2,4 punktu procentowego. W tym przypadku poprawa była najbardziej stabilna, a wartości wskaźnika pozostawały na niższym poziomie niż w obu analizowanych podobszarach przez cały okres badawczy. Podobnie jak w przypadku ogólnego poziomu bezrobocia, w 2023 roku różnice między analizowanymi podobszarami a średnią miejską zmniejszyły się. Podobszar Dworcowa osiągnął wartości zbliżone do średniej w Chojnicach, natomiast Podobszar Śródmieście, mimo większej niestabilności w ostatnich latach, również znacząco zbliżył się do średniej miejskiej. Porównując wyniki obu analiz (ogólnego bezrobocia i długotrwałego bezrobocia), można zauważyć, że spadki w zakresie długotrwałego bezrobocia były bardziej dynamiczne, co sugeruje poprawę sytuacji zwłaszcza wśród osób długotrwale pozostających bez pracy. Wynika to zapewne z działań aktywizacyjnych oraz większej dostępności ofert pracy. Mimo to, Podobszar Śródmieście nadal wykazuje większe ryzyko w zakresie trudności na rynku pracy, co może wskazywać na specyficzne problemy strukturalne w tej części miasta.

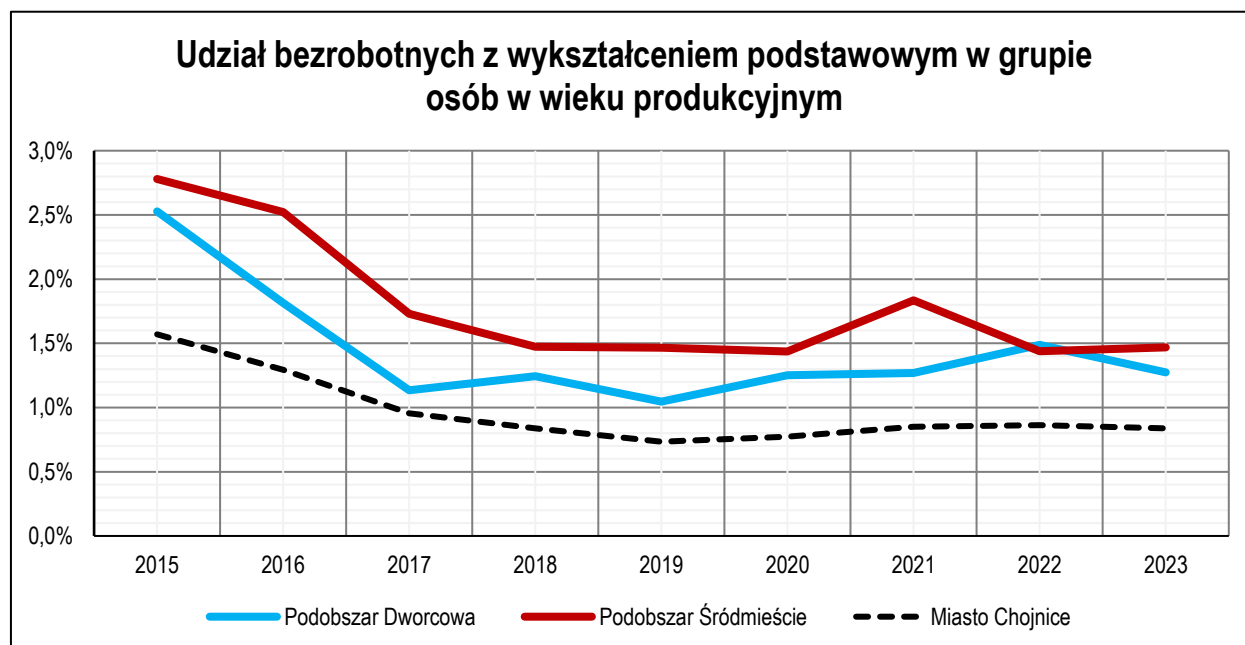


**Rycina 5.6. Zmiany udziału liczby długotrwale bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy oraz rejestru PESEL.

Na ryc. 5.7 przedstawiono zmiany udziału liczby bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w grupie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015-2023. Analiza tego wskaźnika pozwala na ocenę sytuacji osób z niższym poziomem wykształcenia, które są szczególnie narażone na trudności w znalezieniu pracy i zagrożone długotrwałym bezrobociem. W 2015 roku udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym był najwyższy w Podobszarze Śródmieście (2,8%), nieco niższy w Podobszarze Dworcowa (2,5%), a najniższy w mieście Chojnice (1,6%). W kolejnych latach we wszystkich analizowanych obszarach odnotowano spadek tego wskaźnika, jednak dynamika tych zmian była zróżnicowana. W Podobszarze Dworcowa udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym zmniejszył się z 2,5% w 2015 roku do 1,3% w 2023 roku, co oznacza spadek o 1,3 punktu procentowego. Największy spadek miał miejsce w latach 2015-2017, po czym wskaźnik ustabilizował się na poziomie około 1,3-1,5%, z niewielkimi wahaniami. Podobna

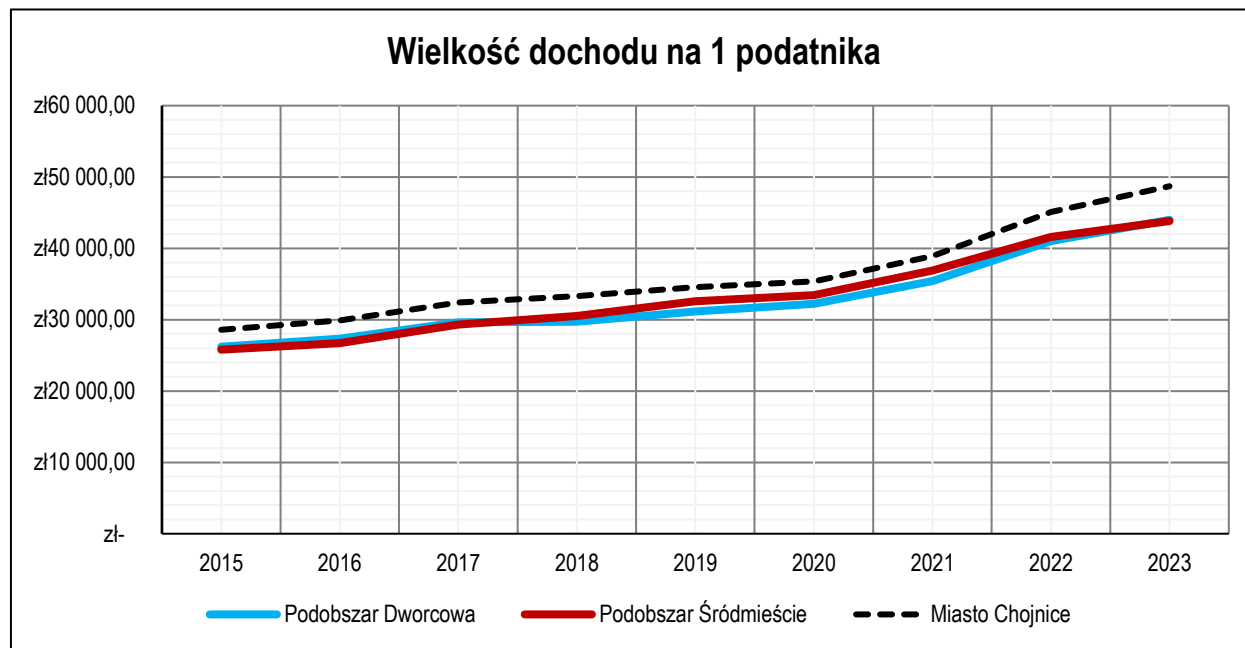
tendencja wystąpiła w Podobszarze Śródmieście, gdzie wskaźnik zmniejszył się z 2,8% w 2015 roku do 1,5% w 2023 roku, co oznacza również spadek o 1,3 punktu procentowego. Po znaczącym spadku w latach 2015-2017, wskaźnik utrzymywał się na poziomie 1,4-1,8%, co sugeruje pewną niestabilność sytuacji tej grupy osób. W skali całego miasta Chojnice udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym spadł z 1,6% w 2015 roku do 0,8% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 0,7 punktu procentowego. W porównaniu do obu podobszarów, Chojnice odznaczały się niższym poziomem tego wskaźnika przez cały analizowany okres, co wskazuje na mniejszy udział osób z niskim poziomem wykształcenia w strukturze osób bezrobotnych. Porównując te wyniki z wcześniejszymi analizami dotyczącymi ogólnego poziomu bezrobocia oraz długotrwałego bezrobocia, można zauważyć, że spadki udziału bezrobotnych z wykształceniem podstawowym były mniej dynamiczne. Warto jednak podkreślić, że mimo wyraźnej poprawy, Podobszar Śródmieście oraz Podobszar Dworcowa nadal utrzymują wyższy poziom tego wskaźnika niż średnia dla miasta Chojnice – co jest potwierdzeniem utrzymujących się problemów społecznych na tych obszarach.



**Rycina 5.7. Zmiany udziału liczby bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**  
 źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy oraz rejestru PESEL.

Rycina 5.8 przedstawia kolejną miarę pokazującą problem ubóstwa, tj. zmiany wielkości dochodu na jednego podatnika. Analiza tego wskaźnika pozwala na ocenę sytuacji materialnej mieszkańców oraz poziomu lokalnego dobrobytu, a także uzupełnia wcześniejsze wnioski dotyczące sytuacji na rynku pracy. W 2015 roku dochody na jednego podatnika były najwyższe w skali całego miasta Chojnice (28 583,19 zł), natomiast nieco niższe wartości odnotowano w Podobszarze Dworcowa (26 208,15 zł) oraz Podobszarze Śródmieście (25 796,27 zł). W kolejnych latach we wszystkich analizowanych obszarach widoczny był systematyczny wzrost dochodów, co świadczy o poprawie sytuacji ekonomicznej mieszkańców. W Podobszarze Dworcowa dochody wzrosły z 26 208,15 zł w 2015 roku do 43 996,05 zł w 2023 roku, co oznacza wzrost o 17 787,89 zł. Wzrost ten był szczególnie dynamiczny po 2020 roku, co może świadczyć o poprawie sytuacji gospodarczej po okresie pandemicznych trudności lub wynikach lokalnych działań na rzecz rozwoju gospodarczego. W Podobszarze Śródmieście dochody wzrosły z 25 796,27 zł w 2015 roku do 43 821,11 zł w 2023 roku, co oznacza wzrost o 18 024,84 zł. Dynamika wzrostu była zbliżona do tej obserwowanej w Podobszarze Dworcowa, przy czym w latach 2021-2023 tempo poprawy sytuacji materialnej było szczególnie widoczne. W mieście Chojnice dochody na jednego podatnika wzrosły z 28 583,19 zł w 2015 roku do 48 702,39 zł w 2023 roku, co oznacza

największy przyrost spośród analizowanych obszarów – 20 119,20 zł. Wynika to zapewne z większego udziału osób osiągających wyższe dochody oraz bardziej zróżnicowanej struktury gospodarczej miasta. Podsumowując, choć Podobszary Dworcowa i Śródmieście zbliżyły się do średniej miejskiej pod względem dochodów na jednego podatnika, nierówności dochodowe nadal pozostają zauważalne. Dalsza poprawa sytuacji w tych obszarach może wymagać działań wspierających rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz poprawy kwalifikacji zawodowych mieszkańców.



**Rycina 5.8. Zmiany wielkości dochodu na 1 podatnika w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy oraz rejestru PESEL.

Analiza danych dotyczących rynku pracy oraz dochodów osobistych mieszkańców Podobszarów Dworcowa i Śródmieście na tle miasta Chojnice wskazuje na istotną poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej w tych obszarach. W latach 2015-2023 zauważalny był wyraźny spadek poziomu bezrobocia we wszystkich analizowanych kategoriach: ogólnym, długotrwałym oraz wśród osób z wykształceniem podstawowym. Szczególnie dynamiczny spadek dotyczył długotrwałego bezrobocia, co sugeruje skuteczność działań aktywizacyjnych oraz poprawę dostępności ofert pracy. Należy jednak podkreślić, że mimo tej pozytywnej tendencji, w obu podobszarach wartości każdego z analizowanych wskaźników pozostają gorsze niż średnie w mieście Chojnice. Zarówno poziom ogólnego bezrobocia, odsetek osób długotrwale bezrobotnych, jak i udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym są wyższe niż średnie miejskie wartości. Podobnie, mimo wyraźnego wzrostu dochodów na jednego podatnika, w 2023 roku mieszkańcy obu podobszarów nadal osiągali niższe dochody niż przeciętnie w całym mieście. Wyniki te wskazują, że mimo częściowej poprawy sytuacji w obszarach poddanych rewitalizacji, oba podobszary wciąż wykazują oznaki społeczno-ekonomicznej marginalizacji. Szczególnie Podobszar Śródmieście cechuje się większą niestabilnością wskaźników, co sugeruje utrzymujące się trudności strukturalne.

### 5.3. Problemy społeczne, rodzinne i poziom przestępczości

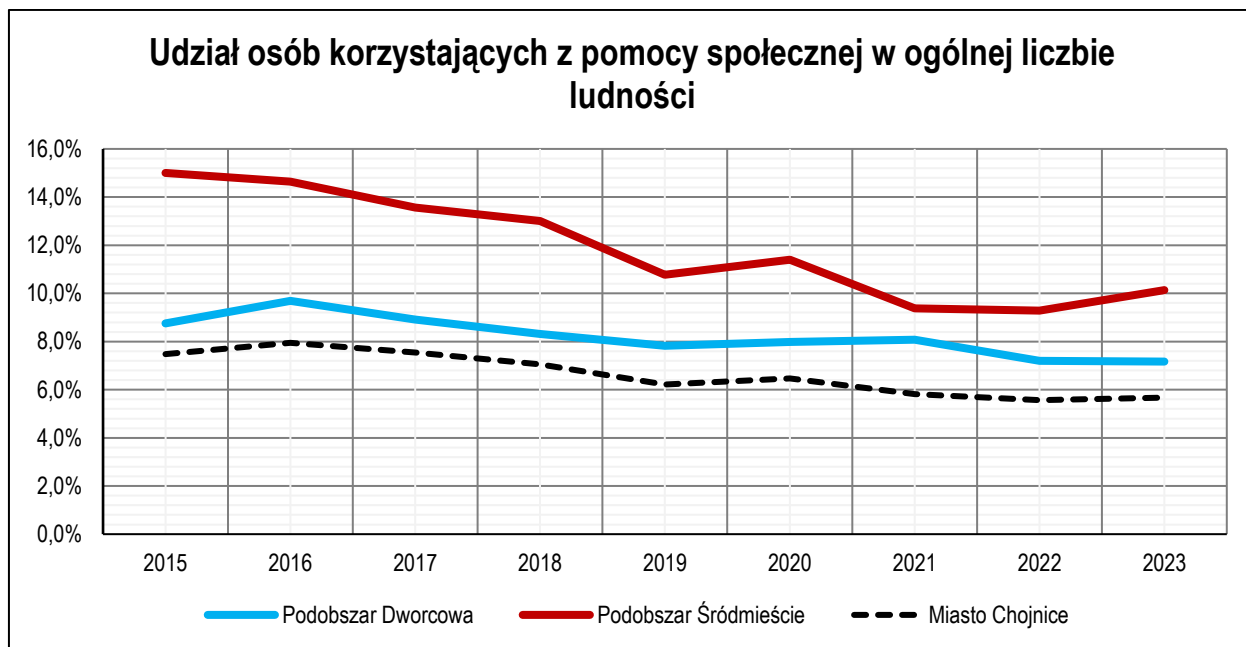
Analiza problemów społecznych, sytuacji w rodzinach oraz przestępczości stanowi istotny element oceny sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji. Zjawiska te nie tylko wpływają na jakość życia mieszkańców, ale także stanowią wyzwanie dla instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz służb zapewniających bezpieczeństwo. W przypadku

podobszarów rewitalizacji, zrozumienie skali i dynamiki tych zjawisk jest kluczowe dla podejmowania skutecznych działań profilaktycznych i interwencyjnych w przyszłości. W analizie uwzględnione zostaną następujące wskaźniki, które pozwalają na kompleksowe spojrzenie na badane zagadnienia:

- Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców (dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej) – wskaźnik ten obrazuje skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego. Jego wzrost może sygnalizować rosnące problemy materialne w społeczności lokalnej, co często łączy się z innymi trudnościami społecznymi.
- Liczba osób z Niebieskimi Kartami na 1000 mieszkańców (dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej) – jest to istotny wskaźnik obrazujący skalę występowania przemocy w rodzinie. Procedura Niebieskiej Karty jest stosowana w przypadkach stwierdzenia lub podejrzenia przemocy domowej, dlatego wskaźnik ten pełni kluczową rolę w diagnozowaniu zagrożeń rodzinnych.
- Liczba świadczeń na dożywianie dzieci w liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym (dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej) – ten wskaźnik odnosi się bezpośrednio do problemu niedożywienia dzieci i trudności finansowych rodzin z dziećmi. Jego wzrost może wskazywać na rosnące nierówności społeczne oraz pogłębiające się problemy socjalne w społeczności.
- Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców (dane Komendy Powiatowej Policji) – ten wskaźnik odzwierciedla przypadki łamania prawa w kontekście życia rodzinnego, w tym m.in. przemoc domową, zaniedbania rodzicielskie czy przemoc seksualną. Stanowi ważny sygnał wskazujący na narastające problemy rodzinne.
- Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców (dane Komendy Powiatowej Policji) – to ogólny wskaźnik przestępczości, który obrazuje skalę zagrożenia bezpieczeństwa publicznego. Analiza tego wskaźnika pozwala określić, czy obserwowane w danym obszarze problemy mają charakter systemowy, czy też są wynikiem pojedynczych incydentów.

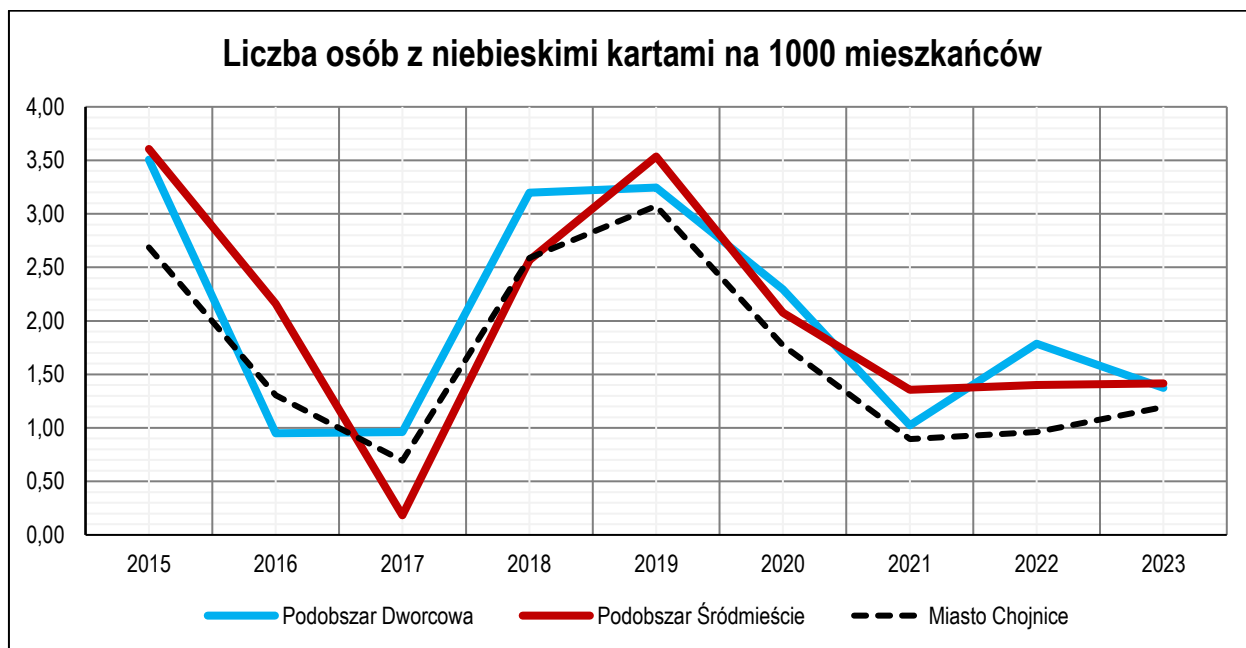
Każdy z tych wskaźników dostarcza cennych informacji o różnych aspektach sytuacji kryzysowej, jednak dopiero ich wspólna analiza pozwala na pełne rozpoznanie specyfiki problemów społecznych, rodzinnych i związanych z przestępczością. W kontekście analizowanych podobszarów rewitalizacji, zestawienie tych danych umożliwi wskazanie obszarów wymagających szczególnej uwagi oraz wsparcia ze strony lokalnych władz i instytucji pomocowych.

Na ryc. 5.9 zilustrowano zmiany udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście w latach 2015-2023. Wskaźnik ten jest istotnym miernikiem poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego, jego analiza dostarcza ważnych informacji o sytuacji społecznej na analizowanych obszarach. W 2015 roku wskaźnik był najwyższy w Podobszarze Śródmieście i wynosił 15,0%, co oznaczało znacznie gorszą sytuację społeczną niż w Podobszarze Dworcowa (8,8%) oraz w całym mieście Chojnice (7,5%). W kolejnych latach odnotowano ogólną tendencję spadkową, choć tempo tych zmian było różne. W Podobszarze Dworcowa wskaźnik spadł z 8,8% w 2015 roku do 7,2% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 1,6 punktu procentowego. Wahanie wartości wskaźnika były stosunkowo niewielkie, a w latach 2020-2021 nastąpił niewielki wzrost, po którym sytuacja ponownie się ustabilizowała. Podobszar Śródmieście odnotował z kolei znacznie bardziej dynamiczny spadek — z 15,0% w 2015 roku do 10,1% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 4,9 punktu procentowego. Pomimo tej poprawy, nadal wyróżniał się on najwyższym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej, co wskazuje na utrzymujące się problemy społeczne i większe zagrożenie marginalizacją w tej części miasta. W mieście Chojnice sytuacja była bardziej stabilna niż na obu podobszarach — wskaźnik spadł z 7,5% w 2015 roku do 5,7% w 2023 roku, co oznacza spadek o 1,8 punktu procentowego. Warto podkreślić, że w 2023 roku oba podobszary nadal cechowały się wyższym udziałem osób korzystających z pomocy społecznej niż średnia miejska, co wskazuje na utrzymujące się trudności społeczno-ekonomiczne w tych obszarach. Mimo widocznej poprawy, Podobszar Śródmieście pozostaje szczególnie dotknięty problemami, co potwierdza konieczność dalszych działań wspierających mieszkańców tej części miasta.



**Rycina 5.9. Zmiany udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz rejestru PESEL.

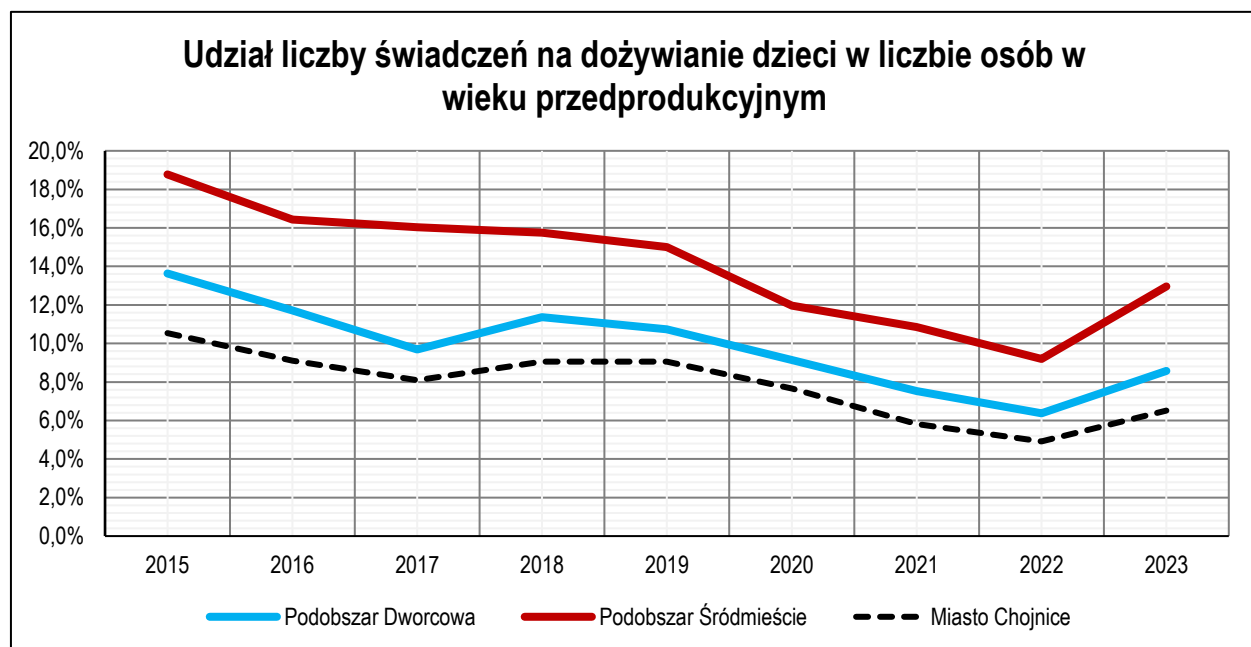


**Rycina 5.10. Zmiany liczby osób z niebieskimi kartami na 1000 mieszkańców w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz rejestru PESEL.

Na ryc. 5.10 przedstawiono zmiany liczby osób objętych procedurą niebieskiej karty. Jest to istotna miara występowania przemocy domowej oraz związanych z nią problemów rodzinnych, a jego analiza pozwala ocenić skalę zagrożeń społecznych w poszczególnych obszarach. W 2015 roku wskaźnik był najwyższy w Podobszarze Śródmieście (3,61), nieco niższy w Podobszarze Dworcowa (3,51) i najniższy w mieście Chojnice (2,69). W kolejnych latach wartości tego wskaźnika uległy istotnym zmianom, przy czym nie wykazywały one jednoznacznej tendencji spadkowej, co wskazuje

na niestabilność sytuacji w zakresie występowania przypadków przemocy domowej. W Podobszarze Dworcowa liczba osób z niebieskimi kartami na 1000 mieszkańców zmniejszyła się z 3,51 w 2015 roku do 1,37 w 2023 roku, co oznacza spadek o 2,13 punktu. Warto jednak zwrócić uwagę na znaczne wahania w poszczególnych latach — po spadku w latach 2016-2017 nastąpił gwałtowny wzrost w 2018 roku (3,20), a później ponowny spadek i stabilizacja na poziomie około 1,3-1,8 w latach 2021-2023. W Podobszarze Śródmieście liczba osób z niebieskimi kartami zmniejszyła się z 3,61 w 2015 roku do 1,42 w 2023 roku, co oznacza spadek o 2,19 punktu. Podobnie jak w Podobszarze Dworcowa, zmiany te były niestabilne — po wyraźnym spadku w 2017 roku nastąpił wzrost w 2018 i 2019 roku, a następnie ponowny spadek i ustabilizowanie się wskaźnika na poziomie zbliżonym do Podobszaru Dworcowa. W mieście Chojnice liczba osób z Niebieskimi Kartami zmniejszyła się z 2,69 w 2015 roku do 1,19 w 2023 roku, co oznacza spadek o 1,49 punktu. Podobnie jak w analizowanych podobszarach, wskaźnik ten cechował się niestabilnością, jednak wahania były mniej dynamiczne. Warto zauważyć, że mimo spadków wartości wskaźnika w obu podobszarach, zarówno Podobszar Dworcowa, jak i Podobszar Śródmieście w 2023 roku nadal wykazywały wyższy poziom tego wskaźnika niż średnia miejska. Potwierdza to utrzymującą się większą skalę problemów rodzinnych i przemocy domowej w tych obszarach.

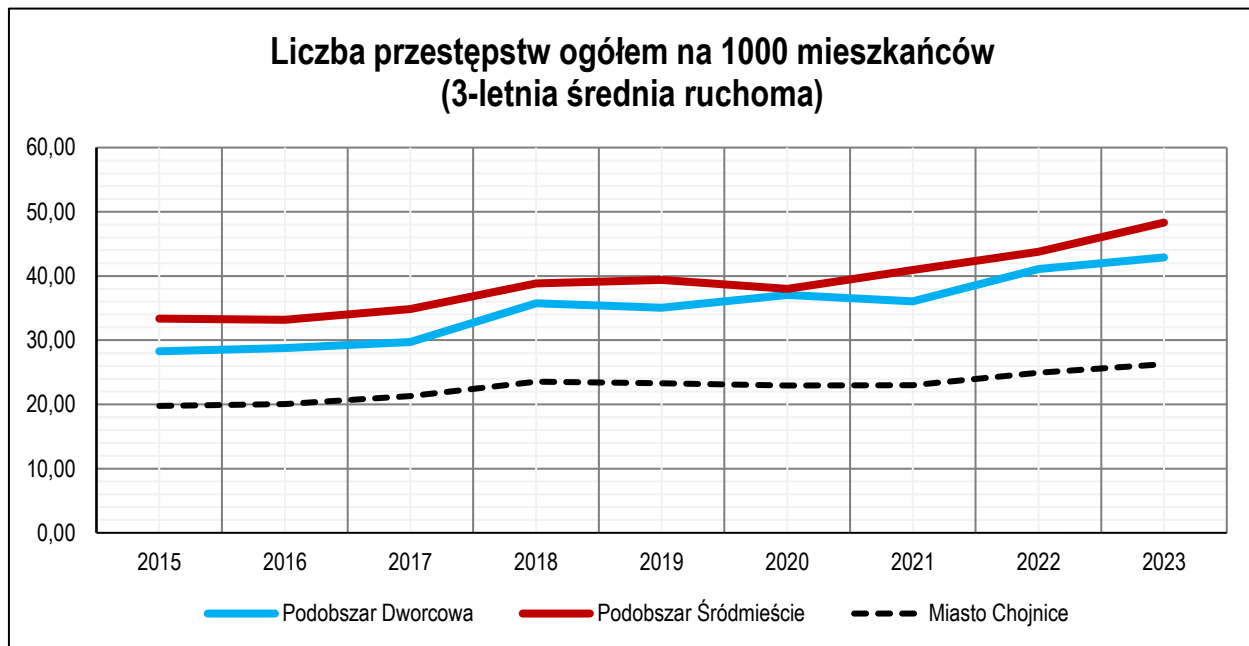


**Rycina 5.11. Zmiany udziału liczby świadczeń na dożywianie dzieci w liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz rejestru PESEL.

Kolejna ryc. (5.11) przedstawia zmiany udziału liczby świadczeń na dożywianie dzieci w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym. Miara ta stanowi ważny element oceny problemów materialnych rodzin i poziomu zagrożenia ubóstwem wśród dzieci i młodzieży. W 2015 roku udział świadczeń na dożywianie dzieci był najwyższy w Podobszarze Śródmieście (18,8%), znacznie wyższy niż w Podobszarze Dworcowa (13,6%) i w całym mieście Chojnice (10,5%). W kolejnych latach widać ogólną tendencję spadkową we wszystkich analizowanych obszarach, choć jej dynamika była różna. W Podobszarze Dworcowa wskaźnik spadł z 13,6% w 2015 roku do 8,6% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 5,1 punktu procentowego. Największy spadek miał miejsce w latach 2020-2022, po czym w 2023 roku wskaźnik ponownie wzrósł do poziomu 8,6%. Podobszar Śródmieście, mimo wyjściowo najwyższego poziomu wskaźnika, odnotował jeszcze większy spadek – z 18,8% w 2015 roku do 13,0% w 2023 roku, co oznacza redukcję o 5,8 punktu procentowego. Wskaźnik ten wykazywał dość stabilny spadek do 2022 roku, po czym w 2023 roku nastąpił wyraźny

wzrost, co może wskazywać na pogorszenie sytuacji materialnej niektórych rodzin w ostatnim okresie. W mieście Chojnice wskaźnik spadł z 10,5% w 2015 roku do 6,5% w 2023 roku, co oznacza spadek o 4,0 punktu procentowego. Miasto odznaczało się najniższym poziomem tego wskaźnika zarówno na początku, jak i na końcu analizowanego okresu. Oba podobszary w 2023 roku nadal charakteryzowały się wyższym udziałem dzieci korzystających z dożywiania niż średnia dla miasta Chojnice. Podobszar Śródmieście pozostaje w szczególnie trudnej sytuacji, ponieważ wskaźnik ten wciąż znacząco przewyższa wartości dla całego miasta. Utrzymujące się różnice względem średniej miejskiej sugerują konieczność dalszego wsparcia socjalnego oraz działań przeciwdziałających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w tych obszarach.

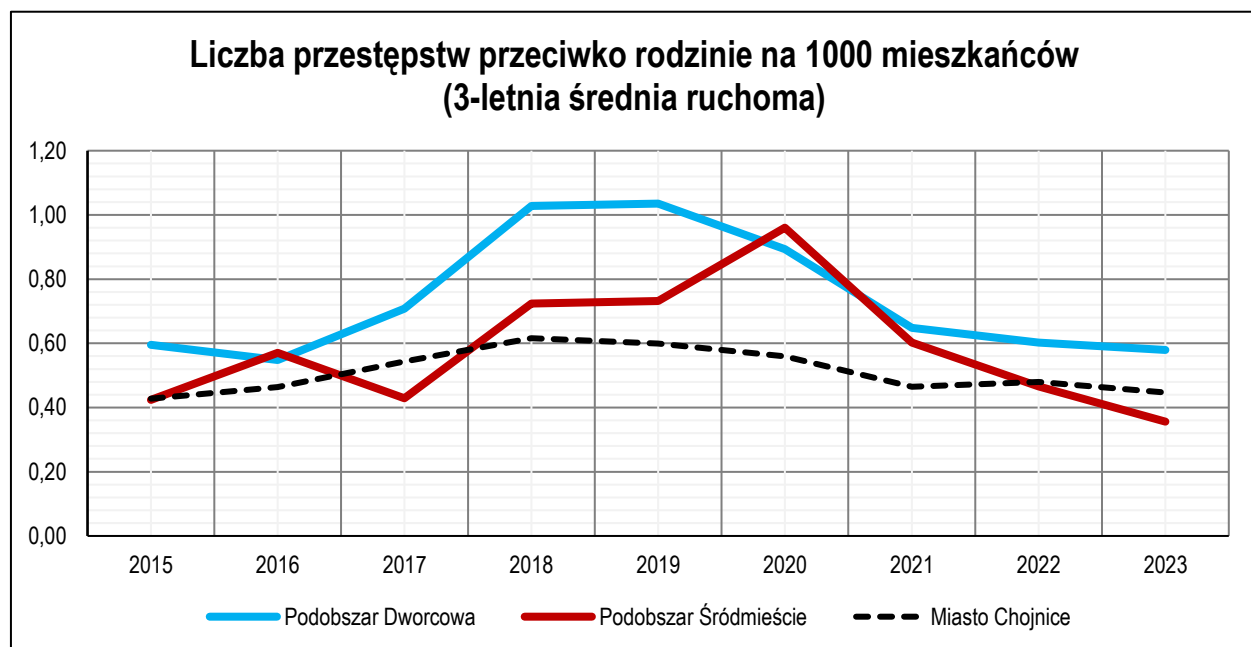


**Rycina 5.12. Zmiany liczby przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców (3-letnia średnia ruchoma) w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji oraz rejestru PESEL.

Dane przedstawione na rycinie 5.12. obrazują istotne zmiany w poziomie przestępczości w latach 2015-2023 w dwóch podobszarach rewitalizacji –Dworcowa i Śródmieście. Wskaźniki te odnoszą się do liczby przestępstw na 1000 mieszkańców, przedstawionej w postaci 3-letniej średniej ruchomej, co pozwala uchwycić bardziej stabilne trendy niż analiza rocznych, skokowo zmieniających się danych. W Podobszarze Dworcowa zaobserwowano wyraźny wzrost przestępczości, z poziomu 28,27 w 2015 roku do 42,89 w 2023 roku, co stanowi wzrost o 14,62 punktów. Szczególnie dynamiczny wzrost wystąpił po 2017 roku, osiągając w latach 2022-2023 wartości przekraczające 40 przestępstw na 1000 mieszkańców. Warto zwrócić uwagę, że przez cały analizowany okres wskaźnik dla Podobszaru Dworcowa utrzymywał się wyraźnie powyżej średniej dla całego miasta. Przykładowo, w 2023 roku wartość wskaźnika dla tego podobszaru wyniosła 42,89, podczas gdy średnia dla miasta wynosiła 26,26 – oznacza to różnicę o ponad 16 punktów. Podobszar Śródmieście również odnotował znaczący wzrost wskaźnika przestępczości, który był jeszcze bardziej wyraźny niż w Podobszarze Dworcowa. W 2015 roku wskaźnik wynosił 33,38, a w 2023 roku osiągnął poziom 48,32, co oznacza wzrost o 14,94 punktów. Podobnie jak w przypadku Podobszaru Dworcowa, wartości te przez cały okres analizowany były znacząco wyższe niż średnia dla całego miasta, a w 2023 roku różnica ta wyniosła aż 22 punkty. Wyraźny skok przestępczości w Śródmieściu nastąpił po 2018 roku, kiedy wskaźnik przekroczył 40 i utrzymał się na wysokim poziomie. Warto podkreślić, że podczas gdy wskaźnik dla całego Miasta Chojnice również wykazuje tendencję wzrostową (z poziomu 19,77 w 2015 roku do 26,26 w 2023 roku), skala tego wzrostu jest znacznie niższa niż w

Podobszarach Dworcowa i Śródmieście. Ponadto, wartości wskaźnika dla tych dwóch podobszarów nie tylko rosły szybciej, ale przez cały analizowany okres znacząco odstawały od średniej miejskiej, co świadczy o silniejszej koncentracji problemów społecznych i związanych z bezpieczeństwem właśnie w tych obszarach. Wzrost liczby przestępstw w obu analizowanych podobszarach jest szczególnie istotny w kontekście działań rewitalizacyjnych prowadzonych w Chojnicach. Zarówno Podobszar Dworcowa, jak i Podobszar Śródmieście to obszary charakteryzujące się złożonymi problemami społecznymi, takimi jak niski poziom kapitału społecznego, wyższy poziom ubóstwa czy zjawisko wykluczenia społecznego. Rewitalizacja, mająca na celu przeciwdziałanie pogłębiającym się problemom społecznym, infrastrukturalnym i przestrzennym, odgrywa kluczową rolę w walce z tym niepokojącym trendem. Podsumowując, wzrost przestępczości w Podobszarach Dworcowa i Śródmieście jest nie tylko wyraźniejszy niż średni wzrost w całym mieście, ale także utrzymuje się na poziomie znacznie przewyższającym wartości obserwowane w skali ogólnomiejskiej.



**Rycina 5.13. Zmiany liczby przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców (3-letnia średnia ruchoma) w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji oraz rejestru PESEL.

Dane przedstawione na rycinie 5.13. obrazują zmiany liczby przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców w latach 2015-2023 w dwóch kluczowych obszarach Chojnic – Podobszarze Dworcowa i Podobszarze Śródmieście przedstawione w formie 3-letniej średniej ruchomej. Przestępstwa przeciwko rodzinie występują na znacznie mniejszą skalę niż przestępstwa ogółem, co wynika z ich specyfiki i relatywnie niższej częstości. Mimo tego są to zdarzenia szczególnie dotkliwe dla społeczności lokalnych, wpływające negatywnie na stabilność rodzin i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Dlatego też nawet niewielkie zmiany w tym obszarze mogą mieć istotne konsekwencje społeczne. W Podobszarze Dworcowa liczba przestępstw przeciwko rodzinie w 2015 roku wynosiła 0,60 na 1000 mieszkańców, a w 2023 roku niemal wróciła do tego poziomu, osiągając wartość 0,58. W międzyczasie jednak wystąpiły duże wahania – szczególnie w latach 2018-2019, kiedy wskaźnik osiągnął poziom powyżej 1 (maksymalnie 1,04 w 2019 roku), co oznaczało wyraźne nasilenie tego rodzaju problemów. Po tym okresie nastąpiła tendencja spadkowa, a od 2021 roku poziom wskaźnika ustabilizował się na poziomie zbliżonym do wartości początkowej. W Podobszarze Śródmieście wahania były równie wyraźne, choć dynamika wzrostu i późniejszego spadku była nieco inna. W 2015 roku wskaźnik wynosił 0,42, a w 2023 roku spadł do poziomu 0,36, co oznacza spadek o 0,07 punktu. Najwyższe

wartości odnotowano w latach 2019-2020, kiedy wskaźnik zbliżył się do poziomu 1 (0,96 w 2020 roku), co sugeruje szczególnie trudny okres dla lokalnych rodzin. Po 2020 roku nastąpiła jednak sukcesywna poprawa sytuacji. Wskaźnik dla całego Miasta Chojnice przez cały analizowany okres był niższy niż wartości obserwowane w Podobszarze Dworcowa i zbliżony do poziomu z Podobszaru Śródmieście. W 2015 roku wynosił 0,43 i nieznacznie wzrósł do 0,45 w 2023 roku. Choć te zmiany są niewielkie, obrazują one względnie stabilną sytuację w skali całego miasta. Podsumowując, mimo że przestępstwa przeciwko rodzinie występują na znacznie mniejszą skalę niż przestępstwa ogółem, ich charakter sprawia, że mają one wyjątkowo poważne konsekwencje społeczne. Analizowane dane wskazują na istotne wahania w obu analizowanych podobszarach, przy czym w Podobszarze Dworcowa sytuacja po 2020 roku uległa stabilizacji, natomiast w Podobszarze Śródmieście nastąpił wyraźny trend spadkowy. Warto zauważyć, że w latach 2018-2020 problem ten nasilił się w obu obszarach, co mogło być powiązane z pogarszającą się sytuacją społeczną, zwłaszcza w kontekście problemów ekonomicznych, wzrostu napięć rodzinnych czy trudności życiowych.

**Tabela 5.9. Ulice z Podobszaru Dworcowa z największą liczbą przestępstw w okresie 2015-2023<sup>9</sup>**

| Ulica                         | Liczba przestępstw w okresie 2015-2019 (I) | Liczba przestępstw w okresie 2019-2023 (II) | Liczba przestępstw w okresie 2015-2023 | Zmiana liczby przestępstw między okresem I i II |
|-------------------------------|--------------------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------|-------------------------------------------------|
| Warszawska                    | 156                                        | 177                                         | 295                                    | 21                                              |
| Marszałka Józefa Piłsudskiego | 143                                        | 164                                         | 262                                    | 21                                              |
| Gdańska                       | 94                                         | 120                                         | 180                                    | 26                                              |
| Angowicka                     | 77                                         | 87                                          | 143                                    | 10                                              |
| Dworcowa                      | 87                                         | 75                                          | 143                                    | -12                                             |
| Towarowa                      | 85                                         | 70                                          | 138                                    | -15                                             |
| Świętopełka                   | 56                                         | 78                                          | 115                                    | 22                                              |
| Drzymały                      | 59                                         | 56                                          | 99                                     | -3                                              |
| Aleja Brzozowa                | 55                                         | 51                                          | 93                                     | -4                                              |
| Parkowa                       | 29                                         | 53                                          | 68                                     | 24                                              |
| Budowlanych                   | 35                                         | 41                                          | 66                                     | 6                                               |
| Plac Niepodległości           | 28                                         | 42                                          | 58                                     | 14                                              |
| Żwirki i Wigury               | 29                                         | 24                                          | 50                                     | -5                                              |
| Łanowa                        | 18                                         | 20                                          | 35                                     | 2                                               |
| Działkowa                     | 17                                         | 19                                          | 34                                     | 2                                               |
| Mestwina                      | 14                                         | 17                                          | 29                                     | 3                                               |
| Kasztanowa                    | 15                                         | 18                                          | 28                                     | 3                                               |
| Łużycka                       | 17                                         | 14                                          | 27                                     | -3                                              |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji.

<sup>9</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

W tabeli 5.9. przedstawiono dane dotyczące liczby przestępstw na wybranych ulicach Podobszaru Dworcowa w dwóch pięcioletnich okresach: 2015-2019 oraz 2019-2023, z uwzględnieniem zmian w czasie. Wyniki te pozwalają dostrzec zarówno obszary o nasilającej się przestępczości, jak i te, gdzie problem ten uległ ograniczeniu. Największą liczbę przestępstw w całym okresie 2015-2023 odnotowano na ulicach Warszawskiej (295 zdarzeń) oraz Marszałka Józefa Piłsudskiego (262 zdarzenia). Na obu tych ulicach zaobserwowano wzrost liczby przestępstw między pierwszym (2015-2019) a drugim okresem (2019-2023), o 21 zdarzeń na każdej z nich. Ulice te, jako kluczowe ciągi komunikacyjne o intensywnym ruchu pieszym i samochodowym, mogą stanowić naturalne punkty koncentracji aktywności społecznej, co sprzyja występowaniu większej liczby incydentów. Kolejne miejsca pod względem liczby przestępstw zajmują ulice Gdańska (180 zdarzeń), Angowicka (143 zdarzenia) oraz Dworcowa (143 zdarzenia). W przypadku ulicy Gdańskiej zanotowano wzrost o 26 przypadków, co jest jednym z najwyższych wzrostów w zestawieniu. Z kolei na ulicach Angowickiej i Dworcowej, mimo stosunkowo wysokiej liczby zdarzeń w całym okresie, w drugim analizowanym okresie nastąpił spadek przestępczości – odpowiednio o 10 i 12 przypadków. Warto zwrócić uwagę na ulice, gdzie przyrost liczby przestępstw był szczególnie wyraźny, mimo że ich ogólna liczba przestępstw jest nieco niższa. Najbardziej dynamiczny wzrost odnotowano na ulicach Parkowej (wzrost o 24 przypadki) oraz Świętopełka (wzrost o 22 przypadki). Obszary te mogą być miejscami, gdzie pojawiły się nowe czynniki ryzyka, takie jak zmiany w strukturze społecznej, nowe inwestycje lub zmniejszona kontrola społeczna. Pozytywnym sygnałem jest spadek liczby przestępstw na kilku ulicach, co może świadczyć o skutecznych działaniach prewencyjnych lub zmianach w strukturze społecznej i przestrzennej. Największy spadek zanotowano na ulicach Towarowej (spadek o 15 przypadków) oraz Dworcowej (spadek o 12 przypadków). Ulice te, mimo wcześniejszych problemów, odnotowały wyraźną poprawę sytuacji w drugim analizowanym okresie. Porównując te dane z ogólnymi trendami dla całego Miasta Chojnice, zauważyć można, że wzrost liczby przestępstw w Podobszarze Dworcowa jest wyraźniejszy niż w skali całego miasta. Podczas gdy w Chojnicach wzrost liczby przestępstw w latach 2015-2023 był umiarkowany (wzrost z 19,77 na 1000 mieszkańców w 2015 roku do 26,26 w 2023 roku), na wielu ulicach Podobszaru Dworcowa dynamika ta była znacznie bardziej wyraźna. Wzrosty te wpisują się w szerszy kontekst problemów społecznych i przestrzennych, charakterystycznych dla obszarów wymagających rewitalizacji.

**Tabela 5.10. Ulice z Podobszaru Śródmieście z największą liczbą przestępstw w okresie 2015-2023<sup>10</sup>**

| Ulica           | Liczba przestępstw w okresie 2015-2019 (I) | Liczba przestępstw w okresie 2019-2023 (II) | Liczba przestępstw w okresie 2015-2023 | Zmiana liczby przestępstw między okresem I i II |
|-----------------|--------------------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------|-------------------------------------------------|
| 31 Stycznia     | 107                                        | 134                                         | 206                                    | 27                                              |
| Sukienników     | 109                                        | 92                                          | 168                                    | -17                                             |
| Stary Rynek     | 67                                         | 76                                          | 125                                    | 9                                               |
| Młyńska         | 63                                         | 70                                          | 122                                    | 7                                               |
| Plac Piastowski | 55                                         | 76                                          | 119                                    | 21                                              |
| Mickiewicza     | 63                                         | 72                                          | 115                                    | 9                                               |
| Kościuszki      | 42                                         | 40                                          | 75                                     | -2                                              |
| Wysoka          | 37                                         | 36                                          | 68                                     | -1                                              |
| Szeroka         | 35                                         | 37                                          | 58                                     | 2                                               |

<sup>10</sup> W zestawieniu uwzględniono wyłącznie te ulice, w których w 2023 r. zameldowanych było przynajmniej 50 osób.

| Ulica             | Liczba przestępstw w okresie 2015-2019 (I) | Liczba przestępstw w okresie 2019-2023 (II) | Liczba przestępstw w okresie 2015-2023 | Zmiana liczby przestępstw między okresem I i II |
|-------------------|--------------------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------|-------------------------------------------------|
| Plac Jagielloński | 38                                         | 25                                          | 55                                     | -13                                             |
| Ogrodowa          | 19                                         | 36                                          | 51                                     | 17                                              |
| Nowe Miasto       | 24                                         | 25                                          | 43                                     | 1                                               |
| Pietruszkowa      | 16                                         | 22                                          | 34                                     | 6                                               |
| Huberta Wagnera   | 16                                         | 19                                          | 33                                     | 3                                               |
| Grunwaldzka       | 15                                         | 19                                          | 32                                     | 4                                               |
| Bankowa           | 15                                         | 15                                          | 28                                     | 0                                               |
| Staroszkolna      | 10                                         | 18                                          | 27                                     | 8                                               |
| Stefana Batorego  | 20                                         | 9                                           | 24                                     | -11                                             |

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji.

Dane przedstawione w tabeli 5.10. ukazują sytuację w zakresie przestępczości na ulicach Podobszaru Śródmieście w latach 2015-2023. Najwięcej przestępstw w analizowanym okresie odnotowano na ulicy 31 Stycznia, na której doszło do łącznie 206 zdarzeń. Między pierwszym (2015-2019) a drugim okresem (2019-2023) liczba przestępstw na tej ulicy wzrosła aż o 27 przypadków. Podobnie dużą liczbę przestępstw odnotowano na ulicy Sukienników (168 przypadków), choć w tym przypadku liczba zdarzeń w drugim okresie spadła o 17 przypadków. Ulica Sukienników, pomimo tej poprawy, nadal pozostaje jedną z lokalizacji o wysokim natężeniu przestępczości. Znacząca liczba przestępstw miała również miejsce na ulicach Stary Rynek (125 zdarzeń), Młyńska (122 zdarzenia) oraz Plac Piastowski (119 zdarzeń). Wśród nich na uwagę zasługuje zwłaszcza Plac Piastowski, gdzie wzrost liczby przestępstw wyniósł aż 21 przypadków. Ulice te, jako ważne punkty w przestrzeni publicznej Śródmieścia, mogą być miejscami o dużym natężeniu ruchu pieszych i aktywności społecznej, co sprzyja większej liczbie incydentów. Spośród analizowanych lokalizacji, największy wzrost liczby przestępstw odnotowano na ulicy 31 Stycznia (+27) oraz Plac Piastowski (+21). Znaczący wzrost liczby zdarzeń zarejestrowano także na ulicy Ogrodowej (+17), co może świadczyć o pojawieniu się nowych czynników wpływających na bezpieczeństwo w tej części Śródmieścia. W kilku lokalizacjach zauważalna jest pozytywna tendencja w postaci spadku liczby przestępstw. Największy spadek odnotowano na ulicy Plac Jagielloński, gdzie liczba przestępstw zmniejszyła się o 13 przypadków oraz na ulicy Stefana Batorego, gdzie zanotowano spadek o 11 zdarzeń. Znaczący spadek przestępczości na tych ulicach może świadczyć o poprawie sytuacji społecznej, zmianach w strukturze zabudowy lub skutecznych działaniach prewencyjnych. Wzrost liczby przestępstw w Podobszarze Śródmieście w latach 2015-2023 jest zauważalny, choć dynamika zmian jest zróżnicowana w zależności od konkretnej lokalizacji. Podczas gdy w całym Mieście Chojnice wzrost liczby przestępstw w analizowanym okresie był relatywnie umiarkowany (wzrost z 19,77 na 1000 mieszkańców w 2015 roku do 26,26 w 2023 roku), w Podobszarze Śródmieście na niektórych ulicach dynamika ta była bardziej wyraźna. Wzrost ten wpisuje się w szerszy kontekst problemów społecznych charakterystycznych dla centralnych części miast, gdzie kumulują się zarówno funkcje mieszkalne, jak i działalność usługowa oraz rozrywkowa. Podobszar Śródmieście, będący centrum życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego, wymaga szczególnej uwagi w zakresie poprawy bezpieczeństwa. Ulice z wyraźnym wzrostem przestępczości (np. 31 Stycznia, Plac Piastowski, Ogrodowa) powinny stać się priorytetem w działaniach prewencyjnych i rewitalizacyjnych.

## 5.4. Poziom aktywności obywatelskiej, rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości

Jednym z pierwszych analizowanych zmiennych w ramach badania aktywności obywatelskiej jest frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych, do Sejmu i Senatu, Prezydenta RP oraz Parlamentu Europejskiego. Frekwencja wyborcza jest istotnym wskaźnikiem zaangażowania społecznego i aktywności obywatelskiej, szczególnie w obszarach miejskich objętych procesami rewitalizacji. Frekwencja wyborcza w podobszarach rewitalizacji miasta Chojnice została obliczona na podstawie szczegółowej analizy danych wyborczych, uwzględniającej specyfikę granic podobszarów rewitalizacji oraz obwodów głosowania. Ponieważ granice podobszarów rewitalizacji nie pokrywają się z granicami obwodów głosowania, co znacząco utrudniało bezpośrednie przypisanie wyników wyborczych do określonych obszarów, konieczne było zastosowanie odpowiedniej metodologii pozwalającej na oszacowanie frekwencji. W pierwszym etapie przeprowadzono analizę części wspólnych, polegającą na identyfikacji ulic, które jednocześnie występują w granicach podobszarów rewitalizacji oraz w granicach poszczególnych obwodów głosowania. Na tej podstawie stworzono algorytm, który umożliwił wyliczenie szacowanej frekwencji dla każdego podobszaru. W przypadkach, gdy dany podobszar rewitalizacji obejmował więcej niż jeden obwód głosowania, zastosowano metodę średniej ważonej. Wagę stanowiła liczba mieszkańców zamieszkujących przy ulicach znajdujących się w danym podobszarze i obwodzie głosowania. Takie podejście pozwoliło na uzyskanie wiarygodnych danych dotyczących frekwencji wyborczej, odzwierciedlających rzeczywiste różnice w poziomie zaangażowania obywatelskiego w Dzielnicy Dworcowej i Śródmieściu w porównaniu do całego miasta Chojnice. Dzięki zastosowanej metodzie możliwe było uniknięcie błędów wynikających z nakładania się granic jednostek przestrzennych i uzyskanie rzetelnych wyników, które stanowią podstawę dalszej analizy społecznej w kontekście procesu rewitalizacji.

**Tabela 5.11. Frekwencja wyborcza w podobszarach rewitalizacji miasta Chojnice mierzona jako różnica w stosunku do frekwencji w całym mieście Chojnice w wyborach z okresu 2014-2024**

| Obszar                                       | Dzielnica Dworcowa | Śródmieście |
|----------------------------------------------|--------------------|-------------|
| Wybory samorządowe w 2014 r.                 | -0,93              | -8,17       |
| Wybory samorządowe w 2018 r.                 | -2,79              | -8,72       |
| Wybory samorządowe w 2023 r.                 | -2,83              | -7,43       |
| Wybory Parlamentarne w 2015 r.               | -2,60              | -8,91       |
| Wybory Parlamentarne w 2019 r.               | -3,86              | -7,77       |
| Wybory Parlamentarne w 2023 r.               | -3,78              | -7,03       |
| Wybory Prezydenckie w 2015 r.                | -2,23              | -6,58       |
| Wybory Prezydenckie w 2020 r.                | -4,46              | -6,38       |
| Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2014 r. | -0,41              | -3,74       |
| Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. | -2,87              | -6,96       |
| Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2024 r. | -2,27              | -6,36       |

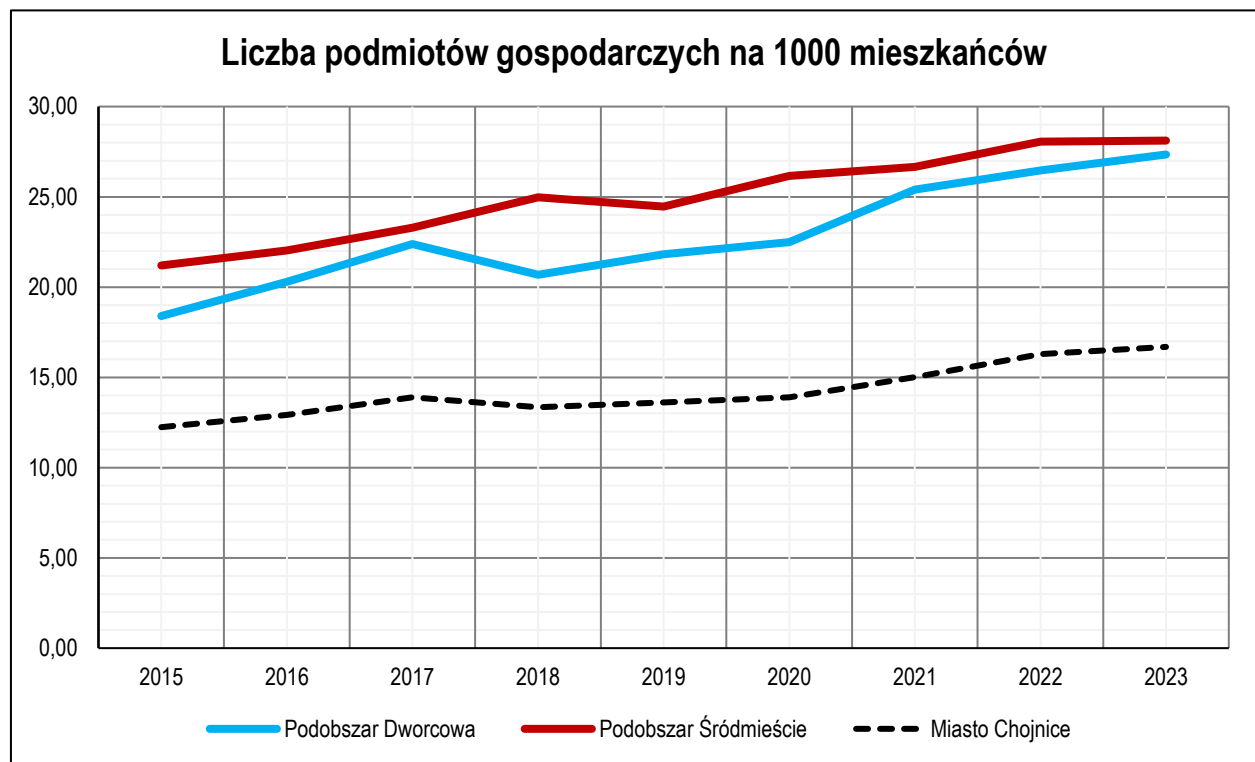
źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Analiza danych dotyczących frekwencji wyborczej w podobszarach Dworcowa i Śródmieście w latach 2014–2024 (tab. 5.11) wskazuje na wyraźnie niższy poziom uczestnictwa w wyborach w porównaniu do średniej miejskiej. W obu podobszarach mieszkańcy rzadziej brali udział w głosowaniach, co sugeruje ograniczone zaangażowanie obywatelskie. W podobszarze Dworcowa różnice w frekwencji w stosunku do całego miasta były mniejsze niż w Śródmieściu, jednak również wykazywały tendencję spadkową. W wyborach samorządowych w 2014 roku frekwencja w tym podobszarze była niższa od średniej miejskiej o niespełna jeden punkt procentowy. W kolejnych latach ta różnica stopniowo się pogłębiała – w wyborach samorządowych w 2018 roku spadła już o niemal 2,8 punktu procentowego, a w 2023 roku wyniosła -2,83 punktu procentowego. Podobna tendencja widoczna była w wyborach parlamentarnych – o ile w 2015 roku różnica w frekwencji sięgała -2,6 punktu procentowego, to w 2019 roku wzrosła do -3,86 punktu procentowego, a w 2023 roku utrzymywała się na zbliżonym poziomie (-3,78 punktu procentowego). W przypadku wyborów prezydenckich frekwencja w podobszarze Dworcowa również stopniowo malała – od -2,23 punktu procentowego w 2015 roku do -4,46 punktu procentowego w 2020 roku. W wyborach do Parlamentu Europejskiego zaobserwowano mniejsze wahania, choć także z tendencją spadkową – w 2014 roku różnica wynosiła jedynie -0,41 punktu procentowego, by w 2019 roku wzrosnąć do -2,87 punktu procentowego, a w 2024 roku osiągnąć poziom -2,27 punktu procentowego. Dane te wskazują na stopniowe pogłębianie się dystansu frekwencyjnego między Dzielnicą Dworcową a resztą miasta, co może świadczyć o rosnącym zniechęceniu mieszkańców do uczestnictwa w wyborach lub trudniejszej sytuacji społeczno-ekonomicznej wpływającej na aktywność obywatelską.

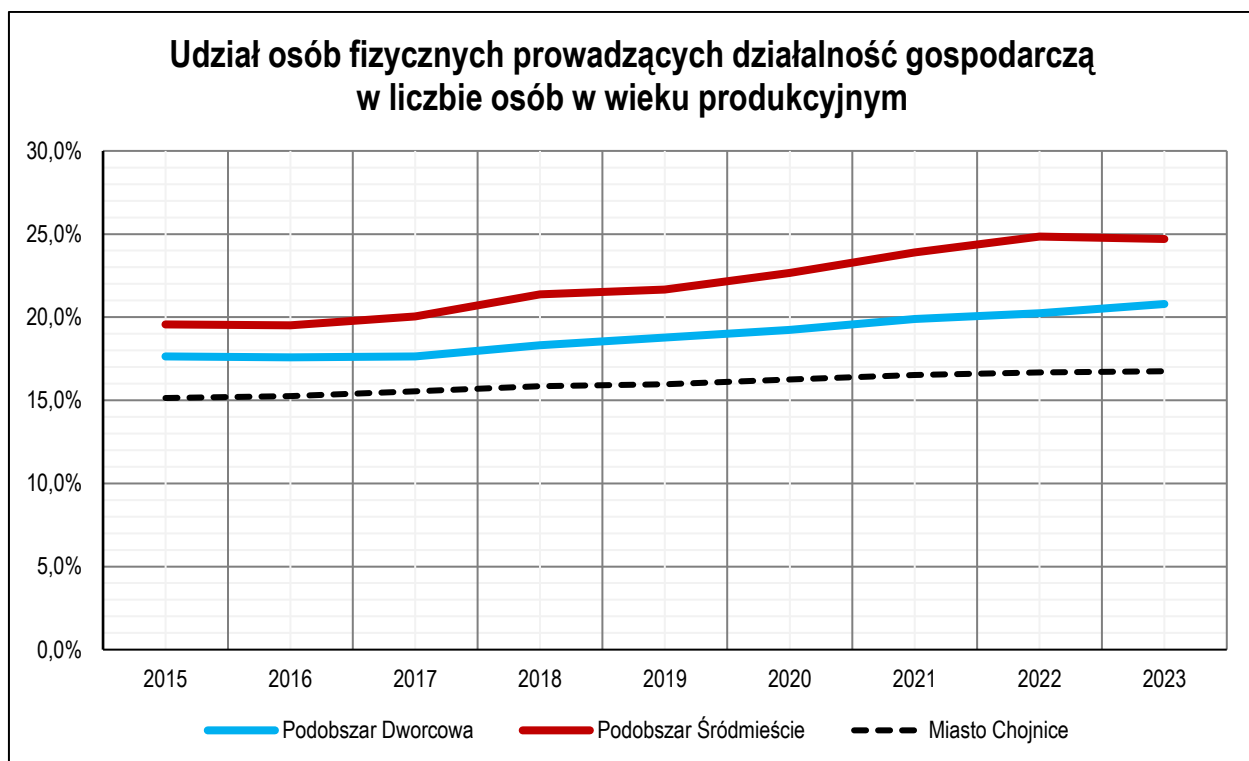
Śródmieście, jako drugi analizowany obszar rewitalizacji, cechowało się jeszcze wyraźniejszym odstępstwem od średniej miejskiej. Wybory samorządowe w 2014 roku pokazały różnicę na poziomie -8,17 punktu procentowego, a w 2018 roku spadek ten sięgnął już -8,72 punktu procentowego. W wyborach samorządowych w 2023 roku nastąpiła niewielka poprawa, lecz różnica wciąż pozostawała znacząca i wynosiła -7,43 punktu procentowego. Podobnie w wyborach parlamentarnych, w 2015 roku różnica sięgała -8,91 punktu procentowego, w 2019 roku była nieco mniejsza (-7,77 punktu procentowego), a w 2023 roku obniżyła się do -7,03 punktu procentowego. W wyborach prezydenckich widać było mniejsze, choć wciąż istotne spadki – w 2015 roku różnica wyniosła -6,58 punktu procentowego, a w 2020 roku nieznacznie zmniejszyła się do -6,38 punktu procentowego. W wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku różnica w frekwencji wyniosła -3,74 punktu procentowego, lecz w 2019 roku wzrosła do -6,96 punktu procentowego, a w 2024 roku obniżyła się do -6,36 punktu procentowego. Widoczna jest zatem pewna poprawa w ostatnich wyborach, jednak Śródmieście nadal wyraźnie odbiega od średniej miejskiej, co może wskazywać na głębsze problemy społeczne, ograniczoną mobilizację wyborców lub niższy poziom kapitału społecznego. Dane te wskazują na niższy poziom zaangażowania obywatelskiego zarówno w podobszarze Dworcowa, jak i w podobszarze Śródmieście, co stanowi istotne wyzwanie w kontekście działań rewitalizacyjnych. Niepokojące jest to, że różnice w frekwencji w obu podobszarach utrzymują się na stosunkowo wysokim poziomie we wszystkich rodzajach wyborów, co może świadczyć o długofalowych barierach ograniczających aktywność obywatelską.

Podobszary Dworcowa i Śródmieście, jako kluczowe przestrzenie rewitalizacyjne, stanowią interesujący przykład obszarów o odmiennych trendach rozwoju gospodarczego. Analiza liczby podmiotów gospodarczych, jednoosobowych działalności gospodarczych, liczby pracujących oraz sytuacji w handlu detalicznym pozwala uchwycić te zmiany i ocenić odporność poszczególnych części miasta na zawirowania gospodarcze oraz presję wynikającą z rosnącej konkurencji centrów handlowych zlokalizowanych poza centrum. Na ryc. 5.14 przedstawiono zmiany liczby podmiotów gospodarczych (bez jednoosobowych działalności gospodarczych) na 1000 mieszkańców w latach 2015–2023. Podmioty te to przede wszystkim spółki prawa handlowego. W 2015 roku różnice między analizowanymi obszarami były znaczące. Podobszar Śródmieście charakteryzował się najwyższym wskaźnikiem – 21,20 podmiotów na 1000 mieszkańców, natomiast na Podobszarze Dworcowa było to 18,40, a w całym mieście – zaledwie 12,24. W analizowanym okresie wszystkie obszary odnotowały wzrost liczby podmiotów gospodarczych, jednak dynamika tych zmian była różna. Największy wzrost zaobserwowano na Podobszarze Dworcowa, gdzie wskaźnik zwiększył się z

18,40 w 2015 roku do 27,35 w 2023 roku (przyrost aż o 8,95 punktu). Tak znaczący wzrost wskazuje na rosnącą atrakcyjność inwestycyjną tego obszaru, szczególnie po roku 2020. Podobszar Śródmieście również odnotował dynamiczny wzrost, choć nieco wolniejszy niż na Podobszarze Dworcowa. Liczba podmiotów gospodarczych wzrosła z 21,20 w 2015 roku do 28,12 w 2023 roku, co oznacza przyrost o 6,92 punktu. Warto zauważyć, że w latach 2019–2021, czyli w okresie pandemii COVID-19 i niepewności gospodarczej, wskaźnik ten wzrastał stabilnie, co sugeruje, że przedsiębiorstwa w tym rejonie cechowały się większą odpornością na zawirowania rynkowe. Na tle tych dwóch podobszarów sytuacja w całym mieście była zdecydowanie bardziej stabilna i umiarkowana. Wskaźnik wzrósł z 12,24 w 2015 roku do 16,69 w 2023 roku, co oznacza wzrost o 4,45 punktu. Wzrost ten, choć zauważalny, jest znacznie mniej dynamiczny niż w przypadku analizowanych podobszarów. W 2023 roku różnice pomiędzy podobszarami a średnią miejską pozostają względnie duże. Podobszar Śródmieście z wynikiem 28,12 podmiotów na 1000 mieszkańców niemal dwukrotnie przewyższał średnią miejską wynoszącą 16,69. Podobszar Dworcowa z wynikiem 27,35 również zdecydowanie przewyższał średnią dla całego miasta.



**Rycina 5.14. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**  
 źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestrów REGON i PESEL.

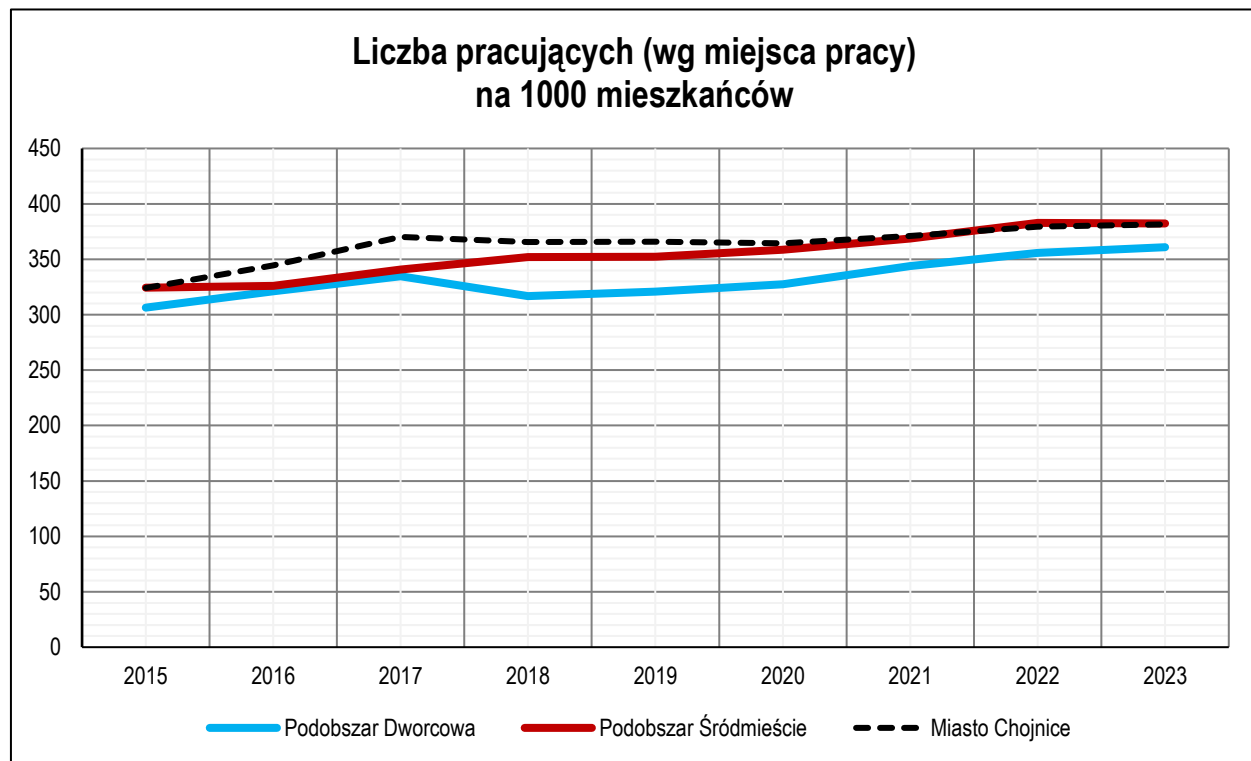


**Rycina 5.15. Zmiany udziału osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie osób w wieku produkcyjnym w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestrów REGON i PESEL.

Analiza zmian udziału osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015–2023 (ryc. 5.15.) ukazuje zróżnicowanie zarówno w dynamice tych zmian, jak i w finalnym poziomie wskaźników. Dane te mogą stanowić istotną wskazówkę do oceny lokalnej odporności gospodarczej w kontekście sytuacji kryzysowych. W 2015 roku różnice pomiędzy podobszarami rewitalizacji a całością miasta Chojnice były wyraźne. Podobszar Śródmieście cechował się najwyższym udziałem przedsiębiorców (19,6%), podczas gdy na Podobszarze Dworcowa wskaźnik wynosił 17,6%, a w całym mieście – 15,1%. Już w punkcie wyjścia zatem obie analizowane jednostki miały wyraźnie większą skłonność do działania na tym terenie jednoosobowych działalności gospodarczych niż przeciętnie w Chojnicach. W kolejnych latach obserwowano stopniowy wzrost udziału przedsiębiorców na wszystkich analizowanych obszarach, jednak tempo tych zmian było zróżnicowane. W Podobszarze Dworcowa wzrost był umiarkowany – z 17,6% w 2015 roku do 20,8% w 2023 roku, co oznacza przyrost o 3,2 punktu procentowego. Na tle całego miasta, gdzie w tym samym okresie wskaźnik ten zwiększył się z 15,1% do 16,7% (przyrost o 1,6 pp), dynamika wzrostu w Podobszarze Dworcowa była ponad dwukrotnie większa. Może to sugerować, że ten rejon charakteryzuje się większym potencjałem adaptacyjnym lub większym zapotrzebowaniem na usługi i działalność gospodarczą. Jeszcze bardziej dynamiczny wzrost odnotowano w Podobszarze Śródmieście. Wskaźnik jednoosobowych działalności gospodarczych wzrósł tu z 19,6% w 2015 roku do 24,7% w 2023 roku, co oznacza przyrost o 5,1 punktu procentowego – trzykrotnie większy niż w całym mieście. Wzrost ten był szczególnie intensywny po 2018 roku, co sugeruje, że Podobszar Śródmieście wykazał się dużą odpornością na trudności gospodarcze, które mogły wystąpić w wyniku sytuacji kryzysowej w latach 2020-2021. Może to wynikać z koncentracji usług, handlu i działalności związanych z obsługą lokalnej społeczności, które w okresach kryzysowych często stanowią stabilizujący element lokalnej gospodarki. Warto również zwrócić uwagę na sytuację w 2023 roku, kiedy różnice pomiędzy analizowanymi podobszarami a całym miastem były szczególnie wyraźne. Udział osób fizycznych

prowadzących działalność gospodarczą na Podobszarze Śródmieście wyniósł aż 24,7%, na Podobszarze Dworcowa – 20,8%, natomiast w całym mieście – 16,7%. Pokazuje to, że mimo wzrostu przedsiębiorczości w Chojnicach jako całości, to właśnie oba analizowane podobszary w coraz większym stopniu stają się głównymi centrami małej aktywności gospodarczej. Co istotne, różnica między Podobszarem Śródmieście a średnią miejską wyniosła w 2023 roku aż 8 punktów procentowych, co świadczy o wyraźnej koncentracji przedsiębiorczości w tej części miasta.

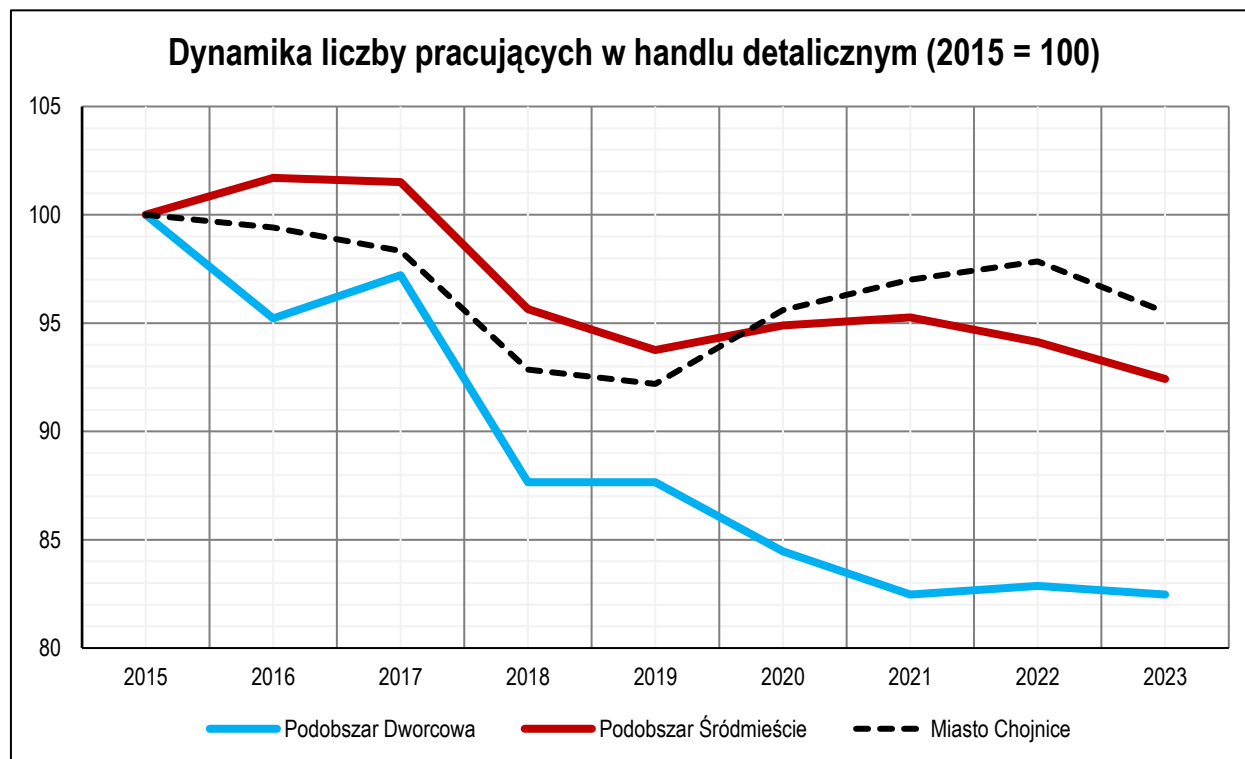


**Rycina 5.16. Zmiany wskaźnika liczby pracujących (wg miejsca pracy) na 1000 mieszkańców w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestrów REGON i PESEL.

Dane na ryc. 5.16 przedstawiają zmiany wskaźnika liczby pracujących (według miejsca pracy) na 1000 mieszkańców w latach 2015–2023. W 2015 roku jego poziom był zbliżony na wszystkich analizowanych obszarach. Podobszar Śródmieście oraz całe Chojnice miały identyczny wskaźnik, na poziomie 324 osób pracujących na 1000 mieszkańców, natomiast Podobszar Dworcowa był on nieco niższy – 306. W kolejnych latach dynamika zmian była zróżnicowana. Miasto Chojnice jako całość zanotowało relatywnie stabilny wzrost wskaźnika – z poziomu 324 w 2015 roku do 381 w 2023 roku, co oznacza przyrost o 57 osób pracujących na 1000 mieszkańców. Podobszar Dworcowa, pomimo początkowo niższego wskaźnika, charakteryzował się wyraźnym wzrostem. Po spadku w 2018 roku (do 317), wskaźnik systematycznie rósł, osiągając w 2023 roku wartość 361. Łączny wzrost w tym podobszarze wyniósł 55 osób pracujących na 1000 mieszkańców, co niemal odpowiada średniej miejskiej. Podobszar Śródmieście, który na starcie (2015 rok) miał najwyższą wartość wskaźnika spośród wszystkich analizowanych obszarów, utrzymał stabilny wzrost niemal przez cały okres badawczy. W 2023 roku osiągnął wartość 382 osób pracujących na 1000 mieszkańców, co oznacza wzrost o 58 osób w stosunku do 2015 roku. Wzrost ten był nieco większy niż w całym mieście i na Podobszarze Dworcowa, co wskazuje na utrzymującą się rolę Śródmieścia jako kluczowego obszaru koncentracji miejsc pracy. Porównując sytuację w 2023 roku, różnice między analizowanymi obszarami nie są znaczne – najwyższy wskaźnik odnotowano w Podobszarze Śródmieście (382), następnie w całym mieście (381), a najniższy w Podobszarze

Dworcowa (361). Relatywne wyrównanie wskaźników wskazuje na zbliżoną zdolność do utrzymania zatrudnienia w całym mieście, z nieco silniejszą pozycją Śródmieścia jako tradycyjnego centrum aktywności gospodarczej.



**Rycina 5.17. Dynamika liczby pracujących w handlu detalicznym (2015 = 100) w okresie 2015-2023 na Podobszarach Dworcowa i Śródmieście na tle ogólnych zmian w Mieście Chojnice**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rejestrów REGON i PESEL.

Dane przedstawione na rycinie 5.16 ukazują wyraźne zróżnicowanie w dynamice zmian liczby pracujących w handlu detalicznym (dział 47 klasyfikacji PKD 2007) na poszczególnych podobszarach Chojnic oraz w skali całego miasta. W analizowanym okresie 2015–2023 wszystkie obszary odnotowały spadek liczby pracujących, jednak tempo tego spadku było zróżnicowane. Podobszar Dworcowa charakteryzował się najbardziej wyraźnym i konsekwentnym spadkiem zatrudnienia w handlu detalicznym. Już w 2016 roku wskaźnik zmniejszył się do poziomu 95,22, a po chwilowej stabilizacji w 2017 roku (97,21) nastąpiło dalsze pogorszenie sytuacji. Od 2018 roku zatrudnienie w handlu detalicznym zaczęło wyraźnie maleć, osiągając w 2023 roku wartość 82,47, co oznacza spadek o ponad 17% w stosunku do poziomu z 2015 roku. Tak istotna redukcja wskazuje na znaczące osłabienie lokalnego sektora handlu, które może wynikać z odpływu klientów do większych centrów handlowych zlokalizowanych poza ścisłym centrum miasta lub na jego obrzeżach. W Podobszarze Dworcowa szczególnie widoczny spadek zatrudnienia odnotowano na ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego, która niegdyś pełniła funkcję głównej ulicy handlowej tej dzielnicy, prowadząc ze Starego Rynku do Dworca Kolejowego. Znaczenie tej ulicy zmniejszyło się wraz ze spadkiem roli Dworca Kolejowego, który dawniej był ważnym punktem komunikacyjnym, jednak jego znaczenie osłabło na rzecz rosnącego ruchu samochodowego oraz ograniczonej liczby połączeń kolejowych. W Podobszarze Śródmieście sytuacja była bardziej stabilna, choć również widoczny był trend spadkowy. W pierwszych latach po 2015 roku liczba pracujących w handlu detalicznym nawet nieznacznie wzrosła, osiągając maksimum w 2016 roku (101,70). Od 2018 roku rozpoczął się jednak stopniowy spadek zatrudnienia, który z krótkotrwałym wzrostem w 2020 i 2021 roku, doprowadził do obniżenia wskaźnika do poziomu 92,42 w 2023 roku. Choć spadek ten wyniósł około 7,6%, był znacznie łagodniejszy niż w Podobszarze Dworcowa. Bardzo pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że kluczowe ulice handlowe Podobszaru

Śródmieście – Stary Rynek oraz ulica 31 Stycznia – odnotowały stabilną liczbę pracujących w handlu detalicznym przez cały analizowany okres. Stabilność tych dwóch ulic, będących tradycyjnymi centrami aktywności handlowej, przyczynia się do utrzymania życia gospodarczego i społecznego w tej części miasta. To istotny dowód na to, że mimo presji ze strony galerii handlowych na obrzeżach Chojnic, Śródmieście zachowało swoją funkcję jako atrakcyjne miejsce zakupów i spotkań społecznych. Podsumowując, dane wyraźnie wskazują, że Podobszar Dworcowa najbardziej odczuł negatywne skutki zmian w strukturze handlu detalicznego, a spadek liczby pracujących na ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego symbolicznie odzwierciedla osłabienie tej części miasta jako handlowego centrum.

## 6. Podsumowanie i rekomendacje

Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Chojnice do 2023 roku potwierdziła, że wdrożone działania przyczyniły się do poprawy jakości przestrzeni publicznych, infrastruktury technicznej oraz oferty usług społecznych w Podobszarach Dworcowa i Śródmieście. Realizacja części przedsięwzięć została zakończona dopiero w latach 2022–2023, co zgodnie z koncepcją zegarów zmian Ralfa Dahrendorfa oznacza, że rzeczywiste efekty społeczno-gospodarcze można oceniać dopiero w dłuższym horyzoncie czasowym. Pomimo tego, już teraz widoczne są pozytywne zmiany m.in. w zakresie dostępności usług społecznych, poprawy estetyki wybranych przestrzeni publicznych oraz aktywizacji części mieszkańców. Równocześnie, analiza danych oraz wyniki badań społecznych wskazują na utrzymujące się problemy strukturalne w obu podobszarach, w tym depopulację, starzenie się mieszkańców, niski poziom aktywności gospodarczej i społecznej oraz niski stan techniczny wielu budynków mieszkalnych.

**Wnioski z badania oraz konsultacji społecznych prowadzą do sformułowania następujących rekomendacji dla kolejnego okresu programowania:**

1. **Kontynuacja działań rewitalizacyjnych na obszarze Dzielnicy Dworcowej i Śródmieścia** – obie części miasta pozostają obszarami o najwyższym stopniu koncentracji problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Zarówno dane statystyczne, jak i opinie mieszkańców wskazują na potrzebę dalszej interwencji – zwłaszcza w zakresie rewitalizacji zasobu mieszkaniowego (szczególnie kamienic należących do ZGM), zwiększenia obecności zieleni oraz tworzenia przyjaznych przestrzeni publicznych.
2. **Zmiana granic podstawowych jednostek przestrzennych rewitalizacji poprzez włączenie do Śródmieścia przylegających funkcjonalnie terenów w rejonie Szkoły Podstawowej nr 8, hali sportowej, pływalni i targowiska miejskiego oraz części ul. Strzeleckiej z Ośrodkiem Profilaktyki Rodzinnej, a do Dzielnicy Dworcowej terenów w okolicy ul. Łużyckiej (zgodnie z granicami osiedla samorządowego)** – obszary te były często wskazywane przez mieszkańców jako zaniedbane, a jednocześnie intensywnie użytkowane i posiadające duży potencjał integracyjny. Ich objęcie rewitalizacją umożliwi spójną interwencję w sąsiadujących i powiązanych funkcjonalnie przestrzeniach publicznych.
3. **Zintegrowanie Dzielnicy Dworcowej i Śródmieścia w jednym obszarze rewitalizacji** – dotychczasowy podział na dwa podobszary miał uzasadnienie diagnostyczne, jednak w praktyce tereny te stanowią funkcjonalnie powiązaną całość. Integracja ich w ramach jednego obszaru rewitalizacji pozwoli lepiej koordynować działania, zwiększyć ich efektywność oraz podkreślić konieczność całościowego podejścia do centrum miasta jako wspólnej przestrzeni życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego. Takie podejście umożliwi również lepsze planowanie działań w zakresie mobilności pieszej, rowerowej oraz komunikacji zbiorowej.

Podsumowując, rewitalizacja w Chojnicach powinna pozostać istotnym instrumentem polityki miejskiej, ukierunkowanym nie tylko na poprawę przestrzeni, ale przede wszystkim na trwałą zmianę warunków życia mieszkańców. Kluczem do sukcesu będzie kontynuacja działań na dotychczasowych obszarach z jednoczesnym uwzględnieniem ich szerszych powiązań funkcjonalnych i społecznych.